

1

26
III

NR. 12-13

SPÖDUR

1919-
1934

PLUTTEIN

Sisustik:

- Tervitus-manuskriptid „Sõdurile“ 15. aastapäeva puhul. — *Manuscrits-salutations adressées à „Sõdur“ à l'occasion de son 15-ième anniversaire.*
- Kindral J. Laidoneri intervjuu. — *Interview, donné par le général Laidoner.*
- Marssal Pilsudski. — *Maréchal Pilsudski.*
3. diviisi 15. aastapäev. — *15-ième anniversaire de la III division.*
- „SÕDURI“ 15. AASTAPÄEVA PUHUL. — *A L'OCCASION DE 15-ième ANNIVERSAIRE DE „SÕDUR“.*
- Kindral J. Soots: Kuidas sündis „Sõduri“ ellukutsumine. — *Comment fut créé „Sõdur“.*
- Kindral N. Reek: „Sõduri“ minevikust. — *De la passé de „Sõdur“.*
- Kindral J. Tõrvand: Mõtteid, mälestusi ja soove „Sõduri“ 15-aastaseks saamise puhul. — *Pensées, souvenirs et quelques désirs à l'occasion de 15-ième anniversaire de „Sõdur“.*
- Läti kol.-ltn. A. Plensners: Tervitus. — *Lt.-col. A. Plensners, de l'armée lettone: Salutation.*
- Soome Tiivola: Tervitus. — *Tiivola finlandais: Salutation.*
- Soome major Turtola: Koostööst vennasrahva sõjaajakirjanduses. — *Cdt. Turtola, de l'armée finlandaise: De la collaboration entre les revues militaires des peuples congénères.*
- Poola kpt. K. Kozminski: Minu Eesti kolleegidele. — *Cpt. K. Kozminski, de l'armée polonaise: A mon collègue estonien.*
- Leedu kol.-ltn. Steponaitis: Tervitus. — *Lt.-col. Steponaitis, de l'armée lithuanienne: Salutation.*
- Ungari kol. Berko von Bat: Ühenduses on jõud. — *Col. Berko de Bât, de l'armée hongroise: Dans l'union est force.*
- Läti kol.-ltn. Mednis: „Sõdur“ Eesti-Läti sõjandusajakirjanduse koostöö süvendajana. — *Lt.-col. Mednis, de l'armée lettone: „Sõdur“ à rendu plus profonde la collaboration entre les revues militaires estono-lettones.*
- „Kaitse Kodu!“ toimetaja kpt. Treufeldt: Isamaa seisku üle kõige. — *Cpt. Treufeldt, rédacteur de „Kaitse kodu!“: La Patrie doit être audessus de tous.*
- „Merenduse“ toimetusest: Tervitus. — *De la rédaction de „Merendus“: Salutation.*
- ETA dir. K. Kornel: 15 aastat viljakat tööd. — *15 ans du travail productif.*
- Ohvitseride keskkogult: „Sõdur“ ja ohvitserid. — *„Sõdur“ et les officiers.*
- Allohv. keskkogult: Tervitus „Sõdurile“. — *Salutation à „Sõdur“.*
- Tagavaraväe ohvitserid tervitavad juubilarit. — *Les officiers de réserve saluent le „Sõdur“.*
- Kol. A. Traksmann: Ühe vastutava toimetaja mälestusi. — *Souvenirs d'un rédacteur en chef.*
- J. Audova: „Sõduri“ asutamisest säilinud mälestusi. — *Souvenirs gardés de la fondation de „Sõdur“.*
- V. Kruus: Kümme aastat tagasi. — *Il y a dix ans.*
- Kol.-ltn. E. Ahman: Isiklikke mälestusi „Sõdurist“ 1925—1932. — *Souvenirs personnels de „Sõdur“ en 1925—1932.*
- Kol.-ltn. O. Kurvits: „Sõduri“ eelkäijaist. — *Les prédécesseurs de „Sõdur“.*
- Toimetusest: „Sõdur“ 1919—1934. — *De la rédaction: „Sõdur“ en 1919—1934.*
- Toimetusest: „Sõdur“ arvudes. — *„Sõdur“ en nombres.*
- Major J. Tomson: Minu esimene kaastöö „Sõdurile“. — *Ma première collaboration avec „Sõdur“.*
- „Sõduri“ ühe endise junieri mälestusi. — *Souvenirs d'un ancien cadet de „Sõdur“.*

AMETLIK OSA:

- Kpt. J. Aksel: Tehnilise ja insenerilise varustuse korrashoid (järg). — *Arrangement du matériel technique et de génie.*
- R. Stokeby: Baltimere blokaad a. a. 1854—1855 (lõpp). — *Blocus de la mer baltique en 1854—1855.*
- M. T.: Ammune unistus täitub. — *Réalisation d'un rêve lointain.*

KAITSEVÄE ELU:

- Valimise tagajärgi piirivalves. — *Résultats des élections au corps de la garde-frontière.*
- Kol.-ltn. A. Serval 50-aastane. Sõjakirjandus. — *Bibliographie.*

Vastutav toimetaja kolonelleitnant V. KULAOTS

Kõnetr. Kaitseväge nr. 40

Tegev toimetaja kolonelleitnant A. LAATS

Kõnetr. Kaitseväge nr. 163

Kodune kõnetr. Kv. nr. 372

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7

Kõnetr. Kaitseväge nr. 163

Talitus avat. k. 0800—1500

Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 4 kr.

Veerandaastas 2 kr. 20 s.

Üksiknumber 20 s.

"Sõdur" poolt on juur töö korda paadatud 15-ne
aasta jooksul. Mitmekesist teadmistevärra on
korku kogutud jõjalise kaitse aladelt. Palja on
weel tarvis teha, et meie kaitseväe lestel oleks
oma emakeeles võimaline kõinidelt kaitseala-
delt teadmisi koguda. See tähtis ülesanne
jääb "Sõdur" teostama, jelleks peovin toime-
tulele ja kaastöölistele jõuda ja pühiswust.

23/III 1934.

J. Laider.

Olen 15 aastat huariga jälginud meie
sajapoliitilise ja sajanduse ajakirja
"Sõdur" sibu. Pean tunnustama
et Sõdur meie oludes oma töö on
teinud hästi; ta on olnud sajateaduse
allikaks rogu meie raitseräele.

Soovin Sõdurile tulevikus rõige-
paremat edu.

J. Laider.

Möödunud 15 aasta jooksul "Sõdur" on usutavalt seisnud oma ülesannete täitmisel. Kaitseväe õppe ja kasvatuse küsimuste valgustamine on "Sõduri" veergudel leidnud osjooliku ja meie elule vastavad valgustusi.

Meie rahva pükoim ja ilusaim ajalooline suursünnoluus-meie Võh-olusesõda - on "Sõduri" osjoolikult kajastunud nii sõnas kui pildis.

Soovin "Sõdurile" tulevikuks edu!

P. Lill
Kaitseministri.

15 aastat on püüdnud „Sõdur“ olla abiks kasvatuse ja väljaõppe küsimustes nii tegevas teenistuses kui reservis olevate kaitsejõudude juhtkonnale. 15 aasta kestes ta on püüdnud olla neis küsimustes teoreetiliseks allikaks ja ühtlasi pinnaks, millel neid küsimusi igast küljest valgustati, esile tõsteti ja nende alal mõtteid vahetati. Kui jälgida 15 aasta jooksul ilmunud „Sõduri“ veergusid, siis võib rahuldustundega ära märkida, et nende mõttevahetuste tagajärjel on kasvatuse ja väljaõppe aladel määratud ja tarvitusele võetud uusi suundi. Kaitsejõudude arengus on see väga tähtis ülesanne ja „Sõduri“ suupäeva puhul võin ma kinnitada oma isiklikkude veendumuste põhjal, et „Sõdur“ on oma jõu kohaselt seda ülesannet täitnud. Selles veendumuses õnnitlen 15 aastapäeva puhul „Sõduri“ toimetust ja kaastöölise suurt peret ning soovin järgnevateks aastateks veel suuremat edu kasvatuse ja väljaõppe küsimuste valgustamisel ja arendamisel. Minu otsekohesed tervitused ja vennalik käepigistus „Sõduri“ toimetuse liikmetele, kaastöölisele ja lugejaskonnale!

18. 03. 34. Tallinn.

P. Lill,
Kandralmajor

SÕDURI

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 12/13

XVI aastakäik

26.03.34.

Kaitsevägede Ülemjuhataja arvamisi meie kaitsejõudude arendamissuunast ja majanduslikust olukorrast.

Kaitsevägede Ülemjuhataja pidades pidevat kontakti ajakirjandusega, avaldas 19.skp. oma järjekordses informatsioonis mõningaid mõtteid meie kaitsejõudude — kaitseväge ja politsei kohta, millised väärivad äärmärkimist „Sõduri“ veergudel. Need mõtted voolavad välja järeldusena Ülemjuhataja informatsiooni esimesest osast, milles leidis käsitlust riigiametnike osa tekkinud olukorras.

Meie teame väga hästi, et kaugelt suurem osa Vabadussõjalaste liikumise pooldajaid polnud teadlikud, kui kaugele viis äärmine demagoogia ja riigiasutiste laostamine ning valimiselne terror meie riigi julgeoleku. Tekkinud mürgitatud õhkkonnas igasugune aktsioon oleks meid viinud mitte ainult sisetiste rahutusteni, vaid sellest oleks võinud tekkida väga tõsine väline oht meie riigile.

Suurem osa Vabadussõjalastega kaasa läinud kodanikest pooldasid vaid selle liikumise legaalseid ja õilsaid ideid ja nende kodanike vastu pole riigivõimul vajadust tarvitada mingeid surveabinõusid. Hoopis teine seisukoht tuleb aga võtta nende suhtes, kes olles teatavatel juhtivatel ametikohadel, avaldasid survet oma käsualuste peale, sundides neid oma mõtteosalisteks. See-suguste isikute koht pole mitte riigiasutiste eesotsas.

Tarvitades mõnesugust puhastamist valitsemisasutiste juhtivate jõudude keskel, võib loota, et kõige lähemal ajal rahunevad meeled ja kodanike elu läheb oma loomulikku ning rahulikku rada.

Kõige selle juures juhtis Ülemjuhataja tähelepanu aga sellele, et kui keegi peaks püüdma vägivalda tarvitada riigivõimu vastu või põh-

justama korraldumisi, siis riigivõim talitab kindlalt ja karmilt, rakendades tegevusse sõjakohtud. See saatus ei taba mitte ainult otseselt teotsejaid, vaid ka ässitajaid ja kaasaaitajaid.

Käsitledes Vabadussõjalaste liikumise legaalsel osa, arvab Ülemjuhataja, et seal leiduvat mõndagi positiivset. Mõnedki kained ja asjalikud mõtted koos legaalse liikumisega on loonud olukorra, mis võimaldab suuremate muudatuste läbiviimist meie riigielus maksva põhiseaduse alusel. Kindlasti võib uskuda, et hr. Riigivanem vajalised uuendused ka läbi viib.

Ülemjuhatajale alluvates ametkondades — kaitseväes ja politseis on juba läbiviimisel suuremaulatuslikud ümberkorraldused.

Esijoones kuulub realiseerimisele juba kõige lähemal ajal territoriaalsüsteem. Selle ümberkorraldusega, mille üksikasju praegu pole võimalik avaldada, saavutatakse järgmisi paremusi:

- kaitsejõudude vastupanuvõime tugevneb;
- kaitseväge lähenedes veelgi enam rahvale, muutub rahva lahutamatuks osaks;
- mobilisatsioon kergeneb ja kiireneb;
- tekib võimalus kaitseväge kaadrile edasiliikumiseks, s. o. pääsmiseks kõrgemale palgaastmele.

Rööbiti sellega tahab Vabariigi Valitsus vastu tulla kaitsevägele palgaolude parandamisega. See realiseeritakse peamiselt viimaste aastate palgakitsenduste osalise kaotamisega.

Teine ja väga oluline kompleks kaitsejõududest on politsei, milline allub Ülemjuhatajale. Politsei viimaste sündmuste kes-

tel, kui välja arvata mõnd üksikut juhtu, on täitnud oma ülesande h ä s t i. Kuid ka poliitsei alal on käimas ümberkorraldus, ja osaliselt isegi juba teostatud; on nimetatud uus politseidirektor.

Ülemjuhataja on teadlik poliitsei töö raskuses, ja sellepärast tahab vastu tulla ka poliitseile ainelise seisukorra parandamisega. Eriti paistab silma poliitsei arstiabi korralduse mitteotstarbekus ja sõidurahade äärmine kärpimine. Kuid nende majanduslike hädade kõrval on veel üks pahe, ja nimelt: poliitsei prestiiž ja autoriteet rahva keskel on lõõnud kõikuma. See on pahe, mis tuleb tingimata kõrvaldada, ja poliitsei kui sisemise julgeoleku kindlustamise organisatsiooni väärtus tuleb uuesti jalule seada.

Tuleb jõuda selleni, et iga kodanik tunneks end täiesti julgena meie kaitsejõudude — kaitseväe ja poliitsei seljataga. Need organisatsioonid peavad olema meie rahvuslike ühenduseks. Neilt organisatsioonelt nõutakse väga palju ja sellepärast peab ta-

gama neile materjalse ja moraalse kindlustunde.

Vaadates veidi tagasi ja analüüsides tekkinud meeleolude kõikumisi kaitsejõudude peres, paistab, et kaitseväes kui ka poliitseis puudus nagu p e r e m e e s. Nüüd, kus on olemas juht, on kadunud ka igasugused meelekõikumised.

Ülemjuhataja on uhke kaitsejõududele — kaitseväele ja poliitseile, sest seni pole olnud ühtki juhtumit, kus antud käsud ja korraldused poleks tä p s e l t täidetud.

Neid Ülemjuhataja mõtteid siin käsitledes, jääb rahuldustunne igale kaitsevälasele, et Ülemjuhataja on suutnud meie kaitsejõud liita monoliitseks tervikuks, kes valmis on igal ajal ja igas kohas oma suure juhi käske täitma ilma vähemagi kõhklemiseta. Teadmine, et j u h t hoolitseb kaitseväe vaimse ja kehalise tervenemise eest, annab usku ja julgust vajalise ümberkorraldamise hoogsaks läbiviimiseks.

Marssal J. Pilsudski.

Marssal J. Pilsudski.

On aeg heita kõrvale pessimistlik ja kulunud fraas, et „ükski prohvet ei ole kuulus oma maal“. Tuleb loobuda seepärast, et tõelise ja tegeliku rahvajuhi Suurus tuleneb sügavamatest, varjatumatest, ühtlasi tõeliselt rahva jõudu kandvate kihtide lugupidamisest oma juhi vastu, kes on selle oma rahva koondunud tahte kehastajaks, avaldajaks, sümboliks. Paika peaks osaliselt ülaltähendatud fraas vaid ainult niisuguste isikute suhtes, kes alles valmistavad ette tõelisele prohvetele teed, kes kuulutavad niisuguste uute voolude tekkimist ja kasvamist, millest tõuseb prohvet-juht, prohvet-purustaja, prohvet-looja. See Suurus oma loova mõttega näitab teed oma rahvale ja mõjutab inimsoo ajalugu. See Suurus on prohvet oma kodumaal: — Tema on algus ning mõjutab elu.

Aleksandri tugev käsi viskas kaalule Makedoonia ja Kreeka ajaloolised sündmused, et anda elu nende püüetele ja soovidele; Rooma rahvas tõstis esile Cesari ja Augusti, kes löid maailma impeeriumi; Kaarel Suur oli frankide sugurahva prohvetik, kelle pärandusest elati sajandeid; Muhamedi rahvas sai maailma purustajaks ja ülesehitajaks; poljänide ja lehiitide gee-

nus leidis oma elava sümboli Boleslavis Julges, kes lõi lääne-slaavi impeeriumi, tõstes Poola XI sajandi algul kõrgemale tipule; saksa vaim lõi Saksamaale prohveti Lutheri; Prantsusmaa ühendas prohvet Napoleon; Itaalia ülendas oma juhiks Mussolini, kuna Hitler leidis omale fanaatilisi järelekäijaid Saksamaal. Pilsudski kätes osutus voolimismaterjaliks uuestisündinud Poola. Tema on ta looja, juht, prohvet! Sellised rahvajuhid on olnud Cesar, Muhamed, Luther, Napoleon, Mussolini ja selline on Poola rahvale praegu marssal Josef Pilsudski.

Seepärast 19. märts, Tema nimepäev, on pühaks mitte üksnes Poola armeele, mille Ta tõi olematust ning viis võidule, mitte üksnes pühaks tänapäeva Poolale ja ta rahvale, keda Ta vabastas ja kaitseb, vaid see püha leiab tugeva ja rõõmsa vastukaja kõikjal, kus osatakse austada ja kummardada Suurust.

Marssal Pilsudski ajalooline kuju võib-olla ootab veel aastakümneid temale väärilist sulge, et saada väärilise hinnangu,

kirjelduse ja analüüsi osaliseks. Sest aegade kaugus — see on põlvede elulugu. Ja üle paljude rahvapõlvede ulatub võrdlematuna Pilsudski isik. Salajasi ja üksikemal omaseid teid kaudu juhib ja juhtis Pilsudski Poolat. Need teed saavad selgeteks ja mõistetavateks alles pärast nende läbistamist.

V. L. Evert.

*

Sellest kokkuvõtlikust kirjutisest näeme Poola rahva usku oma juhisse ja sama rahva õnne, et tal on selline juht. Ka Eesti tunneb seda suurt juhti, kes on loonud Poola poolakatele ja nüüd kasvatab poolakaid Poolale. See on Pilsudski, Suurus, prohvet, kes teab paremini, ja näeb paremini — teab rohkem ja näeb kaugemale — olles kõrgemal kaasaeglaste arusaamisest. Eesti, eriti ta kaitseväge, soovib marssal Pilsudski päeval õnne, mitte üksnes ta juhile, vaid ka sõbralikule Poolale ja ta kaitsevæele, et tal on selline Suurus, juht, prohvet.

3. diviisi juhatus ja staabi 15. aastapäeva puhul.

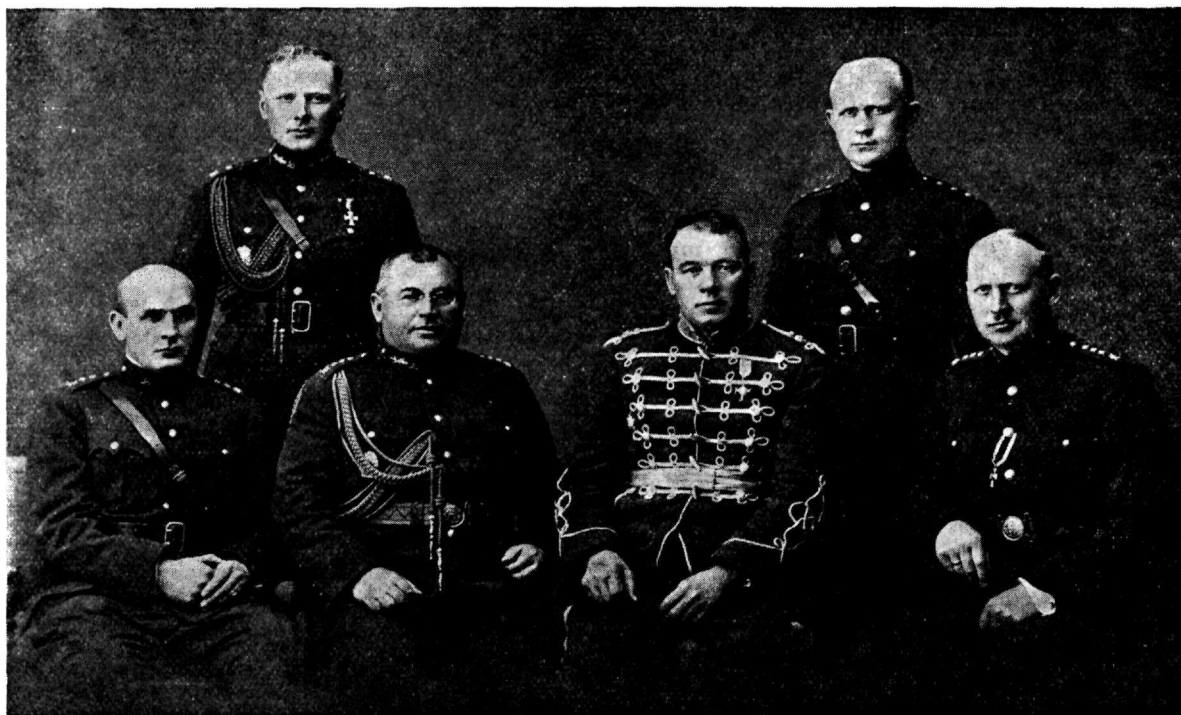
3. diviisi juhatus ja staap saab 27. märtsil s. a. 15 aastat vanaks. Selle oma lühikese eluea kestel on 3. diviisi juhatus ja staap läbi elanud mitmed muudatused ja juhtide vahetused.

See oli 27. märtsil 1919. a., mil lõuna rinde juhatus korraldamiseks vabadussõja-aegne Vägede Ülemjuhataja andis käsu 3. diviisi vormeerimiseks 2. diviisi II brigadist, määrates 3. diviisi ülemaks kindralmajor Ernst Põdderi ja diviisi staabi ülemaks alampolkovnik Nikolai Reeki. Kuni uue diviisiülema kohalejõudmiseni 3. diviisi vormeerimiseks määratud väeosi juhtis alampolkovnik Peeter Kann. Diviisiülem kindralmajor E. Põdder asus tegelikult diviisiülema kohuste täitmisele 16. aprillil 1919. a., mil alampolkovnik P. Kann määrati diviisiülema abiks, missuguselt kohalt ta lahkus 9. XII 1919. a. Sõjaprokurörriks määramise puhul. Uueks diviisiülema abiks määrati senine Tallinna tagavarapolgu ülem polkovnik Ernst Limberg.

Pärast Vabadussõja lõppu otsustati 3. diviis likvideerida. Likvideerimine algas 30. detsembril 1920. a. Senine diviisiülem kindralmajor E. Põdder määrati 2. diviisi üle-

Kindralmajor G. Jonson,
3. diviisi ülem.

3. diviisi juhatus.

Istuvad vasakult: Diviisi intendant kol.-lt. Erman, staabi ülem kolonel Parv, diviisi ülem kindralmajor Jonson, diviisi arst s.-kol. Jervan. Seisavad: Diviisi staabi I jaoskonna ülem major Vassil ja II jaoskonna ülem major Tarning.

maks, kuna diviisi staabiülem polkownik Reek oli juba üle viidud 1. oktoobril 1920. a. Sõjavägede staapi.

Pool aastat hiljem leiti, et 3. diviisi olemasolu siiski tarvilik on ja 23. juunil 1921. alustati uuesti 3. diviisi vormeerimist. Selle uuestivormeeritud diviisi ülemaks määrati kindralmajor Aleksander Tõnisson ja staabiülemaks kohustetäitjaks alamkapten Hans T u k s a m, mõlemad 1. juulist 1921. a. arvates.

1. oktoobril 1926. a. määrati diviisi staabiülemaks kolonel Aleksander P a r v. 1. oktoobril 1928. a. kaitseväge organisatsiooni ümberkorraldamise puhul likvideeriti senine 3. diviisi staap, kuna senine Ranna- ja õhukaitse staap ümber korraldati uueks 3. diviisi staabiks.

Uueks diviisi ülemaks määrati kindralmajor Johan U n t, temale abiks ja ühtlasi I brigaadi ülemaks kolonel Villem M a r d e r ja diviisi staabiülemaks kolonel Hugo K a u l e r.

Diviisiülemaks abi koht kaotati 1. juunist 1929. a. I brigaadi ülemaks koht kaotati 1. juulist 1930. a. ja kolonel V. Marder määrati 2. diviisi ülemaks abiks.

7. aprillil 1930. a. langes mõrtsuka kuuli läbi diviisiülem kindralmajor J. Unt. Uueks diviisiülemaks määrati kindralmajor Gustav J o n s o n, kes tänini on diviisi juhtinud. Kolonel H. Kauler lahkus diviisi staabiülemaks ametikohalt 1. augustil 1930. a. Suurtükiväe inspektoriks määramise puhul. Sellest ajast kuni praeguseni juhib diviisi staabi tööd kolonel Aleksander Parv.

Diviisi intendantideks olid Vabadussõja ajal kv.-am. Koemets, kapten Bachmann ja kv.-am. Jürvetson. Rahuajal juhtisid diviisi intendantuuri — major Vares kuni oktoobrini 1927 ja kolonelleitnant N. Erman 1. oktoobrist 1928. a. kuni praeguse ajani.

Vabadussõja päevilt on 3. diviisil seljaga kuulsusrikas minevik. Landesvääri purustamine ja Lõuna-Eesti ning Põhjalahti vabastamine meie ajaloolisest vaenlastest sündis peamiselt 3. diviisi väeosade poolt.

Rahuaja töös on 3. diviis oma ülesannetega edukalt toime tulnud. Õpetades ja kasvatades noori isamaakaitsjaid on diviisi väeosad pidevalt valvel olnud riigi sisemise julgeoleku ja korra alalhoidmisel.

Kuidas sündis „Sõduri“ ellukutsumine.

*Kindralmajor J. Soots,
Vabadussõjaaegne Ülemjuhataja staabiülem ning „Sõduri“ isa.*

„Sõduri“ esimene number ilmus 26. märtsil 1919. a. Aeg, mil see Eesti esimene puht-sõjaasjanduse ajakiri tekkis, oli erakordne — Vabadussõda oli täies hoos. Vaenlane oli üldiselt piiri taha või piirile aetud, kusjuures Narva rindel ida pool Narva linna tekkis püsiv rinne. Petseri juures aga oli rinne liikuv, sest vaenlane ei jätnud katseid Petserit ja Võru linna tagasi võita.

Sisemaal seltskonnas ja valitsevates ringkondades polnud küllaldest ühtmeelt: esimene ülemjuhatause kriis veebruari algpäevadel oli lahendatud kiiresti, kuid seltskonnas sõeluti küsimust, kas ülemjuhataja talitab alati seadusepäraselt või ei. Oli näha, et seltskond ei tunne sõjaväe seadusi, mis pärast neid oli tarvis avalikult seletada, et eksiarmamisi ja selle tagajärjel tekkida võivat pahameelt ära hoida. Poliitilistes lehtedes oli seda raske teha, sest kelle häälekandjas sa kirjutad ja kellel sa kirjutamata jätd, oma häälekandjat aga pole. Samuti oli tarvis kaitseministri ja ülemjuhataja käskkirju laiematele ringkondadele rutemini teatavaks teha, mis jällegi oma häälekandjat nõudis. Nendel ja teistel sarnastel kaalutlustel tekkiski mõte, kutsuda ellu sõjaasjanduse aja-

kiri, kus kõiki neid sõjapidamisel üleskerkinud küsimusi, mis avalikkusel tarvis teada, võiks käsitleda. Kalkulatsioonid näitasid, et ajakirja võib trükkida kaitseministeeriumi enese väikeses trükikojas. Kaastöö aga tegi muret, sest rindelt palju midagi loota polnud; kuigi staabimehed olid ka liiga ülekoormatud, siiski tuli kaastöö nende peale rajada. Kutsusin siis osakondade ülemad ja teised, kellest abi võis loota, kokku nõupidamisele. Kogus nii meest paarkümend. Tutvustasin neid kavaga ja küsisin, mis arvatakse ja kas kaastööd saab. Arvati, et tuleks katsuda, lubati ka kaastööd: luureosakonna ülem lubas anda huvitavaid andmeid vaenlasest, kindralstaap (end. operatiivstaap) — ülevaateid rinnete seisukorrast, topograafia osakonna ülem lubas esimesele numbrile lisaks anda huvitava rinnete seisukoha kaardi jne. Saanud sellised lubadused, tegin Ülemjuhatajale kirjaliku ettekannde, mispeale sain Ülemjuhataja nõusoleku. Ajakirja nimeks valiti „Sõdur“, mõistes selle nime all iga sõjaväelast kindralist kuni reameheni. Vastutavaks ja ühtlasi peatoimetajaks määrati kolonel Rink, tegevtoimetajaks — härra Audova, keeleliselt redaktoriks — Jaan Lintrop. Esime-

ses paaris numbris tuli isiklikult palju kirjutada, nagu artiklid „Sõduri“ ülesannetest, sõjavägede Ülemjuhataja võimupiiridest, meie sõjaväe valitsuse organisatsiooni areamisest jne. Hiljem kirjutasin ainel „Väike riikide sõjavägi“, käsitledes Rootsi, Norra, Sveitsi ja Belgia sõjaväge.

Kui võrrelda „Sõduri“ esimesi numbreid praeguste „Sõduri“ numbritega, siis muidugi on siin suur vahe praeguste kasuks. Kuid oma aja nõudeid täitis „Sõdur“ juba esimesel ilmumisaastal, ja oldi rõõmus, et sellistki ajakirja võis saada. Ja kui nüüd „Sõdur“ järjekindlalt ilma eriliste murrand-

guteta on arenenud praegusele tasapinnale, siis võiks sellest vist järeldada, et need põhimõtted, mis „Sõduri“ ellukutsumisel üles seati ja mis „Sõduri“ esimeses numbris on ära toodud, oma üldjoontes veel praegugi päris iganenud pole.

Oma ilmumise viieteistkümne aasta kestel on „Sõdur“ meie kaitseväes teinud suure haridustöö, mille väärtust õieti ei oskagi hinnata. Seda rõõmsama meelega võin soovida, et „Sõdur“ ka edaspidi areneks samas suunas, seistes alati sõjateaduse ja ajanõuete kõrgusel, meie Eesti julgeoleku kaitsel.

„Sõduri“ minevikust.

„Sõdurile“ kirjutanud kindralmajor N. Reek,

2. diviisi ülemana, end. kindralstaabi ülemana ja „Sõduri“ vastutava toimetajana.

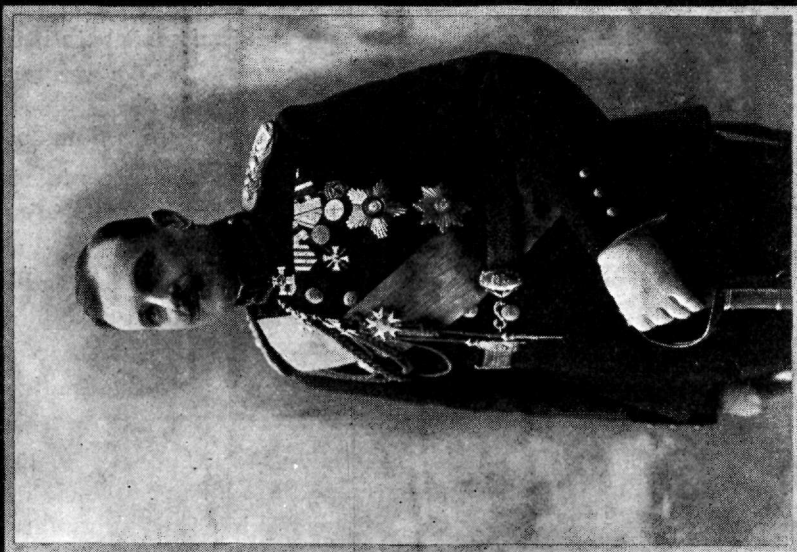
„Sõduri“ 15 aastase tegevuse tähtpäeva puhul on minul eriline rõõm tuua toimetuse liikmetele ja kaastöölistele kõige soojemaid tervitusi ja õnnitlusi 2. diviisi perelt ja enda nimel. Minu südamlik käepigistus!

Ühtlasi selle päeva puhul erilise lugupidamise ja tänutundega tuletan meelde neid toimetuse liikmeid ja kaastöölisi, kes enam kui 10 aastat sest tagasi kahe aasta kestel palju head püüet tuues, oma kõige paremat andes, muret ja rõõmu jagades, on minule tol ajal „Sõduri“ toimetamisel kaasa aidanud. Eriti soojalt aga mälestan surma läbi meie ridadest lahkunud lipnik J. Sardo (Lindebaumi, kes omal ajal, vaevalt Sõjakooli lõpetanud, minuga koos „Sõduri“ toimetamisele asus. Lipnik Sardo oli erakordselt andekas, püüdlük, vaimustusega töötav kaastööline. Tema teened olid eriliselt suured „Sõduri“ keele alal. Lipnik Sardo omas kõrgete vaimsete huvide kõrval veel kunstniku hinge, asjaolu, mis ka palju kaasa aitas „Sõduri“ toimetamise tööle.

Tähtpäevade puhul on kasulik mitte ainult püüda selgitada endale tulevikku, vaid ka meelde tuletada ja vaadelda minevikku.

Alljärgnevate ridadega püüan ka mõne terakese anda käidud teest pildi kujundamiseks.

Vabadussõja lõppedes ja demobilisatsiooni läbi viies, tuli meie kaitseväel asuda uute ülesannete juurde. Kõigepealt oli tarvis luua rahuagne organisatsioon, mis ühest küljest lahendaks mobilisatsiooniga seotud küsimusi, teiselt poolt aga võimaldaks väljaõppetööd — juhtkonna ja meeskonna ettevalmistamiseks. Kaitseväele oli kõigeeks selleks tarvis luua ka enam-vähem vastavaid elutingimusi. Vanemad kaasvõitlejad peavad mäletama, millistesse raskesse oludesse sattusid kaitseväeüksused pärast demobilisatsiooni, asudes rahuajaks ettenähtud asukohtadele. Praegune kaasvõitlejate noorem põlv, paljud kapteni astmes, ei kujutagi ette, mis paljudel kaitseväeosadel sellel alal tuli läbi elada. Sisekorra ja distsipliini kasvatamine ja väljaõpe nõudis äärmiselt suuri pingutusi. Paljudes kohtades tuli hakata ei millestki peale. Väljaõpetamiseks puudusid meil kohased määrustikud ja juhtkirjad. Doktriin polnud välja kujunenud, eriti rahuaja väljaõppe ja kasvatuse tööks. Nende ülesann-

*Lieutnantkolonel Johan Soof
ülemjuhataja staabülõm vabariisõjas*

*Lieutnant Johan Laidoner
ülemjuhataja vabariisõjas*

nete lahendamiseks ja läbiviimiseks paljudel aladel tundus teoreetilise ettevalmistuse puudulikkus.

Vabadussõda andis meile terve rea energia ja andekuse poolest silmapaistvaid vabandaid ja nooremaid juhte. Kuid just rahuaaja tööks tarvilikkude küsimuste lahendamisel andis ennast tunda teoreetilise ettevalmistuse puudulikkus. Vabadussõjast teenistusse jäänud juhtkonna kaader oli suurte kogemustega, teotsemise alal, nii öelda, hiilgavad praktikerid Vabadussõja olukorras. Kuid eelseisvate rahuaajaga seotud ülesannete lahendamiseks, ettevalmistamiseks tulevikku, oli tarvis teoreetilist täiendust. Arusaamised selle tarvidusest polnud kaugelki ühtlased. Teoreetilise ettevalmistuse täiendamiseks loodi n. n. alalisväe ohvitseride täienduskursus ja oli organiseerimisel praeguse Kõrgema sõjakooli alus — tolle aegsed kindralstaabi kursused. Töö nendes mõlemates õppeasutistes ei läinud kaugelki kõik igakord libedasti. Tundus ka siin puudusi ühel kui teisel alal, aga eriti just tundus puudust Vabadussõja läbi teinud ja ühtlasi teoreetiliselt ettevalmistatud kaadri järgi. Just kindralstaabi kursused andsidki meile nõutava kaadri esimesed idud. Kõigest lühidalt toodust nähtub, milline määratu suur vaimne töö seisis kaitsevälies Vabadussõja lõppedes. Selle suure töö läbiviimise üheks abinõuks ja tööriistaks oli „Sõdur“. „Sõdur“ püüdis sellel alal anda kõik, mis tema jõus seisis. Mina ei saa siin olla hindajaks, aga siiski arvan, et „Sõdur“ selles suures vaimses ülesehitamistöös, mis tuli kaitseväljel läbi teha pärast Vabadussõda, täitis oma osa ausalt. Tuleb veel silmas pidada neid raskeid asjaolusid, millistes tuli „Sõduril“ tol ajal rühkida. Nüüd on aastaid tegevtoimetajateks vanemad ohvitserid kõrgema haridusega, sõjalise ja rahuaegse töö vilumusega. Nüüd on

kerge kaastöölisi leida, kus üle 100 ohvitseri on lõpetanud meil Kõrgema sõjakooli, on palju ohvitseri õppinud välismaal, on kogutud ja läbi mõeldud Vabadussõja kogemusi ning omandatud rahuaaja tööks vilumusi ja tõekspidamisi. Aga tol raskel momendil, mil kaitseväljel tuli üles ehitada vastavat organismi tööks rahuaajal, oli „Sõduri“ kui abilise olukord ka väga raske. Vastutav toimetaja oli tegelikult ka tegevtoimetaja ja seda tööd ta pidi tegema oma peaülesannete kõrval, sest toimetuse liikmed olid küll väga andekad, kuid igasugused kogemused ja ka teoreetiline ettevalmistus sõjanduse alal neil puudus. Kaastöölisi oli väga raske leida. Tundus nagu teatav väsimus, mis oli loomulik pärast revolutsiooni ja sõda. Iga noorem järeltulija „Sõduri“ toleagset tööd arvustades ei tohi neid eelpooltoodud asjaolusid ära unustada.

„Sõduri“ mineviku kujundamiseks, tuletan meelde veel ühe läbielamuse. 1925. a. lõpul ja eriti 1926. aastal „Sõduri“ veergudel tõusis mõttevahetus, mis kord kujunes isegi teravaks. Sellele mõttevahetusele andis lugejaskond omapärase nimetuse, ristides toda mõttevahetust sõjaks „Sõduri“ ja Ton-di „pedagoogide“ vahel (vt. „Sõdur“ 1926 nr. nr. 17/18, 24/25, 26/27, 28, 29, 30/31). Sellel mõttevahetusel oli aga eriline suur tähtsus meie Kõrgemale sõjakoolile ja sellega meie juhtkonna ettevalmistusele. „Sõduri“ „pedagoogid“ püüdsid ellu viia uuemaid meetodeid õppetöös, ja siin „Sõdur“ oli jälle abinõuks ja tööriistaks. Selle mõttevahetuse tulemused tõid värskendust Ton-dile. „Sõdur“ täitis ka siin ausalt oma osa murde silmapilgul.

Tähtpäeva puhul kokku võttes, soovin südamest: arenegu „Sõduri“ vaimne töö alati suunatuna progressi ja kasvagu „Sõduri“ lugejaskonna arv!

Tartus, 06. 03. 34.

Kindralstaabi ja kaitsevägede staabi ülemateks
 on olnud "SÕDURI" imunise ajal.

Kindralmajor J. Forvend
 IX.20 - XI.25. IX.28 - III.34.

Koloni F. Rink +
 IX.19 - IX.20.

Kindralmajor M. Reek
 IX.25 - IX.28. IX.34. a. a. a. a.

Mõtteid, mälestusi ja soove „Sõduri“ 15-aastaseks saamise puhul.

Kindralmajor J. Tõrvand.

Sellest ajast peale, mil inimene omandas oskuse avaldada mõtteid kirjamärkide abil, pandi alus progressile. Kirjutatud sõna on saanud abinõuks, mille varal inimesed ja rahvad üksteise vaimuilma tundma võiksid õppida ja üksteisega jagada seda rikkust, mis loob üksiku inimese vaim, või teatud rahva geenius. Tsivilisatsiooni tõustes kasvab „kirja“ tähtsus. Eriti kus tehniline ja üldkultuuriline ning sotsiaalne progress alatasa loob uusi aluseid ja võimalusi teotsemiseks praktilises elus. Üks säärestest aladest on ilmtingimata sõjandus. Kuna sõda on heitlus elu ja surma peale, siis sõjas püütakse kasutada kõik vahendid, viisid, võtted ja abinõud, et vastast hävitada nii füüsiliselt kui hingeliselt. Sõjandus kui teadus püüab selgitada, mis suguste vahendite, abinõude, viiside ja võtetega saab teatud olukorras hävitada vastast „kergema vaevaga ja vähema verega“, lühidalt — et võita. Sõjateadus sügavalt uurib üksikute tegurite mõju sõjas ning lahingus, algatab uusi mõtteid, informeerib vastamisi kõiki kes sõjandusest huvitatud või on kohustatud huvitatud olema, loob strateegilisi ja taktikalisi tõekspidamisi teatud rahvaste juures ja üldse teatud ajastul. Sõjateaduse teenistuses selles mõttes seisab sõjakirjandus, ning selle esindajaks meil Eestis on „Sõdur“.

Nagu iga ajakirjanduse, nii on ka sõjaajakirjanduse peamine ülesanne pakkuda lugejatele lühidalt ja kokkuvõtlikult kõige värskemad, moodsamad ja akuutsemad. Et kaasaegne elu käib täies ulatuses tööjao- tuse ja spetsialiseerimise tähe all, siis ka ajakirjandus peab spetsialiseeruma, nagu seda ka tegelikult näeme üksikutes maades, kus selleks, et rahuldada elu nõudeid, antakse välja kümneid ja sadandeid mitmesuguseid erialalisi perioodilisi väljaandeid. Et sõjandus on väga mitmekülgne, siis spetsialiseerimine esineb mõõdapääsmatult ka siin ja samade tulemustega nagu mujalgi — sõjaajakirjandus püüab olla lugejate teenistuses kõikidel aladel, mis oma tähtsuset nõuavad teadlikku ning süvenenud suhtumist. Sellepärast kõikjal, kus vähegi võimalik, antakse välja üld-sõjanduselist, üksi-

kute väeliikide, üksikute eri-teenistuste ja üksikute erialade järele perioodilist kirjandust, nii päevalehti kui ka nädala-, kuu-, veerandaasta j. n. e. kirju. Ühel ja samal alal antakse välja ajakirju vastavalt lugejaskonna vajadustele ja võimetele. Kokkuvõttes, sõjaajakirjanduse abil vaadeldakse ja uuritakse kaasaegses valguses kõiki neid küsimusi, mis arenev elu akuutselt päevakorda nihutab, või mis sõjanduse seisukohalt vähegi väärt näib olevat. Sõjaajakirjanduse abil ongi esmajoones mõeldav rahuldada näiteks kategoorilist nõuet, et kaitsejõudude kaader „ajaga sammu peaks“. Ja mitte ainult oma väeliigi vaid ka vajalikus ulatuses teiste väeliikide ja väeliikide koostöö alal. Mida vastutusrikkam koht, seda laiem ja selgem peab olema juhi silmaring nii oma vägede, kui ka arvatava vastase suhtes. Tehniline tööjõud mitmesugustes staapides ja asutustes peab omama küllaldase silmaringi, et olla juhile kasulikuks abiliseks. Pole mõeldav edukas koostöö juhi ja juhivate vahel, kui üks mõtleb kaks-kolmkümmend aastat tagasi kogutud vaimuvara alusel ja teine kaasaegselt. Ajakirjandus, kui teda loetakse, aitab tõesti ajaga sammu pidada, loob keskmiselt ühised arusaamised kaasajal ja lähemas tulevikus mõeldavate sõja- ning lahinguvälja omapärasuste ja tõenäolisuse kohta. Määrustikkude ja eeskirjade (nii omade kui arvatava vastase) tundmine on muidugi selles mõttes algeisukohaks. Kuid määrustikud ja eeskirjad sageli jäävad elust maha ja üldse neis antud „norme“ ja „vorme“ tuleb kasutada teadlikult, vastavalt olukorrale. Seda viimast suudab paremini see juht, kes on suutnud ajaga sammu pidada, kes on olnud sõjakirjanduse ja eriti sõjaajakirjanduse sõber.

Peab arvama, et kutseline huvi ja kohusetunne ei lase meil alalist kaadrit ja ka reservjuhte jääda ükskõiksiks sõjakirjanduse vastu. Kuid küsimus võib tulla vastupidiselt — kas meie sõjaajakirjandus suudab rahuldada meie teadusehimu? Ühenduses sellega, kuivõrd on suutnud „Sõdur“ olla abistajaks meie juhtkonnale „ajaga sammu pidamisel“? Ja kas „Sõdur“ praegusel kujul üldse suudab olla selleks kaas-

"SÕDURI" VASTUTAVAD TOIMETAJAD

Kolonel S. O. A. A.
18. III. 1917 - 1. X. 1920.

Kapteen J. J.
19. II. 1917 - 19. II. 1917.

Kaptein J. J.
19. II. 1917 - 4. XI. 1918.

Kolonel S. L.
4. XI. 1918 - 30. I. 1920.

1919

Kolonel J. J.
30. I. 1920 - 14. III. 1920.

Kolonel J. J.
14. III. 1920 - 1. X. 1920.

Kolonel J. J.
1. X. 1920 - 1. X. 1920.

1924

aegse valguse allikaks, mida nii vajame, et õieti näha ja hinnata kiires tempos arenevast sõjandust kui teadust, ja sõjandust kui praktilist oskust tuua mitmekülgsuses ja mitmekesisuses?

Meie kuuleme alatasa, kuis kurdetakse, et meie loovad kirjanikud peost-suhu elavad, et nende looming on vähe tasutav. Sellel on oma suur põhjus — kirjandustoodete läbimüük on meil väike, võrreldes maadega, kus ostjaskond arvuliselt mitme- ja paljukordselt suurem. Veel väiksemaks kujuneb ostjaskond mõne erialakirjandusele ja samuti ka tellijaskond eriala ajakirjandusele, selle hulgas ka sõjaajakirjandusele. Kui tahetakse, et väikese tiraažiga ajakiri end majanduseliselt tasuks, peab tellimise hind olema vastavalt kõrge. Meie kaadri palgad ja eriti reserv-juhtkonna sissetulekud pole kuigi suured. Siit tuleb järeldada, et tellimise hind ei saa olla kõrge ja ühenduses sellega ajakiri ei saa ilmuda ilma riikliku toetuseta. Seda viimast seni pole antud säärasel ulatusel, mis oleks võimaldanud sõjaajakirjandust anda välja meie tegelikkude vajaduste kohaselt. Meie oleme sunnitud olnud piirduma vaid üheaainsama ajakirjaga, nimelt oma „Sõduriga“, mis mõõdunud 15 a. jooksul on püüdnud üksikühe neid ülesandeid, mis teisel lahendatakse erialade ja erinõuete kohaselt paljude ajakirjade abil. Ühede ja samade kaante vahele on tulnud mahutada väga mitmekesisest materjali, mitmesugusele lugejaskonnale! Kasutada olev piiratud ruum pole võimaldanud mahutada kõike väärtuslikku kaastööd; samuti puudulikuks pidi jääma informatsioon teiste riikide sõjaajakirjanduse riikliku sisu kohta. Olles kauemat aega „Sõdurile“ väga lähedal, mäletan hästi neid kurvastuse ja kibeduse hetki, kus tunned, et ka kõige parema tahtmise juures ei saa anda „Sõdurile“ seda sisu, mida nõuab meie kaadri teadusehimu.

Teiselt poolt ei saa ka mainimata jätta, et ajakirja sisu on väga palju kaastööliste võimetest. „Sõduri“ esimestel aastatel meie ei saanud kiidelda kvalifitseeritud kaastööliste arvuga. Meie juhtkond nagu pelgas sulega „sekka lüüa“. Ka nüüd annab see end veel tunda, olgugi et omame arvuka kogu ohvitseride, kes on võimelised sügavalt haarama teatud küsimust, et seda läbitöötatud mõttevarana teistele kasutamiseks pakkuda „Sõduri“ veergudel. Näib, et kaastöö vähesuse põhjusi tuleb veel otsida kahesuunas: — kaastöö eest maksetav tasu on liiga väike, mis ei suuda õhutada uurimustööle, ja — juhtkonna ülekoormatus tööga.

Peab olema eriline tung sõjaajakirjanikuna teotsemiseks, kui neis oludes keegi sulle haarab ja omi mõtteid teistega jagab. Samuti mõjub „jahutavalt“, et meie kipume võõraks jääma kaasaegsele tehnikale sõjanduses; reaalne elu läheb meist nagu mööda, kuna meie vaid kaudselt midagi kuuleme ja aimame, aga ise üleelada, katsetada, oma silmaga näha ja meie olude kohaselt järeldusi teha — kõik see jääb paljudel aladel kättesaamatuks. Ja tõepoolest, kas ei tundu vähe imelikuna, kui kaasaja akuutsemate küsimuste üle asjalikult teistele midagi öelda otsustame, kuid ise pole praktiliselt teatud küsimuses küllalt teadlikud. Säärane olukord sunnib ettevaatlikkusele ja tagasihoidlikkusele.

„Sõduri“ vähesest eelarvest tingitud ruumi puudus põhjustab ka meie arvates vähesel informatsiooni andmise teiste maade sõjakirjanduse üle. See informatsioon aga peaks olema võimalikult laialtulatav, sest meie oma sõjakirjandus ettearvatava tõenäoliselt vähesel tiraažil tõttu ei saa vist nii pea „jalgu alla“. Kasutada algallikaid meie kaader ei saa aga kahel põhjusel — algallikad on väga kallid ja raskusi sünnitab ka keelte küsimus. Meie sõjaajakirjandus peaks siin abiks olema laiemalt refereerides huvitavamaid teisel ilmuvaid põhjalikumaid uurimistöid ja samuti andes üksikasjalikke ülevaateid sõjaliselt huvitavamate maade sõjaajakirjanduse sisust mitmesuguselt erialadelt. Seni on „välis-informatsiooni“ alal siiski püütud „Sõduri“ poolt pakkuda niipalju, kui see üldse mõeldav.

Nagu eelpooltoodust võib järeldada, „Sõdur“ olude sunnil on meile ainsam sõjaajakiri. Tema peab rahuldama väga mitmelt erialalt ja väga mitmesuguse kvalifikatsiooniga lugejaskonda. Seepärast „Sõduri“ sisu ei saa olla selleks valguse allikaks, mida meie juhtkond vajaks ajakirjanduse mõttes. Kuid „Sõdur“ siiski on pakunud, mis pakuda võidi. „Sõduri“ iga järjekorralist numbrit meie kaader siiski igatsusega ootab. „Sõdur“ on olnud ja on praegu kaitseväge ja riigikaitset puutuvate küsimuste valgustajaks, nii palju kui on mõeldav mainitud ainelise seisukorra juures. Tänu oma energilistele ja laiasilmaringiga tegevatele toimetajatele ja vastutavate toimetajate hooletule, on „Sõdur“ meile kõikidele, tahaks seda vähemalt uskuda, armsaks saanud. Ta valgus ei ole küll vast nõutavalt hele, kuid ta on soe, rahulik ja asjalik, näidates võimaluste piirides meile siiski õiget suunda orienteerimiseks tänapäeva sõjanduse otsingute rägastikus. Selles õilsas teadmises

"SÕDURI" TEGEVTOIMETAJAD

Kaim Joh. Auslova
14.9.1891 - 21.12.1927

Spets. Sardo-Lindelaan
2.1.21 - 21.11.22

M. ltn. V. Sõuus
15.11.1891 - 1924

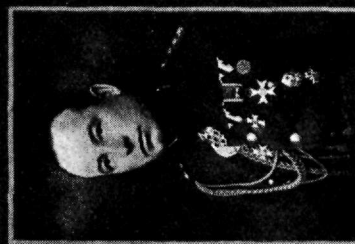
K. ltn. P. Uuiver
1882 - 1924.95

K. ltn. O. Karvits
2.1.26 - 01.11.27

K. ltn. E. Himan
20.1.25 - 21.2.26, 01.11.27 - 8.11.32

K. ltn. A. Luuts
1932 a. aadress.

1919

1934

„Sõdur“ võib rahuldustundega vaadata tagasi möödunud 15-le aastale.

Kuid samas kõikidel „Sõduri“ lugejatel võivad tekkida soovid just tugevama valguse järele edaspidi. On ju kaugenemas pärast maailmasõjaaegsed aastad, kus elati ja töötati veel Maailmasõjast kaasatoodud arusaamiste varal. Pööraselt arenenud tehnika ähvardab kutsuda esile möödapääsemata revisjoni vaadetes ja tõekspidamistes. Võtame näiteks kas või lahinguvälja ilme tõenäolist muutumist moto-mehhaniseeritud osade kasutamisel. Tulemus on, et veel mõni aasta tagasi modernseteks loetud lahingueeskirjad on tänapäeval vananemas. Nagu oli mainitud eespool, elu tormab edasi ja eeskirjad jäävad maha. Sõjaajakirjandus peab siin juhtkonnale appi tulema. Arvuliselt väikese sõjaväe juhtkond peab sõjanduse lakkamata arenemises eriti kursis olema. Sellepärast ka meie juhtkond vajab tugevamat valgust, kui suudeti anda senini.

Meil on juhtkonnas küllalt vaimustatud ja andekaid töömehi, kes palju loevad, palju uurivad, palju vaatlevad ja tähelepanekuid teevad kõikidel neil aladel, millel nad teotsevad juhtidena, õpetajatena, kasvatajatena, eriteadlastena. Neil töömeestel koguneb väärtuslik vaimuvara. Arvan, nad meeleldi jagaksid seda teistega, kuid nagu tähendatud, on see meil kujunenud oludes mitmeti raskendatud. Nagu öeldud, meie juhtkond, ja ka laiemad kodanikkude kihid, vajavad rohkem valgust sõjaajakirjanduse näol. Kas võiks „Sõdur“ edaspidi seda anda? Minu tugeva veene kohaselt küll ja küll, olgugi et mõnes osas see valgus oleks peamiselt võõrsilt laenatud ja teoretiseeriv — meie sõjalise tehnika puudulikkuse tõttu. Aga ka see valgus on siiski palju parem kui täielik pimedus või udune hämarus. Olen veendunud sellepärast, et mõtlejaid töömehi on meil küllalt, kuna ainelistest raskustest peaks riik üle saama.

Möödunud aastatel on nii mõnigi kord mõlgetatud mõtteid, kuis „Sõduri“ väljaandmist üle viia normaalsele korrale. Mõtlen selle korra all järgmist: nagu teisel ilmuvad sõjaajakirjanduse alal päevalehed ning neile lisaks rida üld- või erialalisi nädala-, kuu- jne. kirju, nii peaks ka „Sõdur“ ilmuma päevalehena, millisele oleks lisaks 2-nädala tagant regulaarselt ilmuv ajakiri. „Sõdur“-päevaleht populaarses keeles ja mass-lugeja seisukohalt tooks akuutsemat sõjanduse ja üldse riigikaitse

alalt; samuti kajastuks lühidalt, kokkuvõtlikult, objektiivselt, väljaspool parteilist mõjutust jooksev poliitiline elu, nagu teisteski päevalehtedes; kergemaks lugemiseks mitmesugusele lugejaskonnale tooks „Sõdur“ säärast ainekku, mis vaatamata oma „naljatoonile“, siiski riigikaitse mõtte süvendamisele kaasa aitab; peale kõige selle mis ajalehes „lugemismaterjalina“ toodud, võiks „Sõduri“-päevalehes avaldada iga-suguseid korraldusi, nagu käskkirju, ringkirju, juhtnöore, teadaandeid j.n.e., mis vastavatelt võimudelt antakse kaitsejõududele, kaasa arvatud kaitseliit ja piirivalve. Ei ole praegu koht ja aeg laskuda siin üksikasjadesse, kuidas väljaanda ja toimetada säärast sõjanduselist päevalehte. Kriipsutan vaid alla, et minu arusaamise järele ta annaks palju positiivset. Ta oleks ühtlasi ka sõjapuhkemisel kohe valmis muutuma selleks organiks, mida ülemjuhatus möödapääsemata väljaandma peab.

„Sõduri“ 2-nädala tagant ilmuvad ajakirja nrid sisaldaksid materjali rohkem kvalifitseeritud lugejaskonnale. Siin oleks toodud vastastiku osasaamiseks see vaimuvara, mis koguneb üksikutele liikmetele meie juhtkonnast mitmesugustelt erialadelt; siin peaks antama ka võimalikult laiemat informatsiooni selle üle, kuis käärneb sõjanduseline mõte ja kuis areneb sõjandus teisel. See väljaanne kujunekski õieti selleks valguse allikaks, mille abil meie juhtkond saaks ajaga sammu pidada. Oleks ju hea, kui suudaksime ajakirju anda välja erialade järele, näiteks oma ajakiri õhujõududele. Kuid esialgu sellest võib vaid unistada.

Peab mainima, et 1925. a. „Sõdur“ (nädalalehena) katsus juba kord käia eelmainitud rada, andes välja „Sõjateadlase“. Tolle aja olukorras ei saadud sellele „jalgu alla“. Nüüd on hoopis teised ajad ja tuleks teha uut katset, kuid ühtlasi radikaalselt uuendades meie sõjaajakirjandust. Kui selle juures tekivad mõningad lisakulud, siis tuleb neid paratamatult kanda. Nende kulude abil saadav „valgus“ tasub end mitmekordselt rahuajatöös, eriti aga sõjakorral.

Lõpetades tahaks senisele „Sõdurile“ möödunud aastatel korda saadetud suure töö eest soojalt õnne soovida. Kui ei suudeta ellu viia eelmainitud uuendusi, siis raiugu „Sõdur“ edasi nagu olukord võimaldab, otsides meie riigikaitsele väärtuslikku töde ja valgustades teed kõikidele, kes selle töö poole püüavad.

Tallinnas, 17. 03. 34.

„Sõduri“ juubeliks.

iis, kui pühitsetakse mõne ajakirja või ajalehe juubelit, harilikult arvutatakse, kui suure pinna kaatsid need lehed, millel trükitäht liitub tähele ja rida — reale. Seda selleks, et enamvähem arusaadavatest arvulistest andmetest saada ettekujutus tehtud töö suurusest.

Kuid kõik see ei anna veel mingit ettekujutust vaimu ja teaduse energiast, mis on nõudnud lugematud tähed ja read selleks, et nende ühendusest omakorda kujuneks loodud ja loov ajakirja elu.

Meie tänane juubilar — Eesti sõjaasjanduse ajakiri „Sõdur“ — ilma igasuguse juubeli meelitusega — on üks elulisemaid ja huvitavamaid nende sõjaasjanduse perioodiliste väljaannete hulgas, millised on puutunud käesoleva kirja kirjutaja kätte, kes vahetpidamata juba 15 a. on tegutsenud sõjakirjanduse alal.

Mõnikord isegi ei tea, millest vaimustuda: kas tema mitmekesisest ja alati kaalukast sisust, või tema puhtkunstilisest välimusest.

See omakorda annab tunnustuse mitte ainult püsivast tööst tema loomisel, vaid ka armastusest, oskusest ja andest selles töös.

Selline ajakiri võib osutada mitte ainult tarvilikuks, vaid ka tõsiselt lähedaks. Ja siis tema on juba võitnud. „Sõdur“ nii ongi teinud.

„Sõduri“ juubel on ühtlasi ka tema kaasvõitleja „Latvijas Kareivis’e“ juubel, kuna mõlemad, seistes valvel oma maade ja kaitseväge huvid eest, ühtlasi lakka-

*Kolonelleitnant A. Plensners,
„Latvijas Kareivis’e“ peatoimetaja.*

matult on taotlenud parimat vastastikust kaastööd ja arusaamist.

Soovime „Sõdurile“, tema juhtidele ja kaastöölistele, selle väljapaistva ajakirja viieteistkümne aasta juubeli puhul edu samase otsekohese tundega, millisega meie pöördume oma täiesti lähedatele sõpradele.

Kolonelleitnant A. Plensners.

Võime soovida veel seda, et senine vastastikune kaastöö, kohtamistel „Sõduriga“ kord nädalas või veel harvem, lähemas tulevikus muutuks igapäevaseks kokusaamiseks.

Sest meie aeg nõuab riiki ja kaitseväge juhtivalt mõttelt sagedast pöördumist oma kindlamale kaitsjale — kõigile kaitseväs olijatele — olgu see kaader või mitte vähem tähtis — vahelduv koosseis.

Liituv, elustav, kujundav tung kunagi ei või osutada liiga sagedaseks. Seega — elagu meie „Sõdur“, tänane, eilne ja tulevane!

„Sõduri“ juubeliks.

Härra peatoimetaja.

õtkte vastu, härra peatoimetaja, minu südamlik tänu selle eest, et olete meelde tuletanud „Suomen Sotilas“ ajakirja, valmistades oma „Sõduri“ 15. aasta mälestusnumbrit. Meie mõtted neil ajal on eriti pidevalt olnud Eestis. Sest oleme „Suomen Sotilas“ ajakirjast valmistanud erilise Eesti numbrit. Sellist täiesti Eestile pühendatud numbrit oleme juba kaua kavatsenud, kuid jätsime teostamise käesoleva aasta algpäevile, mil möödus 15 aastat Soome vabatahtlikkude osavõtust Eesti Vabadussõjast aastal 1919. Seda kirjutades on too 60-leheküljeliseks paisunud Eesti-number parajasti trükkis. Nii pea kui ta valmis saab, on mul rõõm üle anda sellest 500 eksemplari Eesti saatkonnale Helsingis väljajagamiseks Eesti kaitseväele ja kaitseleiidule. Et meie Eesti-numbris on paar eestikeelist kirjutist, nimelt Eesti ministri Hans Rebase ning toimetuse poolt, siis loodame, et see Eesti number äratav tähelepanu ka Soomelahe lõunakaldal. Esmajoonel on too number mõeldud muidugi Soome sõdureile nende lähendamiseks ja paremaks tutvustamiseks õilsa ja ulja vennasrahvaga. Eesti on juba täitsa loomulikel põhjusil meie soomlaste südamele lähedal. Kogemus aga näitab, et on põhjust mitmelaadiliste vahendite kaudu pidevalt edendada seda lähenemist. Nimelt on põhjust töötada eriti praegu tõusva kaitsevähkohustusealise noorsoo seas eestisoomelise vahekorra kindlustamiseks. On tõsi, et osas meie noorsoos, nimelt üliõpilasoorsoos, hõimlustunne on elamas eriti võimsasti, kuid leidub ikkagi neid, kelle südames vajalise eeltöö puudusel hõimuvaim veel ei ole küllalt tugevasti lõkkele löönud. Ilmselt on vaja olla mingisuguses

„Suomen Sotilas'e“ peatoimetaja
rügemendi pastor Rolf Tiivola.

kokkupuutumises hõimlastega vähemalt trükitud sõna abil, enne kui võib virguda ja süveneda ehtne hõimutunne. Tean seda omast käest, oma vähesest kogemusest. Olles noor üliõpilane, olin kuulnud ja midagi lugenudki Ingeri rahva üle teiselpool meie idapiiri, et nad olevat soomlasi, kes Rootsi suurriigi ajal olid asunud elama oma praegustele asupaikadele. Ometi ei tund-

Rügemendi pastor Rolf Tiivola.

nud ma südames suuremat poolehoidu neile enne, kui sattusin nende seas töötama. Nimelt Maailmasõja ajal võtsin vastu hingekarjase kohused ühes Ingeri koguduses Peterburi lähedal, ja mõne aja kestel tekkis minus nii sügav armastus ingerlaste vastu, et see iial enam ei või kustuda. Noil aastail, mil too meie rahva killuke on pidanud kannatama Vene punase surve käes, on kiindumus Ingeri vastu aina süvenenud. Omalt poolt arvan, et Ingeris minusse imibunud vennaarmastus otsustavalt on mõjustanud minus kõigesügavamad poolehoiutunded Eesti vastu algusest peale. Süda tuksa-

tas kuuldes teateid, mis 1918. aasta lõpul kuulutasid eestlaste tõusust, meie soomlaste eeskujul, võitlusse oma riikliku ja rahvusliku vabaduse eest. Esimesest hetkest saadik elasin hinges kaasa kõike. Ja kohe otsustasin südames püüda pääseda osavõtma eestlaste Vabadussõjast. Ametikohuste tõttu ei saanud oma kurvastuseks minna küllalt vara. Kui viimati võisin Põhja Poegade ritta astuda, olid otsustavad lahingud juba mööda. Ometi täidab meele teatud rahuldus selle pärast, et ikkagi võisin, kuigi lühikest aega, kanda Eesti Vabadussõjas Põhja Poegade uljast ja väarikat sõdurirõivast. Ja sellest peale on Eestigi rahval olnud minu südames kindel ja püsiv ase. Tegutsedes niihästi kaitsevæ vaimulikuna kui „Suomen Sotilas“ajakirja toimetajana, olen kasutanud kõiki võimalikke juhuseid kalli hõimuasja aateliseks mõjustamiseks.

Härra peatoimetaja! Vabandage, et olen eksinud jutustama Teile vast liigagi pikalt oma isikliku värvinguga kogemustest ja meeleoludest. Teie vast soovisite, et oleksin kirjutanud Teie lehe mälestisnumbri jaoks erilise artikli millestki sündsast teemast. Aga vast sobiks Teil, härra peatoimetaja, sel korral artikli asemel avaldada käesolev kiri, hoolimata ta isiklikust laadist. Sest ma kirjutan need read süda tulvil täis austust ja armastust meile soomlasilegi lõpmata armsa Eesti rahva vastu. On enesest selge, et tunnen kõige suuremat austust ja poolehoidu Teie lugupeetud ajakirja vastu. Tunnen otsekohest rõõmu sel-

*Kolonelleitnant Heikki Nurmio,
„Suomen Sotilas’e“ toimetaja 1923. a.*

lest, et „Sõdur“ võib nüüd pühitseda oma 15 aasta mälestuspäeva. Mõninga kuu eest „Suomen Sotilas’ki“ sai sama vanaks. See-ga on meie ajakirjad ühevanused. Oleme nagu kasuvennad. Juba see tagab meie omavahelise poolehoidu ja armastuse. See-pärast on meie lehel kasuvennana suur rõõm ja au soovida nüüd 15 aastat vanaks saanud „Sõdurile“ kõike head. Olgu see tee, mis „Sõduril“ veel ees, särav ja õnnis-tusrikas! Olgu „Sõduri“ elu pikk, — elagu „Sõdur“ aegade otsani!

Võtke vastu, härra peatoimetaja, ka minu isiklikud soojad õnnitlused ja heakäekäigu soovid!

Helsingis, Kalevalapäeval 28.2.34.

Koostööst vennasrahva sõjaajakirjanduses.

„Suomen Sotilasaikakauslehti“ toimetaja major J. Turtola.

Tundub veidi nagu piinlikkust konstateerides, et koostöö „Sõduri“ ja „Suomen Sotilasaikakauslehti“ vahel on olnud väiksem, kui see oleks soovitav. Paremini siiski juba kohe välja öelda, kuidas asjaolud tõe-

liselt on, kui seda silmakirjaks ülistada vastupidiselt.

Nimetatud ajakirjad saadavad üksteisele vahetusnumbreid, toovad ära ülevaates osas lühidaid, sageli ainult pealkirja-pikkuseid

kirjutisi; vahetusartiklid aga on hoopis haruldasemad.

See tagasihoidlikkus puudutab esmaajoones „Suomen Sotilasaikakauslehti“, kuna tõepoolest „Sõduris“ siiski üht-teist Soome kaitseväealust ühes ehk teises artiklis on puudutatud sagedamini, kui seda oleme teinud oma lehes. Nii siis ühekülgne koostöö, kui seda nii võime nimetada. Näib, nagu oleks Eesti käe ulatamisele siinpool lahte vastatud seljapööramisega.

Major J. Turtola.

Olen toimetustöö kõrval mõnigi kord taibanud asjaolude õiget seisundit ja iseäranis just seepärast, et märkasin seda kokkupuudet, mis „Sõduril“ on olnud pidevalt Poola ja Läti vastavate väljaannetega. Millest siis see väärnähe, kui on head tahet ja soovi lähedaseks koostööks. Tean ja tunnen, et seda on küllaldaselt.

Minu arvamise järgi mõistetav ja loomulik põhjus peitub meie ajakirjade erinevuses. See selgub kõige kujukamalt mainides neid olusid, milles „Suomen Sotilasaikakauslehti“ toimetamine sünnib.

1. „Suomen Sotilasaikakauslehti“ väljaandja on Soome Ohvitseride Kogu (Soome

Ohvitseride Liit), kes lehe oma liikmetele jagab hinnata. Toimetamise ja trükkimise kulud kaetakse peamiselt Kogu liikmeksudest.

2. Ajakirjal ei ole toimetust selles mõttes, kui seda on „Sõduril“, vaid toimetuse töö sooritatakse hariliku teenistuse kõrvaltööna.

3. Mõlematest eelmistest asjaoludest tingituna ja kulude kokkuhoiu ning toimetuse töö hõlbustamiseks peab lehte andma välja võrdlemisi väikesekaustalisena ja kirjutiste aine peab piirduma üksnes sõjateaduslike ja tehniliste artiklitega.

Nagu eelmainitust ilmneb, on meie ajakirja lehekülgedel ainestik oluliselt kitsa piirilised, kui seda „Sõduril“. See asjaolu loomulikult ei esine mingisuguse tõkkena, mis takistaks lehtede omavahelist koostööd, ehkki see siiski arvatavasti mingil määral seda pidurdab. Vastupidiselt, meie näeksime just healmeelil oma lehe veergudel eesti artikleid praegusest suuremal määral. Meie ajakirja kirjutised on ikka ja alati vabalt „Sõduri“ kasutada, samuti ka algupäraseid artikleid toimetus saadab tulevikus healmeel.

Muide on väga tähelepanuväärne, et Eesti juhtiva sõjaasjanduseajakirja olemasolul täitub juba 15 aastat. See omakorda osutab seda edasipüüdvat ja loovat tööd, mida Eesti kaitseväge algusest peale on üles näidanud. Oma tööga on Eesti sõduri leht ja sõber „Sõdur“ joonestanud kauni kaare rahva senisesse ajalukku. Asjatundlikult toimetatuna, nii päevaküsimusi selgitava, kui ka ametialalisi aineid käsitleva, ühtlasi traditsioone loova ja neid säilitava väljaandena leiab ta kindlasti tulist ja elavat vastuvõttu oma maa kaitsjate poolt.

Tähtpäeva puhul „Suomen Sotilasaikakauslehti“ saadab „Sõdurile“ aupakliku, relvavendliku tervituse.

Minu Eesti kolleegidele.

Sõduri toimetuse lahkel loal on mul au täna esimest korda kõnelda Poolale vennaliku Eesti sõjaajakirja veergudelt.

Pean tunnustama, et teen seda teatud erutusega ja seda just seepärast, et sellistes tingimustes on mul au kõnelda esmakordselt, pealegi kuulajaile, kes mind veel ei tunne.

Seda tuleb võtta nagu esineksin isiklikult, nagu tutvustaksin „Sõduri“ lugejaid sellega, mida mõtlen ja tunnen, mida armastan ja imestan.

Julgust selleks annab mulle üks minule oluline tõsiasi. Tahan jutustada „Sõduri“ lugejaile kui „Polska Zbrojna“ toimetaja. Seepärast jutustan sõdureile kui sõdur, sest maailmas on see ju nii, et maailma kõikide armeede sõdurid nagu saaksid üksteisest paremini aru, kui tsiviilselektandade esindajad. Seda mõjustab kindlasti teatud atavism (pärvus hilisema põlve järeltulijais) ja teatud elukutse seltsimehelikkus, mis siin kindlasti sügavam ja lähem, kui vastastikune seltsimehelikkus üksikute riikide tsiviilelukutsega liikmete keskel.

Julgelt kõnelen veel seepärast, et Eesti on küll maa, kus ma kunagi viibinud pole, kuid mis mulle siiski pole võõras. Paljude eesti auväärt rahva esindajatega, kes vahetevahel on käinud Poolas, on mul õnnestunud siduda väärtuslikku, armast ja lähedat tutvust. Neid sidemeid väga põhjalikult veelgi kõvendas eestlaste hiljutine ekskursioon Poolasse. Surudes Eesti saadiku ja ministri hr. Pusta alati külalislahkeis salongeis Eesti kodanike kätt, keda ma uuesti palusin külastada Poolat, avaldati minule minu suhtes niipalju lihtsast

*Poola „Polska Zbrojna“
peatoimetaja Karl Kozminski.*

südamlikkust ja soojust, mis kaugel igasuguseist eetika piireist, et ma ei tunne ennast seepärast seotud olevat mingisuguste kohustustega. Sellest väljudes tahan oma eesti lugejaile jutustada sama lihtsalt ja südamlikult.

Karl Kozminski.

Ma ei tea muidugi, kui kaua mul õnnestub toimetada „Polska Zbrojna“t, sest see pole rippuv mitte ainult minust, kuid saan aru vägagi hästi, et minu töö kestel meie välise rinde sektoris on minu kohuseks informeerida omi lugejaid Eesti üle, eesti rahva elust, eeskätt aga eesti kaitseväe olust nii, nagu kõik need suured ja tähtsad tegurid seda väärivad.

Poolale ei või Eesti olla mingiks kaugeks eksootiliseks maaks. Meie riigid ei puutu küll kokku piiridega, kuid on siiski üksteisele sedavõrd lähedal, et meie ei saaks lugeda endid mittenaabriteks. Tuleb lisada juurde, et nad põimuvad oma vahel tugevasti ja veelgi tugevamini põimub

meie rahvaste tegevus, sest kordkorralt seovad end tihedamini ja tugevamini meie poliitika juhtimise rajad. Määral, millisel tutvume isiklikult ikka lähedamalt kui inimesed, veendume iga korra järele ikka paremini, et miski meid ei lahuta, vaid meid seovad vastastikku ikka enam mitmesugused ühised hüved või huvid.

Vastastikuses lähenemises väga suurt osa etendab keel. Kuid see ei tähenda veel, et keelte, käesoleval juhul eesti ja poola, vastastikune mittetundmine oleks mingisuguseks ületamatuks raskuseks.

Kaasajal lähenemise hõlbustamiseks räägib paljugi kaasa spordiala. See on kindlasti nii, kuid peale spordi on veel palju teisigi alasid, mis veelgi sobivamad vastastikkuseks arusaamiseks.

Niisugusteks aladeks tuleb lugeda muusikat ja plastikakunsti.

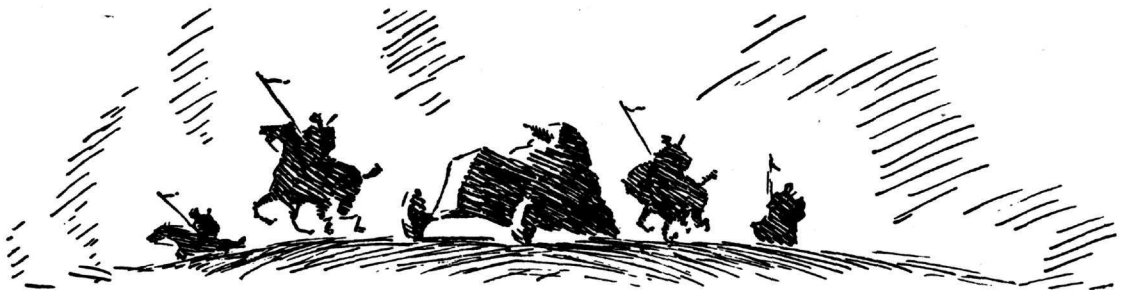
Kui suure edu omandasid eesti muusika ja laul viimasel eesti visiidil Poolas! Praegugi kuuleme uuesti Poolas, et päris suurepärase edu omab Tallinnas poola maalikunsti näitus. Nii siis on seal enda eest rääkinud need rahvaste kõrgemad kultuuriharud, mis omavad kõigile kättesaadava rahvusvahelise enesest rääkimise vahendi. Need väljendused ei vaja ühtki keelt, on vaid suurepäraseks rahvaste lähenemise abinõuks, alles pärast seda võidetakse ka keel.

Muidugi on see, millest siin kõnelen, alles teatud töö alguseks. Esimesed sam-

mud uuel teel. Isiklikult tahaksin, et Eesti laulud oleksid Poolas sama tuntud, kui kauge Skandinaavia meloodiad ja Eesti maalikunst, kui Holendor'ide plastika. Ja vastupidi: tahaksin väga, et Eesti tutvuks mitte ainult meie maalikunstiga, vaid ka meie voolimiskunstiga, arhitektuuriga ja muusikaga. Järjekorras loeksime kindlasti eesti ja poola kirjandust, kus üksteisega räägiksime vahetult ka omis keelis.

Ja seepärast (nüüd kõnelen jällegi kui poola sõjaasjanduse ajakirja toimetaja) oleksin tõsiselt tänulik minu auväärsetele eesti kolleegidele, kui nad tahaksid mind austada oma väärtusliku kaastööga. „Polska Zbrojna“ veerud on olnud alati avatud eesti kolleegidele ja on avatud ka edaspidi. Pööraselt tahaksin kõnelda poola luigejaile Eestist eestikeeles. Eesti ajakirjanikud katsugu ise meile kõnelda Eesti teotsemisest, tema tarvetest ja püüetest, eesti rahva oludest, kuidas ta töötab, armastab, mõtleb ja tunneb.

Lennu, telegraafi ja raadio ajajärgul meie maailm nagu kahvatub, — kaugused tõmbuvad kokku. Sellele tööle, mis ikka tugevamini lähendab ühe maakera rahvusi vahetule lähenemisele, rakendame juurde veel ühe mootori, isegi võimsama, mis tehnika poolt kunagi saavutatud: inimeste südamed. Vaatame, milliseid tagajärgi see annab — siit peale läheb meie töö edasi sajamiililiste sammudega!

„Sõduri“ juubeliks.

*Leedu sõjanduse ajakirja „Musu Zinynas’e“
toimetaja kolonelleitnant V. Steponaitis.*

Kõrgesti austatud Härra Kolonel.

len alati huviga jälginud Teie ja „Sõduri“ poolt ülestõstatud mõtteid Balti riikide tihedama koostöö kohta. Selles suhtes olles Teie mõtteosaline, arvan, et ka meist ripub palju ära ühe kaitseväge tutvustamiseks teisega. Seda asja arendades, ja tõmmates kaasa Läti kolleegisid, võiks ühe kaitseväge informatsioon-artikleid trükkida ära kahe teise kaitseväge ajakirjanduses. See omavaheline üksteise asjadega tutvustamine on lõpmata tähtis meie väikestele vabariikidele, kes jätkavad iseseisvuse võitlusega algatud tööd, meie aga ootame veel kõikide oma maade kokkuliitumist.

Teie ja endiste toimetajate poolt juhitud „Sõdur“ 15 a. jooksul on alati kasvatanud kaitseväelaste valmisolekut Isamaa hüveks ja arendanud riigikaitse asja ka laialdases seltskonnas. Seega ta on kokku liitnud kõik jõud võimalikkude ootamatuste tagasitõrjumiseks, mis tänapäev nii Eestile, kui ka meile kõikidele ei ole küll nii ähvardavad, nagu nad olid neil unustamata iseseisvuse võitluse aastail, kus osalt ka „Sõduri“ poolt levitatud ideede mõjul eestlased näitasid sarnast erakordset vastupanu ja valmisolekut oma sünnimaa kaitsmisel.

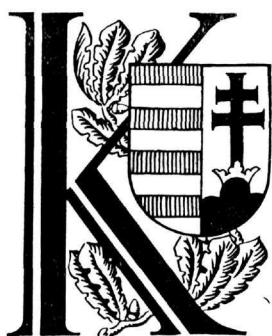
Lahkelt meelde tuletades Teie eelkäijat, kolonel Ahmani, kes kõhklemata avas teed Eesti ja meie kaitseväge ajakirjanduse koostöök, tervitades Teie isikus „Sõdurit“

Kolonelleitnant Vytautas Steponaitis.

15 aasta juubeli puhul ja soovides talle igavesti valvel olla Eesti iseseisvuse kaitsel, loodan, et läheb korda veel enam kõvendada juba sõlmitud sidemeid ja veel enam avada ajakirjanduse lehti üksteise kaitsevägele, seega kaasa aidates Baltikumi ühise idee elluviimiseks.

Ühenduses on jõud.

Kui Jumal lõi esimese inimese Aadama — nii loeme seda pühakirjast — ütles Ta temale: „Ei ole hea, kui inimene on üks,“ ning nii sai Eeva, naine. Inimene on olevus, kes otsib ja leiab abi ühiste huvide säilitamiseks ja eluvõitluseks.

Juba koopaelanikud ühinesid ürgajal gruppideks, et mõjuvamalt panna vastu vaenlasele ja metsloomadele. Loomulikult ühinesid esijoones need, kellel ühised elutingimused, huvid ja rass, s.t. — kes olid sugulased. Sugulaste vahel side on palju tugevam, nende abistus palju andumuskiillemisem ja otsekohesem, kui see võõraste vahel.

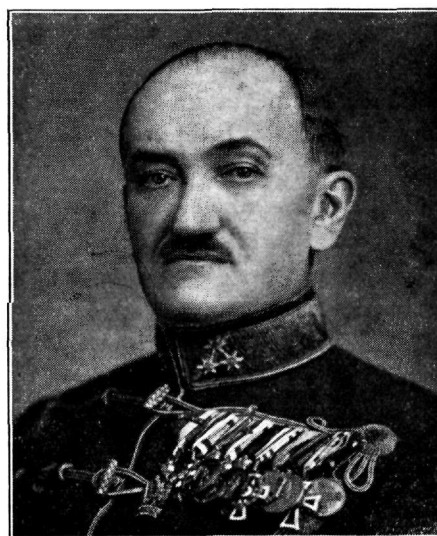
Ajalooost teame õige rohkesti näiteid, kus võõrrassilised rahvad ühinesid suurte eesmärkide saavutamiseks. Vahel sundis tugevam nõrgemat enesega ühinema. Rooma riigi rahvad olid õige võõrrassilised, kuid nende ühinemine hoidis selle suure riigi koos, samuti kui Attilagi, omaaegne Kesk-Euroopa valitseja, kes ei valitsenud üksi hunnisid, vaid ka rohkearvulisi ühendatud võõrrahvaid. Sarnane olukord esines ka Türgis 16.—17. sajandil, kus võõraid alamaid ühendati vabatahtlikult või sunnitudlikult poolkuu võimuvaldada.

Ka Napoleoni võim ja suurus ei toetunud ainuüksi prantsuse rahva tugevusele. Rohkearvulised liitlased aitasid palju kaasa tema kuulsusele. Sedasama näitas meile Maailmasõda, kus ühine ja suur Saksamaa oli sunnitud alistuma vaid rohkearvuliste liitlaste ülevõimule.

Ladina vanasõna „Concordia parvae res crescunt“ on samuti kõikumatu kui looduseseaduski. Kui juba võõraste jõudude

Kuninglik Ungari kolonel István vitéz Berkó von Bát, Ungari sõjand. ajakirja „Magyar Katonai Szemle“ peatoim.

ühinemine loob nii tugeva võimu, siis seda tugevam on liit ühiste huvidega hõimurahvaste vahel. Nende liituvus toetub hingelisele ühtlusele. Üks terake püssirohtu ei tekita veel suurt kahju, kuna aga palju terakesi lõhuvad tugevaima kalju.

Kolonel István vitéz Berkó von Bát.

Kui Euroopa suurriikide kõrval väiksed riigid ühinevad ühiste eesmärkide saavutamiseks, on nende tulemused loomulikult tagajärjerikkamad, kui siis, mil seda oleks tehtud üksikult. Eesti, Ungari ja teised sugurahvad sarnanevad igale suurriigile, kui nad hoiavad kokku.

Nende väikeriikide ühinemine on raskeandatud geograafilise asendi tõttu ja seepärast peame rohkem panema rõhku vaimsele ühinemisele, et selliselt ühendatud jõududega võidelda ühiste huvide eest.

Millised on nende asendilt eraldatud väikeriikide ühised huvid? Vastus on lihtne: igal juhul ja igal ajal anda üksteisele abi ja kaitset võõrriikide vastu.

Võib tulla aeg, mil üksteisest kaugel elavad väikesed rahvad on sunnitud võitlema ühise tugeva vaenlase vastu. Neil puudub võimalus võidelda samal rindel ning seepärast peavad nad ainsale ühisele eesmärgile püüdma mitme suuna kaudu.

Praegu valitseb meil rahu. Seda rahu aega peame kasutama ära hõimusuuhete süvendamiseks ning kõvendamiseks. Väikesed sugurahvad peavad õppima üksteist mõist-

ma — ja parimaks abinõuks selleks on ajakirjandus ja ajakiri. Nii õpime teineteist tundma: ärimees ärimeest, põllumees põllumeest, sõdur sõdurit.

Ja kui ükskord tuleb too aeg, siis ei seisa meie üksteise kõrval enam võõrastena, vaid teame, millist abi peame pakkuma sugulasele ja vennale, ühtlasi teades, millist abi võime loota vastutasuks.

„Sõdur“ Eesti-Läti sõjandusajakirjanduse koostöö süvendajana.

*Kolonelleitnant Edvin Mednis,
„Militarais Apskats'i“ ja „Aizsargs'i“ vastutavtoimetaja.*

„Sõdur“, milles nii täielikult peegelduvad eesti isamaalikud tunded ja julged traditsioonid, pühitseb oma ilmumise 15. aastapäeva. See on väga tähelepanuvääriv tähtpäev, kuna patriotliku vaimu levitamine kaitseväes ja kogu rahvas on austavamaid ülesandeid.

Nende aastate vältel „Sõdur“ on oma juured tugevasti kinnitanud, suunates neid järjest sügavamale kaitsevaelaste-lugejate massi. Samuti ta on oma oksad kaugemale välja sirutanud, koguni üle riigi piiride, luues tiheda kontakti välismaa sõjandusajakirjadega.

Tuleb meelde, kuidas aastaid tagasi löime sidemeid „Sõduri“ toleaegse toimetaja kol.-ltn. E. Ahma n'iga. Ta rakendas sellesse töösse kogu oma lätlastele sõbraliku südame ja andeka ajakirjaniku sule. Peale selle seda tööd väga heade tagajärgedega on jätkanud „Sõduri“ praegune toimetaja kol.-ltn. A. Laats, kes moodsa ajakirjanikuna ulatub nägema kaugemale üle oma laialdase tegevusvälja.

Pole tõesti kerge ülesanne olla sõjandusajakirja toimetuse eesotsas nüüd, mil sõja poliitiline horisont on muutunud palju ähvardavamaks, kui see oli mõned aastad tagasi. Sest kui tõsiselt kaaluda praegust

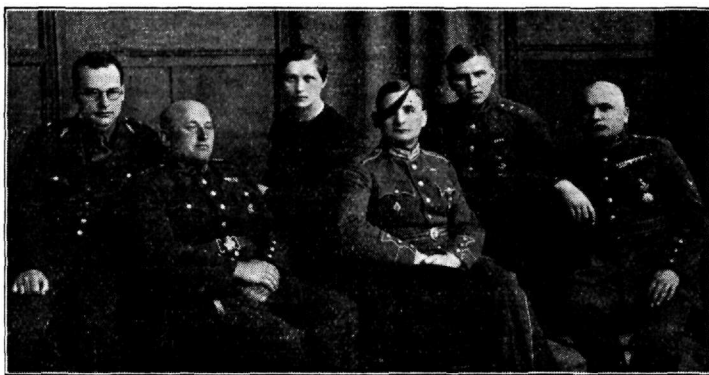
olukorda, tekib küsimus: on's meie võitlused juba lõppenud?

On väga tõenäoline, et praegune aeg on vaid lühike võitluse vaheaeg. Ja mitte sel-

Kolonelleitnant Edvin Mednis.

leks, et puhata rahulikult võiduloorbereil. Tumedad jõud on jälle tõstnud pead ja püüavad meie saatust oma tahte alla painutada. Meie peame esijoones kaitsma ja kindlustama oma enese julgeolekut. Seega kaitseme ka Euroopa rahu. Meie olukord võib küll väga raskeks ja keerukaks

„Aizsargsi” toimetuse.

Vasakult: Ern. Rirdans — illustratsiooni osakonna juhataja. Edg. Jansons — ürijuht ja toimetaja. L. Torgani — toimetaja. Kolonelleitnant Edv. Mednis — peatoimetaja. J. Swirbulis — toimetaja. Arv. Osche — kaitseliidu adjutant ja toimetaja.

muutuda, kuid väljapääsu sellest peame suutma leida ise.

Seega peame meie ise ka küllaldaselt tugevad olema. Kui meie aga tahame olla tugevad, peame jääma truuks praegustele ja

võibolla tulevikus lisanduvatele sõpradele. Olgem optimistid, sest edusamme ja võidurelvi peab juhtima optimism.

Baltiriigid praegusel hetkel sarnlevad kaitsetammile, mille vastu ühelt poolt punased, teiselt poolt pruunid merelained laksuvad. Meie ülesandeks on seda tammi niivõrd kindlustada, et ta ei nõrgeneks, vaid järjest tugevneks kõigis tulevikutormides.

Sellest ülesandest on „Sõdur“ väga hästi aru saanud, kõvendades nii eesti kaitseväge moraalselt jõudu kui ka süvendades Eesti ja Läti kaitseväge ja kaitseliidu koostööd. Tunnustus tehtud töö eest liitriigi sõjalise vaimu jõulisele väljendajale! Kroonigu tema tööd veel paremad saavutised tulevikus.

Isamaa seisku üle kõige.

„Kaitse Kodu“ toimetaja kapten A. Treufeldt.

Märts 1919. Raksuvad lahingumasinad ja pingutavas vabadusheitluses võitleb meie vapper kaitseväge surmapõlgavalt ja sangarlikult eestlaste tõe ja õiguse eest. Sel saatuslikul ajastul ajas „Sõdur“ oma esimesi vagusid ja istutas kodukaitsjate südamesse siis nii vajalikku meelegindlust.

Täna jõuad Sa järjekordse sirge vaoga oma 15. tähistulbani. Alati omaks hoides vanade sõjalaste juhtlauset „Salus patriae suprema lex est“, oled nende aastate kestel innukaima osavõtjana kaasa teinud meie kaitsekorralduse arenemiskäigu. Oled hoolikalt harinud meie kaitsekünnist ja külvanud sinna tõeteri; oled piinlikult eemale hoidunud kildhuvidest, meeles pidades, et isamaa ja tema hüved seisku üle kõige; säilitanud ja arendanud kaitsetahet ja kaitse-

välisi oskusi kaitseväes endas ja meie kodanikkonnas; kaasa aidanud kaitsejõudude ühistunde süvendamisele ja kodukaitsjate liitumisel ühiseks teadlikuks pereks, ja tõetruult informeerinud laiemaid rahvahulki kaitseväge elust tema rõõmu ning muredega. See sügav ja põhjalik töö on loonud vastastikkuse täie usalduse ja lugupidamise kaitseväge ja rahva vahel.

Senise sõbraliku koostöö nimel, mille tüsedaimaks kandjaks Sa meie ajakirjanduse ringes oled, ulatab „Kaitse Kodu!“ Sinu tähtpäeval oma otsekoheisemad vennalikud tervitused ja õnnitlused.

Ka tulevikus edasi ikka sõdurlikult, mehiselt ja otsekoheiselt! Eesti eduks ja tema kaitsele auks!

26. märtsil 1934.

Ajakirja „Merenduse“ toimetuse tervitus.

15 aastat on ajakiri „Sõdur“ olnud meie kaitseväe häälekandjaks. Selle aja jooksul on temas kajastunud kõik meie kaitseväe ja kaitseväelaste mured ning rõõmupäevad. „Sõdur“ on lahkesti lubanud kasutada oma lehekülgi kõigile, kel oli midagi öelda sõjatehniliste küsimuste kohta, lugedes oma peamiseks ülesandeks selgitada ideesid ja põhimõtteid, mis peavad kandma meie riigikaitset.

Need õilsad ja riiklikult määratu tähtsusega ülesanded on peegeldunud igalt „Sõduri“ realt. Et säärase töö läbiviimine ei ole kerge — on kõigile arusaadav. See pärast ajakirja „Merenduse“ toimetus loeb oma meeldivaks kohuseks tervitada oma vanemat venda tema tähtpäeval ja soovib ajakirja „Sõduri“ toimetusele ning tema kaastöölistele palju jõudu ja head taht edaspidiseks raskeks tööks.

Viisteist aastat viljakat tööd.

ETA direktor ja Eesti Ajakirjanduse Liidu esimees K. Kornel.

Viisteist aastat ei ole pikk iga üksikini-mese elus — harilikul ajal, kuid kaunis pikk on olnud viimane viisteist aastat, kuna neil aastail sündmused sündmused on taga ajanud. Mõni põlv ei ela kogu oma elupäevil nii palju üle kui meie viimase viieteistkümne aasta jooksul sündmused oleme vastu võtnud.

Eriti pikk on ajalehtede iga sündmusrikkal ajal. Ja sellepärast võime ka tänase

juubilari kohta ütelda, et aastaid küll arvuliselt vähe, kuid kogemusi palju.

Poolteist aastakümnet on „Sõdur“ teinud oma tänuväärt valgustustööd. Ta on täiendanud meie kodumaa kaitsjate tehnilisi teadmisi, kasvatanud ja süvendanud huvi riigikaitse küsimuste vastu ja käsitlenud ka nüüdisaja üldiseid põlevamaid probleeme.

Soovin südamest kõige paremat edu tulevikus.

„Sõdur“ ja ohvitserid.

Kolonelltn. M. Tuisk, V. O. K. sekretär.

Ohvitseridekogude ja ohvitserkonna eluolu on leidnud aastate kestel „Sõduri“ veergudel alati heatahtlikku ja igakülgset kirjeldamist.

Ohvitseridekogude korraldamise põhialused põhikirja näol leidsid juba kogude asutamise ajal 1920. aastal väga elavat arutamist kindral J. Sootsi ja kapten H. Laretei vahelises poleemikas. Ja ka hiljem 1927. ja 1933. aastatel on põhikirja käsitlevaid küsimusi seal asjalikult valgustatud.

Rõhkesti ja mitmekülgseid kirjutisi on

ilmunud ohvitseride palga, vormi, aukraadide ja teistes ohvitserkonna isiklike huvisid puudutavates küsimustes. „Sõdur“ on annud huvitavaid ülevaateid teiste riikide ohvitserkonna elust ja olust, mis on aidanud kaasa küsimuste soodsamale lahendamisele meil.

Ta on avaldanud hulga Vabadusristi kavaleride elulugusid ja pilte ning kõikide ohvitserkonna ridadest manalasse varisenud kaasvõitlejate nekroloogid ja pildid. Väeüksuste aastapäevil ja muudel tähtsatele juhtudel on tema avaldanud juhtide pilte

üksikult ja ohvitseridekogude ning nende juhatuste kogupilte.

„Sõdur“ on mõjuvalt kaasa aidanud ohvitseride enesearendamisele, sõjalise hariduse täiendamisele ja silmaringi laiendamisele. Iseenesest mõistetavalt on tema annud hulga tõsise väärtusega lugemismaterjali. Rohkem hinnatav aga on see, et tema on õhutanud ohvitseri avaldama oma kirjutisi ja neile alati lahkelt ruumi lubanud. Ta on õpetanud meie ohvitseri kirjutama. Kuid, et kirjutada kas või väiksematki artiklit, selleks on vaja süveneda küsimusse, uurida läbi rohkesti vastavat kirjandust allikate näol, tähele panna, hinnata ja uurida töö, tegevuse ja elu nähteid kaitsevæe, väeliigi, väeüksuse ja kaitsevæelaste elus. Ta on õpetanud meie ohvitseri tea-

duslikku tööd tegema. Ja see kõik toob elu ja värskust kaasa iga ohvitseri ja kogu kaitsevæe ellu. Ma ei liialda, kui väidan, et „Sõdur“ esimestel aastatel kannatas kaastööliste puuduse all ning tema kaastöölisi ohvitseri võis sõrmedel üles lugeda. Nüüd kahtlematult võib „Sõdur“ enda kaastöölisteks lugeda sadasid ohvitseri, ega tarvitse temal tunda kaastöö puudust. Selle tunnistuseks tarvitseb ainult võrrelda „Sõduri“ esimesi õhukeisi aastakäike viimastega. Veel suurem vahe on sisus.

Ohvitserkond peab õigustatult „Sõdurit“ oma häälekandjaks, on uhke ja tunneb tõsisest rõõmu tema senisest viljakast tegevusest ja toob sünnipäevaks temale oma parimad õnnitlused.

Tervitus „Sõdurile“!

Allohvitseride Keskkogu Juhatuse esimees kirjutaja Voldemar Rass

Kaitsevæe ajakirjana ja häälekandjana peegeldab „Sõdur“ kõige otsemalt kogu meie kaitsevæe elu, märkides ära peaaegu kõik selle tähtsamad sündmused ja elamused. Allohvitserkonna oma ajakirja puudumisel „Sõdur“ viimaste aastate kestel on tunnustataval määral täitnud selle aset, sedavõrra muidugi, kui seda on lubanud ta peamised ülesanded sõjateadusliku ajakirjana. Nii on „Sõdur“ allohvitseride eluavalduste kajastajana võimaldanud oma veergudel tuua ära allohvitseride eneste mõtteavaldusi neisse puutuva ühe kui teise kitsama eriküsimuse valgustamiseks kui ka allohvitseride üldisemate soovide esitamiseks. Kõigi muude kaitsevæe alal esinevate rohkete küsimuste

käsitluse kõrval „Sõdur“ on tunduvalt aidanud kaasa elukutseliste allohvitseride oskuste ja teadmiste täiendamiseks ja arendamiseks. Ta on aeg-ajalt pühendanud tähelepanu allohvitseride teenistusallaste küsimuste selgitamisele, näidates abinõudele, kuidas paremini ja kergemini oma ülesandeid täita. Allohvitserkonna peres valitsevatele vajadustele „Sõdur“ on reageerinud tähelepanuväärt osvõtuga.

Lootes, et „Sõdur“ ka tulevikus allohvitserkonnaga käsikäes töötades ta muresid ja rõõmusid vajaliku tähelepanuga jagab, soovib Allohvitseride Keskkogu ta edaspidisele tegevusele edu ja head kordaminekut.

Tagavaravæe-ohvitserid tervitavad juubilari.

Tagavaravæe-ohvitseride organisatsioonid sektsioonide näol on meil alles noored. Nende organiseerimise vajadust ja tähtsust aga on ammu ära tuntud. Kuid mõtetest tegudeni on kulunud aega. Ei saa salata

„Sõduri“ teeneid küsimuse arendamisel ja lõpulikul kujundamisel. Juba aastaid tagasi, kui üksikud kaitsevæe juhid hakkasid mõlgutama mõtteid tagavaravæes viibiva juhtkonna organiseerimisest, oli „Sõdur“ see,

kes esimese pionerina need mõtted väljendas oma veergudel, selgitades põhjalikult organiseerimise vajadust, tähtsust ja ka selle teostamise võimalusi. „Sõdur“ kujunes lahinguväljaks, kus modernrelvaga — sulega — löödi lahinguid poolt ja vastu väidete esile toomisega. Läänud aasta algul, kui küsimus aktuaalselt kerkis päevakorda, oli jällegi „Sõdur“ see, kes küsimuse arutamiseks ja populariseerimiseks lahkesti avas oma veerud. Organisatsiooni teostudes on tema järjekindlalt avaldanud sektiioonide tegevusest huvipakkuvaid kirjeldusi. Tagavaraväehvitserid ja nende sektiioonid on tun-

nistanud „Sõduri“ oma häälekandjaks. Sellest ajast peale näeme „Sõduris“ eriosa tagavaraväehvitseride elusse, tegevusse ja huvidesse puutuvate küsimuste kirjeldamiseks.

Loomulikult on „Sõdur“ ainuke allikas, mis tagavaraväehvitseridele määrustikkude, eeskirjade ja ametlikkude õppuste kõrval võimaldab pidada sammu areneva sõjateadusega ja kontaktis olla tegeva kaitseväe elu ja oluga.

Südamlik tervitus juubilarile tema XV sünnipäeval!

Res. kapten R.

Ühe vastutava toimetaja mälestusi.

Kolonel A. Traksmann.

See oli 1926. a. jaanuaris, kui asusin tööle Kaitsevägede — tol ajal Kindralstaapi. Võtsin vastu osakonna ja ka „Sõduri“ vastutava toimetamise. „Vastutav toimetaja on see patuoinas, kelle kaela langeb ülemuse ees kogu vastutus,“ tähendas sõbralikult mu eelkäija, kolonel L. Esimene number minu vastutusel ilmus 30. jaan. See oli nr. 4. Teatava sisemise rahuldustunde ga silmitsesin ta lõpulehel oma allkirja.

Järgneva nädala esmaspäeval, lõuna paiku, näen oma töötuppa astuvat muhelevat ja nagu veidi ärritatud minu eelkäijat, kolonel L-i koos ajakirja tegevtoimetajaga. „Teid kutsub kaitseminister,“ tähendab kolonel. „Mina sattusin sinna eksikombel. Sain tubli peapesu. Kuid selle lõpul seletasin, et „Sõdur“ nr. 4 ilmus juba Teie vastutusel. Nüüd ongi kord Teie käes.“ „Milles õieti seisab asi,“ küsitlen. „Selles artiklis ikka,“ tähendab vahele tegevtoimetaja. Korruga taipasin kõik. Olin nimelt paigutanud oma esimesse numbrisse ühelt kaasvõitlejalt saadud kriitilise hinnangu äsja litografeerituna ilmunud raamatule: „Tehniliste vägede taktika. Sideteenistus.“ D. Lebedev, kindralmajor. Kogu töö polnud muud kui täppis äratõmme juba varemalt VI os. kirjastusel ilmunud Prantsuse side-eeskirja tõlkest. Ometi lugejale esitatud kõrge kindrali iseseisva tööna. Kuna juba Kõrgema Sõjakooli õpilastena olime kindral L-iga tugevas opositsioonis, siis

niisugust kirjanduslikku sohiast ei saanud kuidagi jätta paljastamata. Ja seda tegi, temale omase teravusega kapten N., anoniimsete tähtede K. R. all *). Kindral L. olles artikli läbi lugenud, sattus muidugi marru ning esmaspäeva hommikul vara „lendas“ kohe sõjaministri jutule. Millest kõrge ülemuse juures sel puhul kõneldi, sellest vaikib ajalugu. Kuid jutuajamise tulemuseks oli see, et ajakirja vastutav toimetaja kästi viivitamatult ilmuda sõjaministri juurde. Minu õnneks ministri esimene pahameel valati välja süütule kolonel L-ile. Kui ma ühes tegevtoimetajaga omakorda ministri kabinetti ilmusin, oli esimene torm juba vaibunud. Võrdlemisi rahulikult võidi selgitada, milles õieti seisab asi. „Kindral Lebedev lubas Teid võtta vastutusele trükiseaduse põhjal,“ tähendas minister valjult. „Olen valmis healmeelil kandma seda vastutust,“ tähendasin seepeale. Tegevtoimetaja, temale omase sisemise veendumusega aitas põhjendada meie absoluutset õigust antud küsimuses. Ministri kabinetist lahkudes oli tundmus, et õiglase ülemus oma südames mõistis meie teguviisi täiesti õigeks ning esialgne hukkamõist oli tulnud ainult sellest, et kindral L. oli asja valgustanud ühekülgselt. „Tulevikus olge ettevaatlikumad,“ selle hoiatuse saatel välju-

*) Artikli enda „Sõduri“ lugejad leiavad ajakirja 1926. aastakäigu nr. 4-das, lk. 82.

sime ministri töötoast, teadmises, et minister kindlasti ka edaspidi ei hakka kasutama oma võimu meie ajakirja suu sulgemiseks siis, kui seal kirjutatakse ja avaldatakse tõtt. See teadmine julgustas tõstma üles „Sõduri“ veergudel uusi küsimusi, mis v a j a s i d selgitamist.

*

Samal aastal kaitseväe keskjuhatuse oli otsustanud võtta põhjalikumale revideermisele meie õppetöö kaitseväes üldse ja Kaitseväe Ühendatud Õppeasutistes eriti. Kindralstaabis koostati küsimuse selgitamiseks pikki ettekandeid. Et aga tagada ettevõtte läbimine, tuli küsimus tõsta üles ka „Sõduri“ veergudel. Andnud üksikasjalikke ülevaateid kaadri ettevalmistusest välisriikides, avas „Sõdur“ vaidlused, „meie olude“ kohta sel alal vastutava toimetaja artikliga „Kuidas asendada „loenguid“ iseiseivate töödega.“ Kirjutis ise oli pealtnäha üsna ilmsüütu, kuid oma konkreetisusega ta tabas otse naela pihta pahet, mille all tol ajal kannatasime. Esimesele kirjutisele järgnes teisi. Polnud siis ime, et seal, kuhu need artiklid olid määratud, „Sõduri“ vastu tõsis pahameele torm. Heameelega oleks vist nüüdki katsutud mõjutada ajakirja ülemuse kaudu, kuid see polnud enam nii kerge. Pooldas ju kindralstaabi ülem ise seda, millest kirjutati ja artiklis oldi piinlikult peetud silmas ka kaitsevälise korraksuse nõudeid. Kauga kaalus vastaspool, millega reageerida, kuni ühe päeval vastutavale toimetajale saabus ühe asjaosalise, A. S., artikkel, mis pidi olema vastuseks „Sõduri“ kirjutistele. „Uute õppemeetodite loojatele“ — nii oli artikli pealkiri. A. S. ülemuse soovil kirjutise avaldamine esialgu pandi seisma. Isiklikultki soovitasin A. S-ile võtta artikkel tagasi — niivõrd halba reklaami tegi see oma autorile. Kuid sealpoolt loodeti vastupidist. „Sõduri“ hea nõuanna tõlgitseti lihtsalt nõrkuse avaldusena. Veel päev enne „Sõduri“ järgmise numbril ilmumist külastas A. S. vastutavat toimetajat, informeerides, kas tema vastus seal ka tõesti avaldatakse. Seekord teda võidi rahuldada täiel määral. Artikkel ilmub kindlasti, kuid loomulikult, muidugi, „Sõdurilt“ põhjalikult kommenteeritud. Järgnev ajakirja number (nr. 24/25 — 1926) Tondil vähemalt, ja kindralstaabis mõjus

pommi plahvatusena. Ei kunagi varemalt polnud „Sõdurit“ ja ta kirjutisi nii elavalt arutatud ta laialises lugejaskonnas.

Passiivne vastupanu meie noore kaitseväe edasirühkivale ja edasijõudvale tööle kaadrigi ettevalmistuse alal oli murtud ja võidi asuda uue seemne külümisele. Poleemika järellained jätkusid siiski veel mõnda aega. Selle juhtimine nõudis vastutavalt toimetajalt kogu aja, mitme kuu kestel, suurt pingutust.

Veel edaspidigi „Sõduri“ veergudel on ilmunud tõsiselt arvustavaid kirjutisi mitmesuguste küsimuste kohta meie kaitseväes. Materjalide värskeuse tõttu ei ole aga veel küllalt sobiv avaldada üksikasju, mis seotud nende kirjutiste avaldamisega, kuigi meie ajakirja juubeli puhul see iseendast olekski huvitav. Elav, kriitiline mõttevahetus „Sõduri“ veergudel on alati mõjunud elustavalt lugejaskonnas, tõstes huvi nende küsimuste ja selle töö vastu, mis tehakse kaitseväes. Meie kaitseväe kaadri töö rahuajal on küllalt mitmekesine ja eluline, et sealt alati leida, ükskõik mis alal, huvitavaid küsimusi ja materjale mõttevahetusteks. „Sõdur“ peab neid küsimusi leidma, üles tõstma, algatama ja tekkinud mõttevahetust süvendama ja suunama. Kuigi kaitseväe keskjuhatusest väljaantuna „Sõdur“ ei tohi ega pea kunagi kujunema krooniliseks ametasutuse häälekandjaks, kus peegelduvad vaid viimase tõekspidamised ja soovid. Sellisena meie ajakiri oleks paratamatult määratud ette vaimsele varjusurmale! Ei! „Sõduri“ veergudel peab peegelduma meie mõnetuhandepäise kaitseväe juhtiva kaadri vaimne pale, ta vaated ja tõekspidamised, arusaamised ja soovid sellele tööle ja elule, mis teda ümbritseb. Ja kui sealjuures tekibki terve, asjalik poleemika küsimuste üle, mida võidakse lahendada mitmel viisil, siis seegi on vaid kõigiti soovitav ja tervitatav, sest ta näitab, et asja juures oldakse huviga ja temasse püütakse tungida peensusteni. Ideelises võitluses tõde selgub harilikult kõige paremini. Võitluseta ei suuda oma ülesanded täita ka sõjaasjanduse ajakiri.

Niisuguseks elavaks vaimseks edasirühkimiseks meie ajakirjale palju edu tulevikuski!

„Sõduri“ asutamisest säilinud mälestusi.

„Sõduri“ esimene legevtoimetaja J. Audova.

Märtsi algul 1919, kui teenisin Tallinna tagavarapataljonis, sain ootamatult kutse ilmuda Ulemjuhataja staapi. Kui ilmusin, juhiti mind staabiülemale kindral Sootsi juurde, kes oli mind lasknud kutsuda. Kindral Soots, keda nägin esimest korda, vaatas mulle uurivalts otsa ja sõnas: „Ah, Teie olete siis kirjamees ja tunnete ajalehe tööd.“ Natuke jah, vastasin. „Vaadake, meil on niisugust meest just tarvis, sest meie tahame hakata välja andma lehte rahvaväe jaoks.“ Vaidlesin vastu, et mina küll paras mees ei ole sõduritele lehte tegema, sest kes teeb lehte sõjaväele, peab ka ise olema sõjamees. „Pole midagi! Küll juba läheb, kui peale hakkame. Küll teised kirjutavad, Teie ainult hoolitsege selle eest, et kõik kirjutatu trükist välja tuleks nagu kord ja kohus,“ seletas staabiülem. Polnud midagi parata, tuli peale hakata.

Raske oli see algus.

Uue lehe nimeks pidi olema: „Sõdur“. Nii oli otsustanud staabiülem. Tekkis mõte tellida see nimi ühelt kunstnikult stiilsemates tähtedes. Ent kunstniku poolt valmistatud kavand ei leidnud heakskiitmist. Staabiülem leidis, et nime esimene täht „S“ oli liiga lügas, peaaegu pikali, milline seisand ei ole kohane ühele sõdurile. Tähed peavad seisma sirgelt, nagu sõdurid ravis. Selle väite vastu juba ei saanud vaielda. Tuli valida lihtsad trükitähed, nagu need on näha „Sõduri“ esimeste aastakäikude peas.

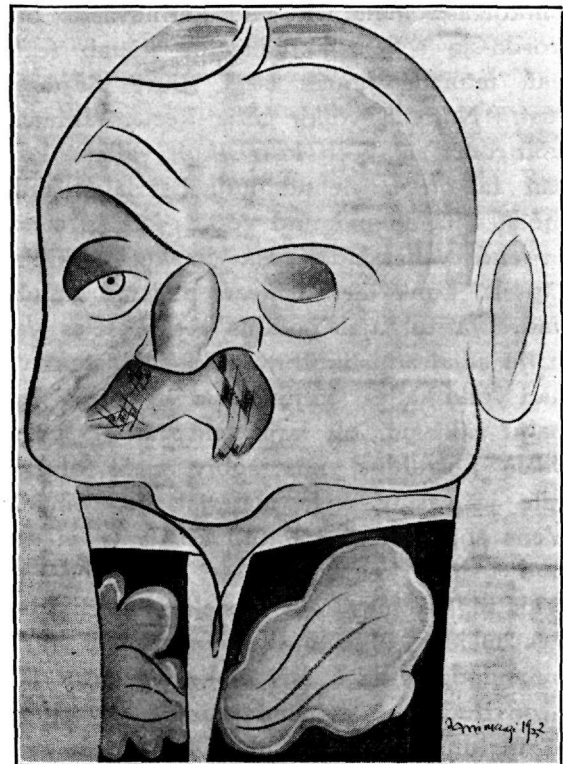
Kaastöö saamine ajakirjale ei olnud sugugi nii kerge, nagu lootime. Kellel ohvitseridest oli siis aega sulge kätte võtta, kui rinnetel olid käimas võitlused vaenlase vastu? Ja staabimeestel igapäev oli endalgi oma ametialal tööd nii palju, et vaata, kuidas valmis saad. Ajakirjale artiklikirjutamisest ei võinud juttugi olla. Pealegi oli kaastöö tasuta, sest tasumaksmiseks ei ol-

nud mingisuguseid summasid. Ent see asjaolu ei olnud mõõduandev, sest tol ajal tasu ei nõutudki.

Kõige rohkem jõuga ja nõuga võttis ajakirja toimetamisest osa Ulemjuhataja staabiülem kindral Soots ise. Peaaegu iga päev, kas hommikul staapi tulles, või hilja õhtul koju minnes, ta astus sisse toimetuse tuppa (mis asetses kaitseministeeriumi alamisel korral) ja päris, kuidas on materjaliga ja kas järjekordne number ilmub õigel ajal.

Kindralstaabi ülem kolonel Rink, kes oli ajakirja vastutavaks toimetajaks, toimetuse tööst palju osa ei võtnud, sest temal ei olnud selleks aega.

Alguses suure osa „Sõduri“ ruumist võttis enda alla n. n. „Ametlik osa“, kus il-

Isa.

musid Ulemjuhataja tähtsamad käskkirjad, staabi korraldused ja muud ametlikud teadaanded. „Üldises osas“ äratasid tähelepanu iseäranis igapäevased sõjategevuse ülevaated, mis olid koostatud operatiivstaabi meeste poolt. Need ülevaated trükiti „Sõdurist“ ära peaaegu kogu ajakirjanduse poolt.

Trükiti „Sõdurit“ alguses ühes väikses,

õige puudulikus trükikojas Müürivahel, mis, nagu kuulsin, varem oli kuulunud kommunistidele.

Niisugune oli lühidalt „Sõduri“ saamine ja algus. Sellest väiksest algusest „Sõdur“, järjekindlalt täienes, on tõusnud kõrge standardiliseks eriajakirjaks, mis on leidnud tunnustust ka naaberriikidelt.

Kümme aastat tagasi.

„Sõduri“ endine tegevtoimetaja V. K r u u s.

Ajajärku, mil töötasin „Sõduri“ toimetuses 1923.—1924. aastail, võib nimetada Eesti kaitseväes ülemineku ajajärguks. Enamik tol ajal kaitseväes teenivast ohvitserkonnast oli saanud oma sõjaväelise ettevalmistuse Vene sõjakoolides, olid Vene sõjaväes teenides kohanenud seal valitsevale olukorrale. Ja igauks meist teab, et ühest olukorrast üleminek teise erinevasse olukorda ja sellele kohanemine nõuab teatavat, mõnede juures isegi suurt jõupingutust. Näitena võiks võtta keele. Inimene võib oma emakeelt korralikult vallata, kuid kui ta on tegelenud mõnel erialal, mille mõisted ta omandanud võõras keeles, ei saa ta end väljendada oma emakeeles küllalt täpselt, kuna tal vastavad mõisted puuduvad. Ja tol ajal puudus eesti keeles veel palju sõjateaduslikult vajalikke mõisteid või nad olid alles kujunemas. Teiseks, mis palju tähtsam, oli vaja leida Eesti kaitseväele korraldus, mis sobiv meie olukorrale ja vastav meie materjalseile võimeile. Vene sõjaväes omandatud kogemusi ei saanud siin kasutada, sest olukord oli seks liiga erinev. Ja teistelt väikeriikidelt, kes meiega ühistes tingimustes, oli raske omandada midagi, mis oleks tegelikult läbi proovitud, sest ka nende riikide kogemused ei ulatunud meie omadest kaugemale.

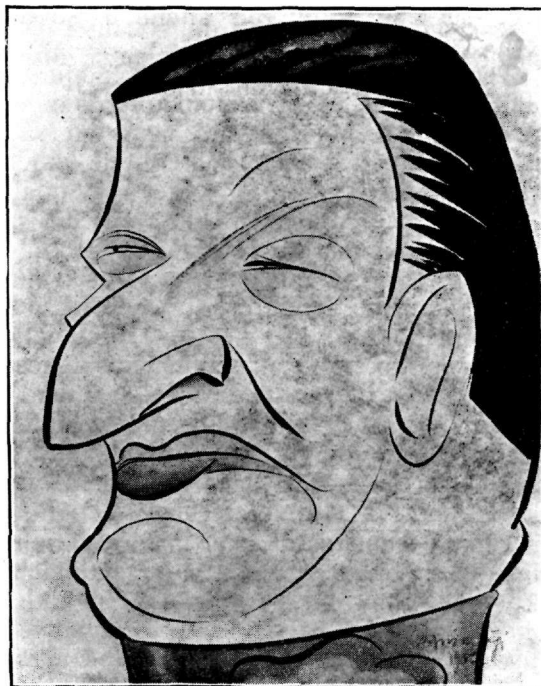
Hoolimata neist raskustest, võis Eesti kaitseväge oma esimeste rahuaastate saavutustega rahul olla. Peale oma isiklikkude

muljete sõandan seda väita kirjutuste ja märkuste põhjal välismaa sõjaajakirjanduses, mida mul tol ajal oli võimalus lähemalt jälgida. Neis kirjutustes hinnati Eesti kaitseväge ja tema ettevalmistust üldiselt kiitvalt.

Ka „Sõdur“ ise oli tol ajal veel suuresi kujunemise ajajärgus. Mäletan, oli palju kõnelust ja mõttevahetust selle kohta, millist ilmet anda ajakirjale. Ühed juhtisid tähelepanu asjaolule, et „Sõdur“ toob ainult sõjateaduslikke artikleid, mis võivad huvi pakkuda võrdlemisi väikesearvulise juhtkonnale. Sellest siis „Sõduri“ lugejate vähene arv. Oli aga jälle teisi, kes kinnitasid, et „Sõdurile“ tuleks puhtsõjateadusliku ajakirja ilme alale jätta. Mis puutub huvitavusse, siis ei suudaks ta masside ees, muidugi, teiste sellekohaste ajakirjadega võistelda. Ja kuigi panna ajakirja lõppu mõni karrikatuur või naljajutt, see veel lugejate arvu kes teab kui palju ei tõsta, küll aga rikuks ta muljet, mis „Sõdur“ tõsiselt ajakirjana jätab. Sarnane oli ka minu isiklik seisukoht. Pealegi võib olla ajakiri tõsine, isegi teaduslik, kuid ühtlasi huvitav, ilma et oleks vaja laskuda laiadele hulkadele meeldida püüdmiseni. Teisest küljest tuleb tunnustada, et teatavad alad, mis peale sõjaväelaste huvi võiksid pakkuda ka muile, olid alles, nii öelda, söödis. Nii oli lugu, näiteks, Vabadussõja ajalooga seotud kirjutustega. Kirjutused, mis sel alal ilmusid, kandsid sagedasti liiga katkendilist

või vahel jälle anektoodilist iseloomu. Subjektiiivne element mängis neis kirjutustes veel liiga suurt osa. See oli, muidugi, seletatav asjaoluga, et sündmuste kohta käiv materjal oli alles veel läbitöötamata ja korraldamata, mispärast tuli sagedasti põhjendada oma väiteid isiklikkudel muljetel ja oletustel.

Uks küsimustest, mille kohta „Sõduri“ toimetuses tol ajal palju mõtteid vahetati, oli kultuuriselgitustöö kaitseväes. Meie suur idanaaber oli oma sõjaväes sel alal jõudnud juba ühtteist ära teha. Ka meil leiti, et tuleb sel alal midagi ette võtta. Ohvitserkond oli, nagu ta ka olema peab, apoliitiline. Kuuldus isegi arvamisi, et ta on seda liiga palju, s. o. tal puuduvad huvi sise- ja välispoliitiliste küsimuste vastu, mispärast ta ka neis ei oskavat orienteeruda. See takistavat poliitilise iseloomuga kultuuriselgitustöö tegemist sõdurkonnas, seda enam, et meil tuleb ette üksikuid sõdureid, kes üldhariduslikult hästi ettevalmistatud, ja võivad, juhul kui ohvitser poliitilises ja kultuurilises orientatsioonis nõrk, sõdurkonna oma mõju alla saada. Küsimuse raskus seisis selles, et meie demokraatliku korra juures, kus nii hästi sotsialistlikkude kui ka kodanlikkude parteide õpetused kasutavad ühesugust eluõigust, on raske luua ühtlast poliitilist dogmat, mida saaks kaitseväes õpetada. Usun, et möödunud kümne aasta jooksul ohvitserkond poliitilise orienteerumise mõttes palju on arenenud. Kuid ühtlasi arvan, et ohvitserkond, poliitilisi nähteid ja küsimusi uurides, neist tahtmatult kaasa kistakse.

Šeff.

Viisteist aastat ei ole pikk iga. Kuid teatava ajajärgu pikkust ei tule arvestada aastatega, vaid selle aja jooksul tehtud tööga. Peab tunnustama, et selle aja jooksul on paljugi ära tehtud, kuigi sellele, mis möödas, sagedasti püütakse läheneda liiga kritiseerivalt, ilma et arvestataks olukorda ja tingimusi, milles töö tehtud. Kuid minevik on selleks, et seal tehtud vigu tulevikus vältida ning püüda saavutada paremat. Selleks „Sõdurile“ tema töö juures püsivust, edu ja õnne.

Riias, 09. 03. 34.

Isiklikke mälestusi „Sõdurist“ 1925—1932.

„Sõduri“ endine tegevtoimetaja kolonelleitnant E. d. A h m a n.

1925. a. juuni keskpaiku toodi mu üle Kindralstaapi ja määrati tööle „Sõduri“ toimetusse. Osakül VI-ks oli tollajal kolonel Ernst Limberg — 100%-ne heasüdamlikkus ja heasoovlus nooremaile. Kolonel E. Limberg „Sõduri“ põhikirja kohaselt

oli ka sõjanduse ajakirja „Sõduri“ vastutavaks toimetajaks, s. o. vanemaks kaitseväge juhiks, kes annab „Sõdurile“ kõrgemalt juhtimisinstantsidelt näidatud suuna kohaselt ülesandeid, valvab antud ülesannete täitmist ning kannab seaduslikku vas-

tutust sisu eest. Kolonel E. Limberg oli kõige südame soojusega andunud „Sõdurile“.

Tema unistuseks oli teha „Sõdurist“ ajakiri, mis ei oleks lemmikajakirjaks ainult kogu kaitsevägele, vaid ka kogu rahvale. Vastavalt sellele põhimõttele koostati ka „Sõduri“ sisu. Tegevtoimetajaks oli tollalajal kapten Peeter Univer, kes oli poet ja Vabadussõjast tuntud väga tubli lahinguohvitserina. Tema omapärased luuletised ilmusid „Sõduris“ ja leidsid paljude poolehoidu. „Sõdur“ elas üle teatud tõusu ajajärgu. Samal ajal hakkasid kostma hääled, et „Sõdur“ tuleks viia lähemale sõjandusele, tema ülesandeid tuleks piirata, ta rahuldagu sõjanduse ajakirjana esmajoones kaitseväge kaadri nõudeid.

Et kapten P. Univer tervislistel põhjustel lahkus teenistusest, siis määratigi mind augustis 1925. a. „Sõduri“ tegevtoimetajaks, kelle ülesanded „Sõduri“ põhikirja kohaselt ajakirja „tegemisel“ piirduvad tehnilis-majandusliku iseloomuga. Esimene raskus, mis tuli ületada „Sõduril“ 1925. aasta lõpul, oli aineline külg. Kuigi siis meil trükkikojad töötasid praegusega võrreldes veel väga primitiivselt, olid trükitöö hinnad väga kõrged. „Sõduri“ oli selle tõttu juba aasta teise poole algul üle miljoni senti võlgasid ja peaaegu poole aasta kohustusi tellijate vastu. Olukord tegi muret. Tolleaegne sõjaminister kindral Jaan Soots — „Sõduri“ isa Vabadussõjast — ei kiitnud tekkinud ainelist olukorda kuigi heaks. Leidis siiski võimaluse appi tulla lisaeelarvega. Raha saadi ja „Sõdur“ jätkas ilmumist ainelise kandejõu kohaselt. See ainelise küsimuse lahendamine oli juba siis raske. Praegusel kriisajastul oleks ta saanud „Sõdurile“ saatuslikuks. Majandusliku õppetunni seega „Sõdur“ sai õigel ajal...

1925. a. sügisel Kindralstaabi ülemaks määrati kolonel (praegu kindral, divül 2.) Nikolai Reek, kes kindralstaabi ohvitserina hiljuti oli lõpetanud veel Prantsuse Kõrgema - sõjakooli. „Sõduri“ vastutava toimetajana ja viljaka kaastöölisena Vabariigi esimestel rahuaastatel, kolonel N. Reek uue Kindralstaabiülemana, hinnates kõrgelt „Sõduri“ osa kaitseväge õppe- ja kasvatuse töös, võttis innukalt ja väga lähedalt osa „Sõduri“ suuna määramises.

1926. a. algul kolonelleitnant (praegu kolonel) August Traksmann, nooremapõlve väljapaistvamaid ohvitseri, määrati Kindralstaabi VI osakonna ülemaks ja „Sõduri“ vastutavaks toimetajaks. Seega ko-

lonel N. Reegi ja kolonel A. Traksmanni näol „Sõduri“ juhtimisele asusid kaks väljapaistvat ja hea teoreetilise ettevalmistusega ohvitseri. Kaastööliste küsimuse soodsaks lahendamiseks aitas kaasa äsja õppetööga lõpule jõudnud Kõrgema Sõjakooli 2. lend.

Kui lehitseda 1926. ja 1927. a. „Sõduri“ numbreid, siis hoovab sealt vastu ideelist värskust, puhtsüdamlikku tahtet anda oma kaitsevägele sõjanduses kõige paremat. Seal leidub palju arvustavaid artikleid, kuid negatiivse ettetoomise kõrval, juhitakse puhtsüdamlikult tähelepanu ka positiivsetele alustele, mis aitaksid vigu parandada.

Paljud inimestest armastavad ka mõtlemises opereerida šabloonidega. Seal ja seal tehti või tehakse nii ja meie teeme ka nii, küsimata, kas see tegu passib meie oludesse. Tollalajal meie kaitseväge õppetöös etendasid tähtsat osa endisest Vene sõjaväest meile siirdunud Vene ohvitserid — professorid. Venelastele näis olevat loomulik jäljendada kõike seda, mis tehti endisel Venemaal. Meie olusid võõrad inimesed ei suutnud ja, näis, ei tahtnudki mõista. Sellest tuligi tollalajal eriti äge pealetung n.n. Vene vaimule, mille all mõisteti kõike seda, mis laenatud ja mida meie olusid arvestamata meile peale sunniti. Loosungiks noorpõlv valiski: maha šabloonid, õppigem tundma, mis sünnib mujal vaid selleks, et õieti otsustada ja teotseda meie oludes.

„Sõduri“ uus-suund meie kaitseväge õppetöö alal pahandas paljuid. Leiti prantsuse vaimu sissetungi meie oludesse. Ühe artikli puhul, mis käsitles õppetööd Belgia sõjaväes, vana auväärne ja armas kolonel A. Salf lausus nende ridade kirjutajale: „Nüüd on teil neist prantsuslasist veel vähe, olete abiks võtnud ka nood belgulaused...“ „Sõduri“ meeolud pahandasid väga meie praegu laialt tuntud kindral D. Lebedevi, kes Kaitseväge Ühendatud Õppeasutistes tollalajal etendas väljapaistvamat osa. Ta asus ägedale vastupealetungile, luues ebameeldivaid hetki tegevtoimetajale, keda ta ei lugenud miskipärast oma sõprade hulka. Hästi on jäänud meelde üks juhtum. Kindral Lebedev oli omal nimel levitanud ühe teose side alal. „Sõduris“ ilmus arvustus selle teose kohta, milles leiti, et tegemist on prantsuse Side-eeskirja plagieerimisega. Autoriks oli K. R. Saladusliku K. R. all (naljatades nimetati autorit Konstantin Romanoviks) oletas kindral Le-

bedev „Sõduri“ tegevtoimetajat ja esines selles mõttes kaebusega Kaitseministri ees. Mind kutsuti Kaitseministri ette, kus nõuti seletust. Mind kaitses sisseastunud Kindralstaabiülem kindral N. R e e k, kes tähendas: „See artikkel, härra kindral, paigutati „Sõdurisse“ minu korraldusel...“ Kas paigutamiseks just kategoorilist korraldust oli, seda ei mäleta. Hea on siiski meenutada, et kõrgem ülemus raskest olukorrast välja päästis.

„Sõduri“ kaastööliste pere tugevnes 1927. a. suvel veelgi, kui lõpule jõudis Kõrgema Sõjakooli 3. lend.

Mina umbes pooleaastase äraoleku järele Kõrgemas Sõjakoolis olin määratud uuesti „Sõduri“ tegevtoimetajaks. 1928. a. asus vastutava toimetaja kohale kol. A. K a s e k a m p, kes suure oskuse ja armastusega juhtis „Sõdurit“ endises vaimus. Paari aasta möödudes tuli vastutav toimetaja kohale tagasi kol. A. T r a k s i m a n n.

Kõrgem Sõjakool uute lendudega oli juurde annud uusi kaastöölisi. Ka rivi-ohvitserid ja üleajateenijad asusid hoolega toetama „Sõdurit“. Kõik võõras, juhuslik ja sõjanduses vähiklik element kaastööliste peres jäi eemale.

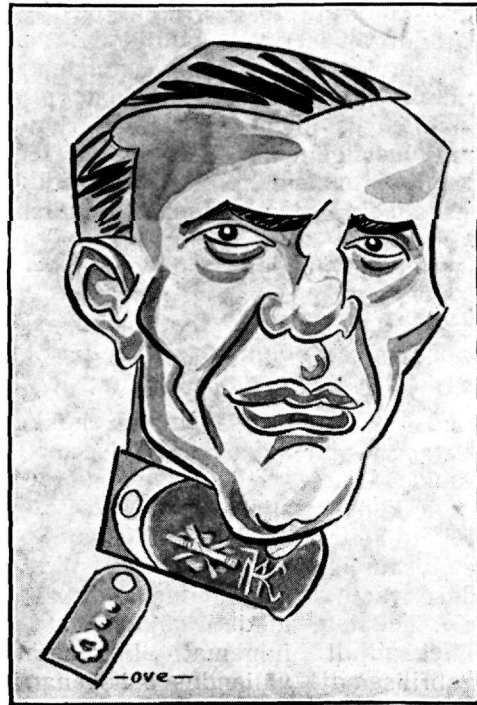
Minu tegevtoimetuse viimastel aastatel „Sõdur“ ikka ja ikka rõhutas, et tahab pakuda oma lugejaile sõjanduses väärtuslikku, kaalutud materjali, sest meie, arvult suures, ajakirjanduses käsitletakse ka sõjanduslikke teeme, kuid sageli asjatundmatult. „Sõduri“ poolt korraldatud ankeedid lugejaskonna soovide suhtes näitasid maitsete erinevust: leidis väeosi, kes „Sõduris“ tahtsid näha rohkem meelelahutust. Teised leidsid, et „Sõdur“ on veel vähe teaduslik. Kaitsevägede staabi ülem kindral J. T õ r v a n d ja vastutav toimetaja leidsid õige olevat kesktee. Märtsi algul 1932. a. andsin tegevtoimetaja kohused üle vanale heale kaastöölisele kol.-lt. A. L a a t s'ile.

Pean tunnustama, et töö „Sõduri“ toimetuses oli huvitav. Kaitseväge kõrgemad juhid ja kogu kaitseväge suhtus „Sõdurisse“ heatahtlikult. Loen märkimist vää-

rivaks, et staabi komandant kapten V u n n 1930. aastal juhtis tähelepanu ühe oma sõdurile kunstnik P. L u t t e i n i l e. See andekas graafik on juba üle nelja aasta väga osavasti aidanud kaasa „Sõduri“ graafilise külje tõstmisele. „Sõduri“ majanduslik külg püsis rahuldaval tasemel, kriisidele vaatamata. Selleks aitas täie andumuse ja asjatundlikkusega kaasa „Sõduri“ raudvara, ekspediitor härra J. L i i g m a n.

„Sõduri“ arengus peegeldub meie riigikaitse ideeline areng, kusjuures „Sõduri“ ümber koondunud kaitseväge kaadri liikmed, näivad olevat teenäitajateks. Selleks soovin toimetusele ja kaastöölistele jõudu ka tulevikus.

Valga, 5. 03. 34.

Vastutab.

„Sõduri“ eelkäijaist.

Kolonelleitnant O. Kurvits.

1. „Eesti Sõjamees“.

Eesti rahvusväeosade asutamisel, 1917. a. kevadel tekkis äärmiselt kibe ja pinev võitlus nende väeosade vastastega, kes igasuguste abinõudega püüdsid seda kavatsust nurja ajada. Ühenduses sellega tekkis tungiv vajadus eesti sõjaväelaste oma häälekandja järele, et igakülgselt valgustada küsimust, laiemate rahvahulkade moraalse ja ainelise toetuse saamiseks, et paraliseerida ja tõrjuda kindlalt ning julgeit avalikkuse ees tagasi kõik kallalekippumised.

Üldajakirjandus oli seotud rohkem poliitikaga ja ei võinud teisest küljest juba puht-tehnistel põhjustel igakord soovitud ajal tarvilisel määral lubada ruumi eesti sõjaväelaste organiseerimist puutuvatele artiklitele, informatsioonile ja igasugustele teadaannetele, kuigi selles võimaluste piirides väga lahkelt vastu tuldi ja üldajakirjandusel eesti rahvusvägede loomisel suured teened. Oldi sellepärast vahest sunnitud trükkima mitmesuguseid teadaandeid lendlehtede kujul.

Eesti sõjaväelaste häälekandja asutamise kavatsuse algatas 1. Eesti polk, kes juba 26. (9. V) apr. 1917 tunnustas lehe käimapanemise põhimõttelikult tarvilikuks ja valis eeltööde tegemiseks komisjoni.

Algul oli mõte saavutada kokkulepe mõne ilmuva ajalehega sõjaväelise lisa kaasaandmise kohta. Sellest kavatsusest loobuti aga kohe. Esiteks oleks see võimaldanud etteheiteid eesti sõjaväelaste poliitikkasse kiskumise kohta, teiseks olid selle mooduse vastu ka majanduslikud kalkulasioonid. Pealegi loodeti sõjaväelaste oma erihäälekandjalt julgemat, kindlamat ja kategoorilisemat väljendusviisi enamlaste vastu, kuna lehe taga seisev organiseeritud jõud sunniks ennast arvestama.

1. Eesti polgus arutati küsimust korduvalt, kuni viimaks 2./15. mail polgukomitees otsus vastu võeti ajaleht lähematel päevadel käima panna. Sel koosolekul viibisid ka Eesti Sõjaväelaste Büroo liikmed Johan Pitka ja Arnold Jürgens.

Selle järele algasid lehe väljaandmiseks kiired ettevalmistused. Paber trükkimiseks saadi J. Pitka vastutusel laenuks G. Pihlakas'e ärialt. Katsuti hankida ainelist toetust. Huvitav on ära märkida, et lehte toetasid rahaliselt ka Tallinna töölised, vaatamata

sellele, et üldiselt suhtuti eesti väeosadele vaenulikult.

Lehele anti nimetus „Eesti Sõjamees“ ja 14./27. mail esitati lehe ilmumise kohta kubermangu komissarile vastav teadaanne ühes nõutavate andmetega.

Eesti sõjaväeosade häälekandja „Eesti Sõjamehe“ esimene number ilmus J. Juhundi toimetusel 19. (1. VI) mail 1917. a. 15.000 eksemplaris; järgnevad numbrid ilmusid: nr. 2 — 12.000 eks., nr. 3 — 20.000 eks., nr. 4 — 16.000 eks.

Uus leht võeti vastu väga suure huviga ja soojalt. Esimene number oli varsti läbi müüdnud ja hiljem makseti neist kuni 5 rubla numbriga eest, ehkki hinnaks oli ainult 5 kop. Leht käis käest kätte. Eesti sõjaväelastele saadeti Vene väeosadesse lehte tasuta, mis väga palju kaasa aitas eesti rahvusväeosade asutamise teatavakstegemisele kogu laialdasel Venemaal.

Kõigis artiklites hõõgub vastu kindel tahe organiseeruda eesti rahvuslikkudesse väeosadesse ja tuline kodumaa armastus. Väga palju kirjutatakse distsipliinist, sõdurite ja ohvitseride vahekorra, igasugustest komiteedest, sõja edasikestmise ja rahu küsimustest, poliitilistest sündmustest, vahekorra vene ja teiste vähemusrahvaste sõjaväelastega, enamlastest, organiseerimisküsimustest j. m. „Eesti Sõjamehes“ öeldi ka julgeid sõnu neile, kes vägivaldselt takistasid meie rahva esindajate tegevust ja avaldati käremaid proteste, nii näiteks, Eestimaa kubermangu komissari J. Poska mitteseadusliku ametist tagandamise vastu.

Alates 29. (11. VIII) juulist 1917 „Eesti Sõjamees“ hakkas ilmuma uuendatud kujul, laiema alusel. Viidi läbi sisukorra jaotus: juhtkirjad, poliitika ja riigielu, kodu- ja välismaa sõnumid, käsud ja määrused sõjaväele, eesti sõjaväelaste organiseerimine, vene vähemusrahvused, joonealune jne. Ajutise kollektiivse toimkonnana kirjutasiid lehele alla: A. Jürgens, K. Kider, H. Kruus, H. Martna, J. Semper. Väljaandjaks on — Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee.

Üldiselt „Eesti Sõjamees“ muutus 1917. a. teisel poolel enam-vähem harilikuks poliitiliseks leheks, puht sõjaväelised ja rahvuslikud küsimused nihkuvad rohkem tahaplaanile. Mõjutas seda väga tunduvalt

üldpoliitiline konjunktuur. Kõige tagajärjel aga leht kaotab väga palju lugejaid, nende arv kahaneb 5000—6000 peale. Lehe viimane number ilmus 27. jaan. (v.kal.) 1918.a., mil edaspidine väljaandmine enamlaste võimuloleku tõttu muutus võimatuks. Ka Saksa okupatsiooni ajal pidid Eesti riiklik-rahvuslikud väeosad läbi ajama häälekandjate. Alles 26. märtsil 1919. a. võis sõjaasjanduse ajakiri „Sõdur“ järglasena jätkata alustatud tööd.

2. „Soomemaa Eesti Sõjaväelaste Liidu Teataja“. — „Soomemaa Teataja“.

Üheks teguvõimsamaks eesti sõjaväelaste organisatsiooniks oli 1917. a. Soome-

maa Eesti Sõjaväelaste Liit, kes muuseas välja andis ka oma kohalikku häälekandjat — „Soomemaa Eesti Sõjaväelaste Liidu Teataja“, mille esimene number ilmus 14./27. juunil 1917. a., seega umbes kuu aega hiljem, kui „Eesti Sõjamees“. Alates 20. (2. IX) augustist 1917. a. leht ilmus „Soomemaa Teataja“n a“. Lõpetas ilmumise 11./24. novembril s. a.

„Teataja“ oli nädalaleht. Vastutava toimetajana kirjutas alla H. Maasik. Leht ilmus rahvuslikus vaimus ja puudutas peamiselt eesti sõjaväelaste organiseerimisega seoses olevaid küsimusi.

„Sõdur“ 1919—1934.

Sõjaasjanduse ajakirja „Sõduri“ sünnipäevaks on 26. märts 1919. a., mil ilmus esimene number. „Sõduri“ loojaks tuleb lugeda Sõjavägede Ülemjuhataja staabiülema kindralstaabi kolonel J. Sootsi. „Sõdurile“ seati ühesandeks:

- „1) neid vägede juhatuse päevakäskusid ja korraldusi, millede teadmine laiematele ringkondadele soovitav ja tarvilik, rutemini ja suuremale hulgal laiali kanda, kui seda ametlikud paberid üksi suudaksid teha;
- 2) laiendada meie sõjaväe seas sõjateadust;
- 3) anda võimalust sõjaväe korralduste ja nende kavatsuste üle mõtteid vahetada, et neid küsimusi lahendada;
- 4) sõjaväe tegevuse ja elu üle kirjeldusi tuua.“

Ajakirja väljaandjaks oli Sv. Ülemjuhataja Staap, vastutava toimetajana kirjutas alla tollaegne kindralstaabi ülem kol. ltn. J. Rink, tegevtoimetajaks oli kv. am. J. Audova. Toimetus ja talitus asus kaitseministeeriumis, Pagari t. 1. Trükiti Sõjaväe trükikojas. Ilmus üks kord nädalas. Tellimise hind iga 10 numbriga eest 5 marka.

„Sõduri“ esimene number (mis muu seas teatud määral muutunud bibliograafiliseks harulduseks) on suur 8 lhk., sellest 1 lhk. kuulutati. Sisustik:

1. Ametlik osa — väljavõtted Sõjavägede Ülemjuhataja päevakäskudest.
2. Üldine osa:
 - Sõjavägede Ülemjuhataja võimupiiridest;

- Seisukord meie väerindadel;
- Meie ajakirjandus sõjaväelistest küsimustest;
- Koguge kaartisid;
- Segateated.

Järgnevad „Sõduri“ 1919. a. numbrid sarnanevad üldiselt esimesele. Avaldatud suuremaks tööks on J. Sootsi artikkel „Väike-riikide sõjavägi“, mis läbib 27 numbrit. Aasta lõpul hakkab ilmuma väljavõtteid Ludendorffi „Sõjamälestustest“, mis läbib kõik 1920. a. numbrid ja ulatub 1921. aastasse. Töö pakkus huvi kui üks esimesi tähtsamaid teoseid Maailmasõja kohta. Ametlikus osas pakuvad huvi Ülemjuhataja korraldused, ülendamised, mitmesugused autasud j. m. Kogu aasta kestel ilmub 40 numbrit, kokku 320 lhk.

1920. a. ilmub „Sõdur“ üldiselt endisel kujul; on siiski tunda teatud edusamme sisus ja keeles. Alates 10. aprillist (nr. 15) ilmub ta Sõjavägede Staabi väljaandel ja alates 9. okt. on vastutavaks toimetajaks Kindralstaabi ülem kol. J. Tõrvand.

Üldiselt peegeldub ajakirja aastakäigus ohvitserkonna suur huvi meie kaitseväge tulevase korralduse vastu, mis väljendub teres reas kirjutustes, milles esitatakse omi mõtteid ja sooviavaldusi, tegemata ülestõstatud küsimustes konkreetseid ettepanekuid. Päevaküsimustest pärib võrdlemisi rohkesti tähelepanu Vabaduseristi annetamine, mis oli tekitanud, nagu sarnastel puhkudel harilik nähtus, mõningaid arusaamatusi.

Välisriikide sõjaväe kohta esineb pikema

„Sõduri“ toimetuse ühes oma šefiga.

Vasakult: istuvad — kolonelleitnant V. Külaots — vastutav toimetaja, kindralmajor N. Reek — Kaitseväge staabi ülem, kol.-ltn. A. Laats — tegevtoimetaja. Seisavad: major J. Kõrge — toimetuse lüüge ja hra J. Liißman — ekspedüitor.

kirjutusega N. Reek, artiklis „Üht ja teist Jaapani sõjaväest.“

Aasta jooksul ilmub 52 numbrit, kokku 408 lhk.

1921. a. on „Sõdurile“ pöördetasuks. Alates 19. veebruarist (nr. 6) ajakiri hakkab ilmuma Sõjaväe Õpetuskomitee väljaandel, kol. N. Reek'i vastutaval toimetusel.

Kuna Sv. Õpetuskomitee oli vaimseks keskkohaks kaitseväge kasvatuse ja väljaõppe töös ja kol. N. Reek oli ühtlasi ka Õpetuskomitee liikmeks, siis loomulikult oldi huvitatud ajakirja arengust ja selle kasutamisest tööle kaasaaitamisel. Toimetuse seab endale ülesandeks tõsta „Sõdur“ kõigiti ajanõuetele vastavaks kutseajakirjaks: „toimetuse saab püüda väljamaa allikate juurde, mis praegu — hiljuti lõpend suursõja tõttu — sõjakogemusist ja mõttest küllastud.“ Ajakirja arenemissuund pööratakse seega järsult läände, millest ka vankumata kinni peetakse.

Ajakirja hakatakse välja andma iga kahe

nädala tagant, peale selle igakuuline „Sõduri Lisa“. Tegevtoimetaja kohale asub 8. veebr. lipnik J. Sardo-Lindebaum. Toimetuse ja talituse asuvad S. Brooksmägi nr. 8. Aasta jooksul ilmub ajakirja 25 numbrit, lehekülgede arv väheneb 174 peale, „Sõduri Lisa“ ilmumise tõttu, milliseid ilmub 10 numbrit, kokku 756 lhk. Seega aasta kogutoodang 930 lhk., mis ületab eelmise aasta kahekordselt.

Kõige produktiivsemaks kaastööliseks on vastutav toimetaja kol. N. Reek ise, kes avaldab ajakirjas terve rea töid sõjadoktriinist, sõjalise edu eeltingimusest, taktikast, juhtimise ja teistelt aladelt, „Sõduri Lises“ aga ilmub tema põhipanev töö „Lahingu juhatus“, peale selle mitmed tööd luure, jalaväe taktika ja strateegia kohta. Tema „Lahingu juhatus“ kinnitati ametlikuks käsiraamatuks ja püsis sellisena 1927. a. ni, mil ilmus „Jalaväe eeskiri“ II osa.

J. Soots käsitleb pikemas, neljasse numbris ulatavas töös „Vabadussõja strateegia ja taktika võtteid“, mis sel kujul tänapäevani

püsima jäänud ainulaadsena. Teistest kaas-
töolistest väärib tähelepanu O. Sternbeck
laskeasjandust käsitlevate artiklitega.

Üldiselt võib märkida, et „Sõdur“ ühes
lisaga käsitleb peamiselt sõjateoreetilisi küsi-
musi, kuna kaitseväge jooksva elu küsimused
nihkuvad peaaegu täielikult tagaplaanile ja
leiavad väljendust vaid kaudselt ametlikus
osas. Suurt edu võib konstateerida ka „Sõdu-
ri“ keele viimistlemisel, milles eriti teeneid
tegevtoimetajal lipn. J. Sardo-Lindebaumil.

Kahel järgneval aastal, 1922. ja 1923., il-
mub „Sõdur“ üldjoontes endises sihis ja en-
disel kujul, — üle kahe nädala ilmuva aja-
kirjana ja kuuväljaandena — „Sõduri Lisa-
na“. Kumbagil aastal ilmub 25 numbrit,
lehekülgede arvuga 142 ja 200. „Lisad“ il-
mub 12+12, lehekülgede arvuga 784 ja 756.
Väljaandjaks on nüüd Kindralstaabi Valitsus.
Vastutava toimetajana hakkab 4. detsembrist
1923 (nr. 22) alla kirjutama kol. E. Limberg.

Kui 1921. a. „Sõduris“ domineeris puhas
teooria, siis nüüd sisukord mitmekesis-
tub artiklitega väga mitmesugustelt aladelt. Kai-
seväge igapäevase elu vajadused ja mured
leiavad soovitud tähelepanu. Kandvatena
kaastöolistena esineb N. Reek oma artikli-
tega jalaväge taktika, juhtimise, salaluure,
sõjaajaloo j. m. aladelt ja O. Sternbeck laske-
asjanduse alalt. Kaastöoliste arv on märksa
suurenenud.

Toimetab.

1924. a. toob „Sõdurile“ suuri muudatusi,
mis ühenduses Sõjaväe Õpetuskomitee funktsio-
nide üleminekuga. Kindralstaabi Val. VI
osakonnale ja kindralst. kol. N. Reeki lahku-
misega Prantsuse Kõrgemasse Sõjakooli eel-
mise aasta lõpul, mil vastutavaks toimetajaks
asub kol. E. Limberg. Tegevtoimetajaks
määrati 15. märtsist alates n. leitn. V. Kruus
(praegu Eesti saatkonna sekretär-konsul
Riias). Ajakiri hakkab jälle ilmuma igal
nädalal (aasta jooksul 52 numbrit, 864 lhk.),
„Lisa“ väljaandmine jäetakse ära. Toimetus
ja talitus tuuakse üle Pagari tän. nr. 1. Trük-
kima hakatakse ajakirja Riigi trükikojas.
Oktoobrikuul muudetakse „Sõdur“ uue põhi-
kirjaga iseseisva põhikapitaliga töötavaks
ettevõtteks, mis võimaldab tal hankida edas-
pidi sissetulekuid mitmesugusel teel ja luua
majanduseliselt kindla aluse.

Sõjateoreetiliste uurimuste käsitlemine
„Sõduris“ varematal aastatel on enam-vähem
suutnud rahuldada nõudeid, ühenduses eesti-
keelse sõjateoreetilise kirjanduse suurenemi-
suga ja Lääne-Euroopa vastava kirjanduse
kättesaadavusega. Teisest küljest on aga suu-
renenud tarvidus rohkema päevaküsimuste
käsitlemise järele. Meie ainsa sõjaasjandus-
lise ajakirjana pidi „Sõdur“ rahuldama ka
jooksva elu nõudeid ja vajadusi, et tungida
laiematesse ringidesse. Neil sihtidel ja üles-
annetel algas „Sõduri“ populariseerimine, nii
öelda, rahvalikumaks ja mitmekesisemaks
muutmine, et teda teha vastuvõetavaks või-
malikult rohkearvulisemale lugejasperele,
kusjuures „Sõdur“ pidi siiski jääma sõjaväe-
lise ilmega ajakirjaks, meie kaitseväge juht-
konna vaimsete huvide teenistusse.

Üldiselt on see ikka ja alati olnud „Sõdu-
rile“ kõige raskemaks probleemiks — sõja-
asjanduslise ainsama eriajakirjana taotleda
väga mitmesuguseid sihte ja ülesandeid ja
rahuldada väga mitmekesiseid, tihtipeale lah-
kuminevaid, nõudeid. Puhtteoreetiliste prob-
leemide kõrval on temas pidanud leidma
kajastust ka kogu kaitseväge mured ja rõõ-
mud ning sündmused. „Sõdur“ on pidanud
rahuldama niihästi ohvitseri, allohvitseri
kui ka ajateenijat-sõdurit, sest ta on ajakiri
neile kõikidele, kogu sõjaväele. Loomulikult
on see võinud sündida ainult teatud kom-
promissi näol, üksikute huvialade tasakaalus-
tamise teel, niivõrd kui see on olnud võima-
lik ja läbiviidav. Osaliselt on katsutud selle
ülesande läbiviimist kergendada just lisade
ja teiste eriväljaannete kujul, mis teatud mää-
ral paremini võimaldas sisu jaotust sõja-
teoreetilisteks ja rohkem päevaküsimuselis-
teks kirjutusteks.

Kuid olenevalt vastutava ja eriti tegevtoimetaja isikust ja vaadetest võib sel alal siiski eristada suuremaid võnkumisi, kus üks või teine külg rohkem esile kerkib. Üldiselt on siiski suudetud leida kuldset keskteed, mille paremaks tõenduseks seegi asjaolu, et „Sõdur“ on järjest sammunud tõusu teed, nii sisult, välisuselt kui ka lugejate arvult. Suurema kontrastina pakuvad siin huvi just järgnevad etapid „Sõduri“ arengus, järgnevad aastakäigud.

1925. a. on vastutavtoimetajaks endiselt kol. E. Limberg, kuna tegevtoimetaja kohuseid täidab (altes 6. nov. 1924. a.) kapten P. Univer, kuni 20. sept. s. a., mil teda asendab major E. Ahman.

Nüüd püütakse jälle läbiviia artiklite sisulist jaotust, nagu see oli varem kaks korda kuus iluva „Sõduri“ ja „Sõduri Lisa“ vahel. Selleks asutatakse igas kuus ilmuv „Sõjateadlane“, kuhu koondatakse suuremad sõjateoreetilised uurimused ja artiklid. „Sõjateadlane“ trükitakse kindralstaabi VI osakonna kulul ja selle toimetajaks määratakse kapten (praegu kolonelleitnant) O. Kurvits, kes ühtlasi toimetab ka „Sõdurit“ kapten P. Univeri 3-kuulisel tervisparanduslikul puhkusel viibimise ajal. Muidu on „Sõjateadlase“ toimetamine täiesti eraldatud „Sõduri“ omast ja seda trükitakse ka teises trükikojas („Sõdur“ Riigi trükikojas, „Sõjateadlane“ „Ühiselus“). Tellida võis kas ainult „Sõduri“ nädala väljaannet (aastas 500 mk.) või koos „Sõjateadlasega“ (aastas 600 mk.).

Veel üks uuendus teostatakse. Alates 4. apr. s. a. (nr. 13) ilmub „Sõduris“ ka kaitseliidu osa „Kaitseliitlane“ nimetuse all, kuna Kaitseliidul tol ajal puudub oma häälekandja. „Kaitseliitlane“ ilmub igas numbris kuni 8. aug. ni s. a. (nr. 31). Osa väljaandmise kuludest katab Kaitseliit, mille arvel palgatakse selle osa toimetamiseks üks tööjõud (hra J. Järv). Kuid säärane moodus ei rahulda õieti kumbagi poolt, kuna tekiavad sisulised raskused ja Kaitseliit asutab oma iseseisva häälekandja „Kaitse Kodu“.

Pärast nende uuenduste läbiviimist muutub „Sõdur“ kapten P. Univeri toimetamise ajal sisult mitmekesisemaks; ta kaotab aga oma sõjaväelist ilmet rohkem, kui millalgi varem ja ka hiljem. Sisustikus pärib õige aukartust äratava koha belletristika ja följetoon, raamatutead ja arvustused, propaganda ja sõjapolitika, mitmesugused artiklid, külastused, juubelid ja leinad. Ilmub terve rida kapten P. Univeri enese ja kol. A. Simon'i luuletusi. Samuti seatakse sisse eriline „Keele-nurk“, milles propageeritakse uusi sõjaväelisi oskussõnu. Ilmub isegi ilukirjanduslikke

tõlketöid. Kaastöölise pere rikastub terve rea mittesõjaväelastega. Kõik see tõi kaasa omajagu elevust, kuigi vaated „Sõduri“ tolleaegse suuna kohta olid väga lahkuminevad ja väga paljud seda ei pooldanud.

Aasta jooksul ilmub „Sõdurit“ 52 numbrit, kokku 1128 lhk., kuna „Sõjateadlase“ (mis ilmub raamatu kujul) aastatoodang on suur 444 lhk. Kõik pikemad artiklid ilmuvad „Sõjateadlases“. Muu seas avaldatakse seal major K. Ainsoni tõlkes täielikult „RKKKA (Punaväe) jalaväe lahingteenistus.“

Pärast kapten P. Univeri lahkumist 20. sept. 1925. määratakse tegevtoimetajaks major E. Ahman, kuna vastutava toimetaja ülesanded langevad, alates 30. jaan. 1926. a. kol. ltn. A. Traksmanni õlgadele.

„Sõduri“ suunas ja sisus sünnib nüüd järsk, võiks öelda 90-kraadiline pööre. „Sõjateadlase“ väljaandmine jäetakse ära, kuna selleks raskusi tekitab ka tarviliku rahasumma leidmine. „Sõduris“ nihkub aga rohkem esikohale sõjaväeline ainek ja ta hakkab esijoonel rahuldama kaitseväge juhtkonna kutsealalisi nõudeid. Sealjuures aines tik siiski ei muutu endisest piiratumaks, see laiendub veelgi, võttes ainult uue kuju — ja haarates endasse peaaegu kõiki tähtsamaid sõjateaduse alasid. Peamine tähelepanu on pööratud kaitseväge kasvatuse, väljaõppe ja organisatsiooniliste küsimuste valgustamisele. Laiendati ka informatsiooni välisriikide sõjaajakrjandusest ja perioodilistest väljaannetest.

Kindralstaabis olid tolleaegse ülema kindral N. Reeki energilisel algatusel parajasti aktuaalselt päevakorral uute teede otsingud kaitseväge kasvatuse ja väljaõppe alal, eriti juhtide ettevalmistamise küsimuse rajamiseks uutele alustele. Selle töö tulemused kajastusid „Sõduri“ veergudel, mis viis ta vastuollu nende tegelastega, kes vaatamata mitmeaastasele teenistusele Eesti kaitseväes, ei olnud suutnud kohaneda meie oludele. Tekkis õige terav poleemika ühe ajakirja kaastöölise artikli puhul „Kas pea täis tarkust või loomisvõime“, millele endise korra pooldajad reageerisid väga teravalt. Tehtud etteheited ei jäänud muidugi vastamata ja selle tulemuseks oli rida pikemaid väielusartikleid. Neis töödes kindral N. Reeki poolt väljendatud põhimõtetel algas õppetöö reorganiseerimine kaitseväge õppeasutustes.

Augustis 1926. a. asub tegevtoimetaja kohale major O. Kurvits ja täidab neid kohuseid kuni augusti teise pooleni 1927. a. Tunadub, et toimetamistöös püütakse saavutada uuesti teatud kompromissiteed puhtsõjaväe-

liste artiklite arvu vähendamise, asendades neid peamiselt sõjaajalooliste kirjutustega, esijoonel Vabadussõja kohta. Kaastöölise ringi tõmmatakse mitmed Tartu ülikooli õppejõud. Ehkki „Sõduri“ veergudel alati on võrdlemisi rohkesti avaldatud artikleid Vabadussõja kohta, leidub neid selles ajajärgus eriti ohtralt, rohkem igatahes kui muidu. Ka meie kodumaa varemast sõjalist minevikku käsitletakse; samuti ilmub pikemaid ajaloolisi ülevaateid Soome ja ka Läti vabadusvõitlusest. Ka piltide valik on peamiselt Vabadussõjast. Üldjoontes ilmub „Sõdur“ aga endisel kujul. Juunist 1926. a. hakatakse „Sõdurit“ Riigi trükikoja asemel trükkima a.s. „Ühiselu“ trükikojas, kus see sünnib tänapäevani.

Augustis 1927. hakkab kol. ltn. E. Ahman uuesti tegevtoimetajaks, jäädes sellele kohale pikemaks ajaks, kuni märtsikuuni 1932., mil teda asendab kol. leitn. A. Laats. Rohkem muudatusi on vastutavtoimetaja kohal. Kol. ltn. A. Traksmanni asemele astub 14. juunil 1928. a. kol. ltn. A. Kasekamp, kuni 22. nov. 1930. a., mil kol. A. Traksmann uuesti saab vastutavtoimetajaks, kuni 3. veebr. 1932. a., mil sellele kohale määratakse kol. ltn. V. Külaots.

„Sõduri“ sihid ja sisukord muutuvad üldjoontes stabiilseks, püsivaks. Otsingu ajad on seljataga. On leitud alus, mis rahuldab kaitseväge nõudeid ja vastab lugejaskonna kaa-

Murrab kaasa,

J. Liigman,

ekspediitor, „Sõduri“ algpäevilt kuni tänaseni.

luvama enamiku soovidele. Selle juures „Sõdur“ sammub kogu aeg edu tähe all. Aasta-aastalt sisu mitmekesisust, väärtuslike kude artiklite arv näitab tõusu tendentsi, mis seletatav kaastöölise arvu kasvamisega ja ajakirjandusliku vilumuse omandamisega. Eriti palju häid kaastöölisi on juurde tulnud meie Kõrgema Sõjakooli lõpetanud ohvitseride hulgast.

Ka suuruselt, lehekülgede arvult on „Sõdur“ väljakujunenud enam-vähem kindla ilmeliseks, 52 numbrit aastas. 1927 kuni 1933 (k. a.) on lehekülgede arv olnud 1380, 1480, 1368, 1536, 1410, 1400 ja 1712 (rekord!) ja 1934. a., kuni käesoleva numbrini, 328 lhk., seega kogu ilmumisaja kestel 15.034 lhk. „Sõdurit“, peale selle „Sõduri Lisa“ 2296 lhk. ja „Sõjateadlast“ 444 lhk., kõik kokku 17.220 lhk. Siin juures on jäetud arvestamata eriraamatutena antud kaasanded.

Pilku tagasi heites „Sõduri“ aastakäikudele, peab avameelselt tunnustama, et kõik nad on huvipakkuvad, igaüks omast kohast, nii alg-aastakäigud, kui ka hilisemad. Ei saa jätta tunnustamata, et just esimestel aastatel tehti palju rasket, kuid tänuväärset tööd „Sõduri“ kindlate alusmüüride rajamisel. Olukord oli siis ju kaugelt raskem. Kaas-

töolistest oli vahest kisendav puudus, neid tuli vahest sõna tõsisel mõttes leiutada. Sõjaväeline oskussõnastik ja terminoloogia oli äärmiselt puudulik, paljud mõisted üldse puudusid. Tuli võidelda veel paljude teiste raskustega ja takistustega.

Kuid üle neist saadi ja pealegi hästi. Selleks ei ole oma head tahet ja visa tööindu keelanud nii paljud. Esijoonel tuleb siin tänutundes mainida „Sõduri“ kõrgemaid juhte: ta ellukutsujat Sõjavägede Ülemjuhataja staabiülemat kindral J. Sootsi, Kindralstaabi ja Kaitsevägede Staabi ülemaid kindral N. Reeki, kol. J. Rinki ja kindral J. Tõrvandit, kes peale kolonel J. Rinki on olnud ka „Sõduri“ lähemad kaastöölised.

„Sõduri“ kaastöölisekaitseväelaste pere on aastate jooksul olnud õige suur. On lihtsalt võimatu osaliseltki neid loetelda. Olgu seepärast mainitud ainult mõned üksikud (peale nende, kes nimetatud „Sõduri“ esimeste aastakäikude käsitlemisel), kes „Sõduriga“ seotud kestmalt, kes temaga, nii öelda ühte kasvanud ta arenemiskäigul: kol. J. Järver, kol. A. Traksmann, kol. A. Jaakson, kol. R. Tomberg, kol. ltn. R. Maasing, kol. ltn. A. Kasekamp, kol. ltn. I. Kasak, kol. ltn. H. Grabby, kol. ltn. M. Tuisk ja terve rida teisi.

Väljastpoolt kaitseväge on võrdlemisi rohkesti artikleid toimetaja Ed. Laamanilt, Tartu ülikooli dotsent dr. phil. H. Sepp'alt ja hra G. Meri'lt välisministeeriumist.

Uhkustundes võib „Sõdur“ siinkohal meeldetuletada, et ka meie riigi esimene kodanik, praegune lugupeetud Riigivanem hra K. Päts pole keeldunud „Sõdurile“ oma väarikat kaastööd andmast, samuti kui ka lugupeetud Kaitsevägede Ülemjuhataja hra kindral J. Laidonergi.

„Sõdur“ on saanud võrdlemisi rohkesti kaastööd ka väljastpoolt kodumaa piire, esijoonel välisriikide sõjaväelastelt, mis väga tunduvalt kaasa mõjunud välismaa sõjavägedes valitseva olukorraga tutvustamiseks.

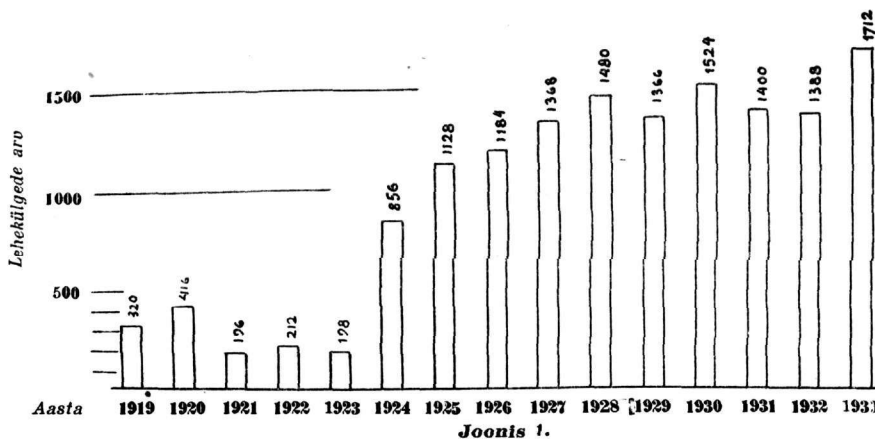
15. aasta kestel on „Sõdur“ suutnud täita ta peale pandud ülesannet edukalt. Ta on väga suuresti kaasa mõjunud meie kaitseväge väljakujunemisele.

Kõik eeldused on selleks olemas, et „Sõdur“ seda suudab ka tulevikus ja loodetavasti veelgi suuremate ja paremate tagajärgedega, kuna olud selleks on üldiselt muutunud lahedamaks.

„Sõdur“ arvudes.

26. märtsil k. a. möödub 15 aastat sellest päevast, mil pandi alus meie sõjaasjanduse ajakirjale „Sõdurile“. 15 aasta kestel kuni tänaseni „Sõdur“ on vahetpidamata olnud meil riigikaitse mõtte ja sõjateaduse arendajaks ja selle kandjaks. Kahtlemata väga suur on see vaimse energia hulk, mis „Sõdur“ endasse koondab, kuid veel suurem on temast väljavoolav energia, sõjateadus ja riigikaitse mõtet levitav jõud.

„Sõdurit“ võib võrrelda hiigelsuure transformaatoriga, mis temasse kogutud energia mitmetuhandekordselt suurendatuna välja saadab, toites paljusid üksteisest lahus asuvaid tarvitajaid.

Kuna „Sõduri“ toimetus arvult on õige piiratud, siis on loomulik, et sisulise materjal tuleb muretseda kaastööliste kaudu. Kaastööd „Sõdurile“ tema 15 aasta ilmumise kestel on teinud üle 500 kirjasaatja — nendest umbes 10% pidevalt. Kaastöölistena esinevad enamikus meie kaitsevaelased, kuna eraisikuid on vaid mõnikümmend. Välisriikidest „Sõdurile“ kaastööd on saadetud Lätist, Soomest, Poolast, Leedust, Ungarist, Rootsist, Taanist ja Jaapanist.

Kuna „Sõduri“ kaastöödeks saadetavateks töödeks kulutatud energia hulk on olnud autori individuaalsetest omadusist ja ka käsitletavast aimest, siis selle arvutamine on kaunis raske — kui mitte päris võimatu. Peab otsekohe tähendama, et siin on tehtud suur töö. Igaüks, kes kunagi on kirjutanud, teab, kui palju vaeva nõuab ühe hea artikli koostamine ja selle korralik sõnastamine. Autori vaevale lisandub veel toimetuse töö käsikirjade trükivalmis seadmisel, sest iga artikkel, enne kui ta jõuab niiöelda „p i d u r ü ü s“ lugeja ette, peab tegema läbi õige

protsessi. Käsikiri, enne kui ta jõuab avalikkuse ette, käib veel mitmekordselt läbi tegevtoimetaja ja vastutava toimetaja, eriteadlase, korrektori ja trükiladu kätte. Siin kujuneb välja toimetuse põhimõtteline seisukoht, siin tehakse kärpimisi, sisulisi, stiililisi ja redaktsioonilisi parandusi, ning lõppeks ta laotakse trükikojas, võideldes nõndanimeetatud „trükiveakuradiga.“*) Eelpooltoodud protsessidest olenevalt juhtub sagedasti, et autori käsikirjast lõpukujus väga vähe säilib. Käesolevaga ei ole sugugi tahetud öelda, et see oleks halb käsikiri. Just vastuoks. Sageli väga elulised ja huvitavad mõtted saade-

takse tegelikkude töömeeste-eriteadlaste ringkonnast, kellel vastava kogemuse puudumisel oma mõtete sõnastamine tekitab teatud raskusi. Toimetus on siin alati valmis heameele abistama. Niipalju „Sõduri“ tööst tema „primäärprotsessis“.

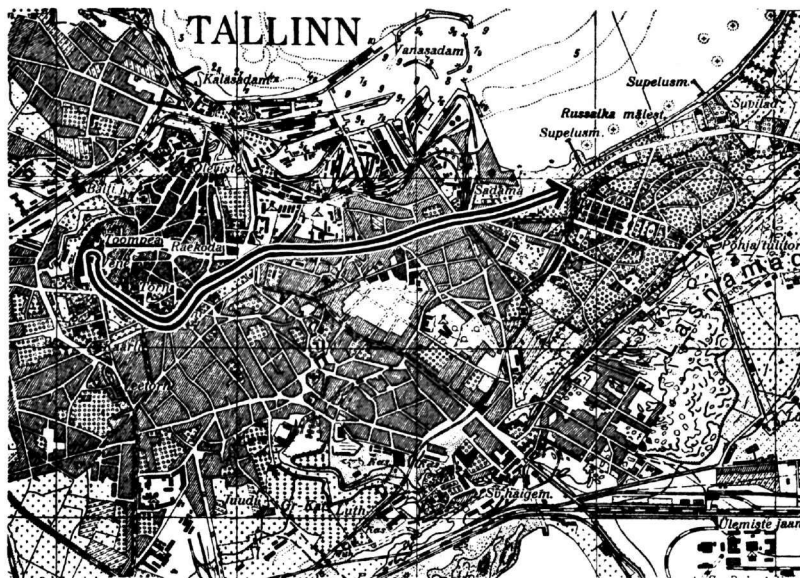
Selgema pildi „Sõduri“ poolt sooritatud töö hulga üle tema „sekundäärprotsessis“ võime saada mõningate arvuliste suuruste kaudu. Võime anda ligikaudse ettekujutuse sellest määratamast tööst, mis „Sõdur“ on teinud oma ilmumise kestel.

Möödunud 15 aasta jooksul „Sõdurit“ on ilmunud 685 numbrit 487 eraldi vihkus, peale selle veel „Sõduri lisad“ 33 vihku ja „Sõjateadlane“ 6 vihku, ning kaasandena 8 raamatut. „Sõduri“ üksik vihk kaustalt on püsinud, kuna lehekülgede arv on tunduvalt suurenenud, alates 1919. a. 320 leheküljega aastas ja arenedes 1933. a. 1712 leheküljeliseks sama aja jooksul (joon. 1). Käesoleval joonisel on märgitud vaid „Sõduri“ leheküljed. Peale selle on aga kaasandena ilmunud „Sõduri“ ½ kaustas: „Sõduri“ lisa 1921. a. — 756 lhk., 1922. a. — 784 lhk., 1923. a. — 756 lhk., „Sõjateadlane“ 1925. a. 446 lhk. Kokku 15 a. „Sõduri“ üks komp-

*) „Trükiveakurat“ on niisugune paha väär, kes toimetajate, korrektorite ja trükiladujate kiusamiseks ikka mõne trükivea kirjutisse poetab.

lekt sisaldab 17.490 lehekülge. Üldse sisaldavad 15 aasta jooksul ilmunud „Sõdurid“ ühes lisadega 35.310.080 lehekülge.

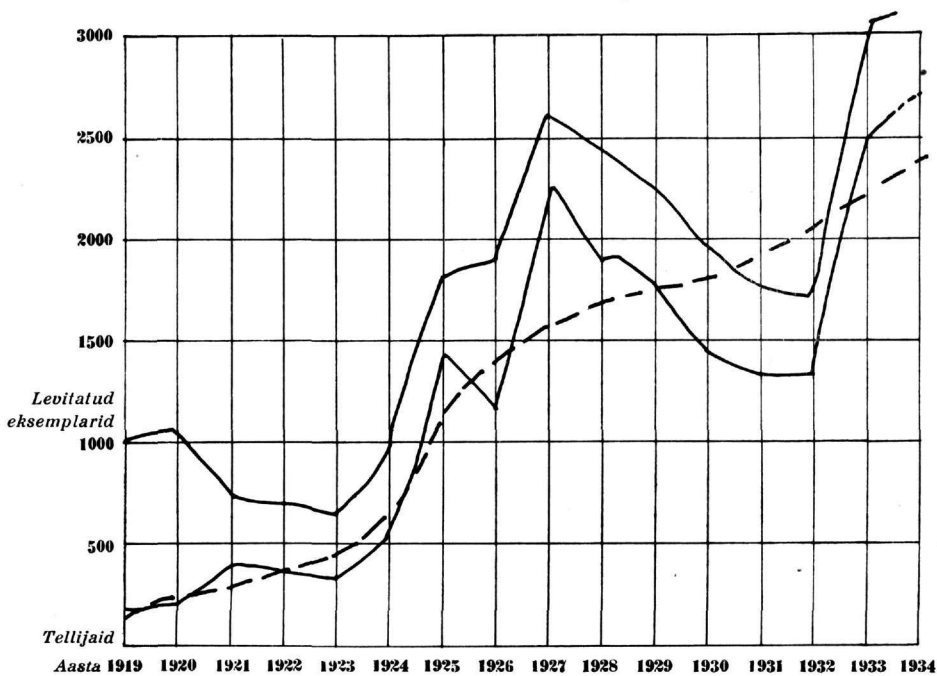
kõik levitatud „Sõdurid“, on vaja ühel isikul 2.522.148 töötundi. Rakendades „lugemistööle“ ühe rügemendi, kuluks sellel kõikide

Joonis 2.

Kui teeksime ülesandeks kanda ette suuliselt kõik „Sõduris“ 15 aasta kestel ilmunud artiklid, siis ühel isikul selleks kuluks 1151

ilmunud „Sõdurite“ lugemiseks samuti pool aastat, arvestades, et ettekanda suudetakse 14 lehekülge tunnis.

Joonis 3.

tundi, s. o. 45-tunnilise töönädala juures 25 nädalat või 6 kuud ja 1 nädal, — ühesõnaga pool aastat. Selleks, et lugeda läbi

Paberit on „Sõdur“ ühes lisadega 15 aasta kestel ära tarvitanud 2.206.880 trüki-poognat suurusega á umbes 0,5 m², s. o.

35.310.080 „Sõduri“ lehekülge. See paber kaalub 73 tonni ja selle ühekordseks äravedamiseks on vaja 36 kahetonnilist veoautot. Kui see paber asetada kaitseväe ühehobuse vankritele ja paigutada vankrid rännakkolonni, siis saaksime 292 vankrist koosneva kolonni pikkusega 2920 m, s. o. ligikaudu 3 kilomeetrit. Saates selle kolonni välja Toompealt „Sõduri“ toimetusest Narva maantee suunas, kolonni saba väljudes toimetusest, oleks tema alge Kadriorus (joon 2). Laotades „Sõduri“ poolt äratarvitatud paberi kangana, võiksime katta 1000 km pikkuse tee ühe meetri laiuselt.

Kui laduda 15 aasta jooksul levitatud „Sõdurid“ ühes lisadega üksteise otsa hunnikusse, siis niiviisi moodustatud raamatu virn oleks 1327 meetri kõrgune, ehk 10 korra nii kõrge kui Oleviste kiriku torn.

Mis puutub „Sõduri“ tellijate arvu, siis see näitab järjekindlat tõusu — 1919. a. 170-lt 1933. a. 2501-le. Levitatud on aga „Sõdurit“ tellijate arvust märksa rohkem, näiteks 1933. a. üle 3000 eksemplari iga numbri kohta (joon. 3).

Need „Sõduri“ eksemplariid on vahetatud kodu- ja välismaa ajakirjade vastu ja jagatud maksuta välismaa esindustele, koolidele ja lugemislaudadele jne.

Kõik eelpooltoodud arvud, nagu öeldud, ei iseloomusta veel sugugi seda vaimse energia hulka, mida vajab „Sõdur“ oma ilmumiseks ja mida ta laotab juba ilmununa. Need arvud on vaid selleks, et nende kaudu saada ettekujutust „Sõduri“ poolt tehtud tööhulga ja selle väärtuse üle.

Minu esimene kaastöö „Sõdurile“.

Juubelimälestusi ja soove.

See oli 1920. a. kevadel, maikuu lõpu-poolle. Teenisin tol ajal 9. jalaväerügemendis, täites ajutiselt adjutandi kohuseid. Ühel päeval tuleb rügemendiülema, kadunud kolonelleitnant J. Schmidt, diviisi staabist mornilt tagasi ja kurdab, et ära võtavad meie orkestri — kõrgemal pool liikuvat kavatsus liita kõikide rügementide orkestriid üheks diviisi orkestriks. Põhjus — tahetakse saavutada sel teel kokkuhoidu. Tema katsunud küll orkestri olemasolu õigustada ja palunud ka diviisi staabi ülema orkestri eest hea seista, aga kas sel on tagajärgi, pole muidugi teada. Nii umbes kõneles kol.-ltn. Schmidt.

Mind see sõnum ei rõõmustanud ka kaugeltki mitte. Olin siis peale muu rügemendi „Lõbustus-Hariduskomisjoni“ esimeheks ja sellepärast teadsin väga hästi, mis tähendasid orkestri ettekanded programmitäitena meelelahutuse korraldamisel väeosas, olgu see n.n. „segaõhtutel“, aiakontsertidel või lihtsal tantsupeol. Pealegi näis kahtlasena orkestrite liitmise teel saavutatav kokkuhoid, sest väeosa orkester teenis eramängudega võrdlemisi hästi, ning tõi ka riigile sissetulekuid.

Neid ja muid motiive arvestades tulime otsusele, et rügemendi orkestri vajaduse selgitamiseks tuleb avalikult sõna võtta kaitseväe noores häälekandjas „Sõduris“.

Rügemendiülema, teades, et olin varemini ajalehtedele üht-teist kirjutanud, jättis selle ülesande minu hooleks.

Tööpäeva lõpul siirdusin siis oma toanurka, mis asus Narvas poollaganud „Metropoli“ võõrastemajas ja pigistasin sulevarrest välja artikli „Sõnake orkestri tähtsusest polguks“. Kirjutis avaldati „Sõduris“ 5. juunist 1920. a. nr. 23 ja ta kannab „allkirja“ —ms—, millele olen „jäänud truuks“ senini, s. o. ligemale 14 aasta jooksul.

Kuigi artikkel otseselt oma eesmärgi ei saavutanud — rügementide orkestriid kaotati ikkagi, — siiski oli sel sammul omajagu tähtsust: rügement oli astunud välja „suletud riugist“ ning lasknud kuulda „rivi häält“ esmakordselt ka kaitseväe häälekandja veergudel. Siit peale sai väeosas traditsiooniks jagada oma rõõmusid-muresid teistega ka „Sõduri“ veergudel. Ainuüksi nende ridade kirjutajal oli põhjust veel samal (1920) aastal esineda kolme kirjutisega („Sõdur“ 1920 nr. 30, 33 ja 37), käsitledes selliseid akuutseid küsimusi, nagu ohvitseride täiendusõppused, sõdurite vaimse tasapinna tõstmine väeosas ja Vabadusristi annetamine. Sekka löid muidugi ka teised.

Tõsi, algeline oli siis veel meie häälekandja ja esimesi vagusid ajasid sulega ka

kõik kaastöölised. Kes meist aga ei rõõmustaks nüüd, et vahepeal on „Sõdurist“ võrsunud soliidne ja sisukas ajakiri, mis olnud paljude meie kaitseväe ürituste initsiaatoriks või populariseerijaks, juhtidele kõige vajaj-

likumaks käsiraamatuks-entsüklopeediaks ja oodatud sõbraks.

Kaastöölisena soovin talle juubeli puhul vaid üht — tehku juubilar oma tööd edaspidi sama hästi kui seni!
—ms—

„Sõdur“ ühe endise juniori mälestuses.

See oli 1919. aasta märtsikuu teisel poolel, kui — pärast kolmekuulist rindelviibimist — teenisin Tartu kooliõpilaste reservkompannis (lipn. Adamsoni juh.), mis asus Tartus, Aleksandri ja Aida tän. nurga lähedal eramajas. Viibisin parajasti 27. 03. mõnepäevasel puhkusel pealinna. Kohtanud seal oma sugulase, Inseneriväevalitsuses teeniva insenerleitnant K. L.-ga, jutustas too mulle muu seas, et Sõjavägede ülemjuhataja staabiülema kolonel J. Soots on pannud aluse Eesti sõjanduselisele mõttele seega, et on kutsunud ellu meie rahvaväe häälekandja „Sõdurit“, mille esimene number näinud maailmavalgust eile. „Sõdurit“ ülesandeks olevat avaldada väejuhatause käskkirju ja korraldusi, levitada rahvaväes sõjateadust, tuua kirjeldusi rahvaväe tegevusest, elust jne.

See kuuludus äratas minus seevõrra tähelepanu, et pärisin kähku leitnant L.-lt, kust saab osta „Sõdurit“. Saanud seda teada, läksin veel samal keskpäeval Pagari tän. nr. 1 (Kaitseministeeriumi) ning ostsin ühe numbrit, mis maksis tollal 50 penni.

Ajakiri oli päris sümpaatne ja kaasandena oli tal kaasas kaart „Meie väerinde joon 19. 03. 19.“ Tol korral ei võinud tõesti ennustada, et tookordne üks kord nädalas ilmuv 8-leheküljeline lehekene kord saab moodsaks illustreeritud sõjaasjanduse-ajakirjaks, sisult ülihuvitavaks ning täiuslikuks kaitseväe häälekandjaks.

Saabunud puhkuselt tagasi kompanisse, pärisid kaasvõitlejad, kas tõin pealinnast kaasa ka külakosti. Tõmbasin vene sineli-

varrukast välja „Sõduri“ ning ulatasin kaasvõitlejaile sõnudes:

— Kas näete — meie rahvaväel ilmub ka oma ajakiri!

Poisid vaatlesid suure huviga „Sõduri“ esimest numbrit.

— Ega midagi, ka meie oleme saanud oma häälekandja! — sõnused juniorid ning lugesid esimese avalikkuse ette ilmunud „Sõduri“ sealsamas sõna-sõnalt läbi. Hiljem too esimene number käis käest kätte ning teda loeti (incl. kompaniülema ja rühmaülemad) nii palju, et ta hakkas päris „ära kuluma“ (hoian toda numbrit praegu mälestuseks alal), kuna aga kaart kinnitati sealsamas junioride eluruumi seinale. (Hiljem, kui sama aasta mais oli kompanist moodustatud Tartu kooliõpilastepataljon, ilutses sama kaart kaua aega pataljoni reajaoskonna kantselei seinale). Varsti pärast seda hakkasin aboneerima „Sõdurit“ ning õhutasin ka kaasvõitlejaid seda tegema. Tellimishind oli tollal kõigiti kättesaadav: iga kümne numbrit eest tuli maksta kõigest viis marka, missugune summa polnud kuigi suur, sest saime tollal palka 120—225 marka, millise suure rahasummaga ei oskanud noored koolipoisid sageli midagi peale hakata (õige paljud meist olid täiskarsklased). Meenub, et hiljem ootasime alati pikisilmi „Sõduri“ ilmumist.

Tolle I aastakäigu numbriks ilmunud kirjutustest meeldisid mulle kõige rohkem: „Rahvaväelaste vormi kirjeldus“, kolonel J. Sootsi pikem kirjutus „Väikeriikide sõjavägi“ (läbis 27 numbrit), kindralite A. Larka, A. Tõnissoni, I. Sootsi, sõjaministrite K. Pätsi ja O. Strandmanni ja admiral J. Pitka elulookirjeldused, viimatimainitu kirjutus langenud soomusrongi kangelaste mälestuseks, kirjutus leitnant Julius Kuperjanovist,

artikleid õhusõjast ja gaasikaitsest, kindral E. Ludendorff'i sõjamälestused j. t. Teadupärast viimatimainitu oli esimesi tähtsaimaid teoseid Maailmasõjast, mille avaldamine „Sõduris“ kahtlemata oli tervitav. Sellest ajast peale „Sõduri“ sisuline väärtus tõusis järjekindlalt ja ülesseatud eesmärkidest toimetuse on kindlasti pidanud kinni. On huvitav konstateerida, et lugejad hindavad ajakirja väärtust ikka selle järgi, mis ajakiri suudab pakkuda.

Järgmisel aastal, olles juba demobiliseeritud, jätkasin „Sõduri“ tellimist. (Kogu „Sõduri“ ilmumise aastail olen olnud üks ta järjekindlamaid tellijaid ning lugejaid). Meenub, et ühes tolle aastakäigu numbreis (4. 09. 20) leidsin tolleaegse sõjaministri, lgp. kindral A. Tõnissoni käskkirja (nr. 860) sõjakooli 2. rahuaja kursuse avamise ja kasvandike vastuvõtu tingimuste kohta. Otsustasin siis astuda sõjakooli, et hankida seal tarvilikke teadmisi ning teenida siis juhina iseseisva Eesti Vabariigi kaitseväes, nii nagu see kuulus mu nooruse unelmaisse. Nii sai „Sõdur“ mulle kutsevalikus teenäitajaks.

1921. aasta veebruari keskel „Sõduri“ väljaandmises sündis põhjalik pööre: ta toimetamine läks Sõjaväe Õpetuskomitee kätte ning ta hakkas ilmuma suurendatuna ja väliselt enam meeldivana, välismaade parimate sõjaasjanduslike ajakirjade eeskujul. Siis otsustasime meie, 2. kompani kadetid, oma armastatud ning lugupeetud kompüli, kolonelleitnant A. Traksmanni soovitusel tellida „Sõdurit“ (ühes lisaga) alandatud hinnaga — 300 marka aastas (kadeti kuupalk tollal oli 325 mk.).

Nüüd — 15 aasta pärast — avades „Sõduri“ möödunud aastakäigud, näeme, et „Sõdur“ on selle aja kestel pidanud läbi elama sama, mis elanud läbi meie kaitsevägi. „Sõdur“, kel nii suured ülesanded

Arvestab ja laotab.

täita kaitseväe arenemises, on saanud selleks organiks, mille kaudu on uued mõtted ning ideed meie kaitseväe ülesehitamise alal laiematele hulkadele edasi antud ning nende omandamist propageeritud.

„Sõduri“ 15. aastapäeva puhul soovin juubilarile ja ta lugupeetud toimetajaile palju ilusaid eluaastaid, suurimat edu ja raugemata jõudu ses suures, tähtsas ning tänuväärt töös. Minu parimad tervitused ja õnnesoovid „Sõduri“ suurpäeva puhul kuuluvad ka „Sõduri“ loojale, kindral J. Soots'ile ja endistele ja praegustele „Sõduri“ šeffidele.

Centurio prior.

Ametlik osa.

Riigivanema käsukirjad kaitsevägedele.

Nr. 5.

14. märtsil 1934. a.

§ 1.

Vabastan teenistuse huvides kaitseväge konsultandi ametikohalt ja tegelikust kaitseväeteenistusest sanitaar-kindralmajor Aleksander Paldrock'i kaitseväge tervishoiuvalitsusest, arvates 14. märtsist s. a.

§ 2.

Viin üle teenistuse huvides, arvates 14. märtsist s. a.

1. 5. üksiku jalaväepataljoni ülema kolonel Heinrich P a a v i j a a n'i — kaitsevägede staabi juurde kuuluvasse juhtide reservi koloneli ametikohale, ja

2. kaitseliidu Lääne maleva pealiku kolonelleitnant August Reinhold'i — 7. jalaväerügementi üle koosseisu,

vabastades nimetatud ohvitserid tähendatud kuueväest nende senistelt ametikohtadelt.

§ 3.

Määrän teenistuse huvides kaitsevägede staabi juurde kuuluvate juhtide reservi kolonelleitnandi ametikohal teeniva kolonelleitnant August Schwarz'i — samasse reservi üle koosseisu, arvates 14. märtsist s. a.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. LAIDONER,

kindralleitnant,

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

P. LILL,

kindralmajor,

Kaitseminister.

Nr. 6.

14. märtsil 1934. a.

§ 1.

Vabastan tegelikust kaitseväeteenistusest enese soovil Kaitseministeeriumi juriskonsuldi abi kapten Hans Paris'e, arvates 14. märtsist s. a.

§ 2.

Määrän teenistuse huvides kolonelleitnant Viktor Koern'i 7. jalaväerügemendist 5. üksiku jalaväepataljoni ülemaks, arvates 14. märtsist s. a.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. LAIDONER,

kindralleitnant,

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

P. LILL,

kindralmajor,

Kaitseminister.

Nr. 10.

19. märtsil 1934. a.

§ 1.

Vabastan 3. diviisi ülema kindralmajor Gustav JONSON'i Kaitseministri abi kohustetäitmisest, arvates 19. märtsist s. a.

§ 2.

Määrän kaitsevägede staabi ülema kindralmajor Nikolai REEK'i Kaitseministri abi kohustetäitjaks, arvates 19. märtsist s. a., jättes teda ühtlasi kaitsevägede staabi ülemaks.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. LAIDONER,

kindralleitnant,

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

P. LILL,

kindralmajor,

Kaitseminister.

Nr. 11.

21. märtsil 1934. a.

Määrän teenistuse huvides, arvates 1. aprillist s. a.:

1. merejõudude juhataja kohustetäitja mereväe kapten Valentin GRENZ'i — merejõudude juhatajaks ja

2. kaitseväge ühendatud õppeasutiste ülema kohustetäitja kolonel Aleksander JAAKSON'i — kaitseväge ühendatud õppeasutiste ülemaks.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. LAIDONER,

kindralleitnant.

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

P. LILL,

kindralmajor,

Kaitseminister.

Nr. 12.

21. märtsil 1934. a.

Määrän teenistuse huvides, arvates 1. aprillist s. a.:

1. 2. diviisi ülema abi kolonel Villem MARDER'i — Tartu kaitseringkonna ülemaks;

2. kaitsevägede staabi ülema abi kolonel Juhan JARVER'i — Harju kaitseringkonna ülemaks;

3. 7. jalaväerügemendi ülema kolonel Jaan KRUUS'i — Valga kaitseringkonna ülemaks;

4. 1. jalaväerügemendi ülema kolonel Aleksander PULK'i — Pärnu-Viljandi kaitseringkonna ülemaks;

5. auto-tankirügemendi ülema kolonel Jakob VENDE — Viru-Järva kaitseringkonna ülemaks;

6. 2. soomusrongi-rügemendi ülema kolonel Emil KURSK'i — Lääne-Saare kaitseringkonna ülemaks;

7. 1. diviisi staabi ülema kolonel Paul TRIIK'i — Narva kaitseringkonna ülemaks;

8. 9. üksiku jalaväepataljoni ülema kolonel Verner TROSSI — Võru-Petseri kaitseringkonna ülemaks;

9. sõjakooli ülema kolonel August KASEKAMP'i — kaitsevägede staabi ülema abiks;

10. Riigivanema vanema käskudetäitja ohvitseri kolonel Ludvig JAKOBSON'i — 1. jalaväerügemendi ülemaks;

11. kaitsevägede staabi II osakonna ülema kolonel Karl LAURITS'a — 2. diviisi staabi ülemaks;

12. kaitsevägede staabi IV osakonna ülema kolonel Oskar PLAKS'i — kaitsevägede staabi V osakonna ülemaks;

13. 2. diviisi staabi ülema kolonel Artur SAUSELGI'i — sõjakooli ülemaks;

14. kaitsevägede staabi V osakonna ülema kolonelleitnant Mart TUISK'i — auto-tankirügemendi ülemaks;

15. Kaitseministri käsundusohvitseri kolonelleitnant August STEINBERG'i — kaitsevägede staabi IV osakonna ülemaks;

16. kolonelleitnant Richard MAASING'i kaitsevägede staabist — kaitsevägede staabi II osakonna ülemaks;

17. 6. üksiku jalaväepataljoni ülema kolonelleitnant Anton LÖHMUS'e — 9. üksiku jalaväepataljoni ülemaks ja

18. kaitseväge esindaja Lätis (ühtlasi Leedus) kolonelleitnant Vilhelm-Richard KOHAL'i — Sakala üksiku jalaväepataljoni ülemaks, vabastades tähendatud ohvitserid nimetatud kuupäevast nende senistelt ametikohtadelt.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. LAIDONER, kindralleitnant, Kaitsevägede Ülemjuhataja.	P. LILL, kindralmajor, Kaitseminister.
--	--

Nr. 13.

21. märtsil 1934. a.

Määrän teenistuse huvides, arvates 1. aprillist s. a.:

1. 4. üksiku jalaväepataljoni ülema kolonelleitnant Voldemar KOCH'i — 2. soomusrongirügemendi ülema kohustetäitjaks;

2. Skouts üksiku jalaväepataljoni ülema kolonelleitnant Oskar PAJUSSON'i — 7. jalaväerügemendi ülema kohustetäitjaks;

3. kaitseväge esindaja Poolas (ühtlasi Rumee-nias) kolonelleitnant Johan RAUD'i — Lääne-Saare kaitseringkonna staabi ülema kohustetäitjaks;

4. Sakala üksiku jalaväepataljoni ülema kolonelleitnant Hans MATSON'i — 1. diviisi staabi ülema kohustetäitjaks;

5. kaitseväge esindaja Prantsusmaal (ühtlasi Belgias) kolonelleitnant Artur NORMAK'i — kaitseväge sideülemaks, vabastades tähendatud ohvitserid nimetatud kuupäevast nende senistelt ametikohtadelt.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. LAIDONER, kindralleitnant, Kaitsevägede Ülemjuhataja.	P. LILL, kindralmajor, Kaitseminister.
--	--

Nr. 14.

21. märtsil 1934. a.

Määrän teenistuse huvides kaitseväge ühendatud õppeasutiste pataljoni- ja kompaniülemate kursuse ülema kolonelleitnant Herbert-Feliks GRABBI — Riigivanema vanemaks käskudetäitjaks ohvitseriks, arvates 1. aprillist s. a., vabastades teda samast kuupäevast tema seniselt ametikohalt.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. LAIDONER, kindralleitnant, Kaitsevägede Ülemjuhataja.	P. LILL, kindralmajor, Kaitseminister.
--	--

Nr. 15.

21. märtsil 1934. a.

Määrän teenistuse huvides 3. üksiku jalaväepataljoni ülema kolonelleitnant Eduard AHMAN'i Kaitsevägede Juhataja käsundusohvitseriks, vabastades teda seniselt ametikohalt, arvates 1. aprillist s. a.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. LAIDONER, kindralleitnant, Kaitsevägede Ülemjuhataja.	P. LILL, kindralmajor, Kaitseminister.
--	--

Nr. 16.

21. märtsil 1934. a.

Vabastan tegelikust kaitseväge teenistusest Ohvitseride teenistuskäigu seaduse § 191 põhjal varustusvalitsuse tehnilise asjanduse juhataja kolonel Nikolai STAHL'i, arvates 4. juunist s. a.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. LAIDONER, kindralleitnant, Kaitsevägede Ülemjuhataja.	P. LILL, kindralmajor, Kaitseminister.
--	--

Nr. 17.

21. märtsil 1934. a.

Vabastan senistelt ametikohtadelt ametikoh-tade ärakaotamise tõttu ja viin üle, arvates 1. aprillist s. a.:

1. Võru kaitsevääringkonna ülema kolonelleitnant Valentin SEMJONOV-VASSILJEV'i — Võru-Petseri kaitseringkonna staapi;

2. Viru kaitsevääringkonna ülema major Reinhold MARTIN'i — Viru-Järva kaitseringkonna staapi;

3. Lääne kaitsevääringkonna ülema major Karl BAUMANN'i — Lääne-Saare kaitseringkonna staapi;

4. Tartu kaitsevääringkonna ülema major Jakob KUUSE — Tartu kaitseringkonna staapi;

5. Viljandi kaitsevääringkonna ülema major Ralf TEIMANN'i — Pärnu-Viljandi kaitseringkonna staapi;

6. Valga kaitsevääringkonna ülema major Konstantin REITEL'i — Valga kaitseringkonna staapi;

7. Järva kaitsevääringkonna ülema major Heinrich OIDERMANN'i — Viru-Järva kaitseringkonna staapi;

8. Saare kaitsevääringkonna ülema major Robert ALTPERE — Narva kaitseringkonna staapi;

9. Petseri kaitsevääringkonna ülema major Arnold MARTINSON'i — Tartu kaitseringkonna staapi ja

10. Pärnu kaitsevääringkonna ülema major Aleksei KOIK'i — Harju kaitseringkonna staapi.

K. PÄTS,

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

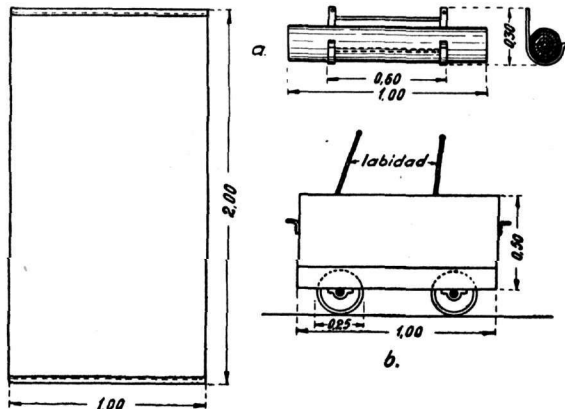
J. LAIDONER, kindralleitnant, Kaitsevägede Ülemjuhataja.	P. LILL, kindralmajor, Kaitseminister.
--	--

Tehnilise ja insenerilise varustuse korrashoid.

Kapten J. Aksel.

Tulehädahoju eest kaitsmiseks tuleb üldiselt tarvitusele võtta need abinõud, mis Varvalüli eelpool tähendatud ksk. nr. 1 — 27. a. ettenäevad. Tarvilik arv tulekustutajaid („Minimax“), tagavara veeanumad, pootshaagid jne. ning määrde- ja põletisainete alalhoiuruumides spetsiaal tulekustutajad („Total“), tulesumbutamine vaibad tihedast vildist või asbestriidest (joon. 2-a) ja liivakastid tarvilise arvu labidatega — on abinõud, missugused hästi korraldatud laoruumes ei tohi puududa.

Hõlpsaks käsitamiseks on soovitatav liivakaste varustada ratastega; ratasteks võib ära kasutada kas või kesklaost väljaantavaid üleasureid kärratuid (joon. 2-b).

Joon. 2.

Ruumide üldise korrashoiu alal peab erilist tähelepanu pöörama ja alalise hooliga niiskuse ja tolmuga ning nende tekkimise põhjustega võitlema. Tolmu tekkimist võib suurelt ärahoida põranda õlitamisega. Rahuldavaid tagajärgi on andnud põranda õlitamine Riigi Põlevkivitööstuse poolt pakutava n. n. „tolmuõliga“.

Igas tehnilise ja insenerilise varustuse hoiuruumis peab alati olema käepärast küllaldasel arvul põranda- ja tolmupühkimise harju, väikseid pehmeid harju ja pintsleid tolmu kõrvaldamiseks peenematelt esemetelt, puhtaid kuivi puuvilla-seid kältve, puuvilla otsi, tarbekorral seemisnahka, puuvilla-vatti jne.

Arusaadav, et selle juures ei tohi puududa soojamõõtjad, võimaluse korral ka niiskusemõõtja (hügroomeeter), ning varustuse liikidele vastavad kaalud, mõõtmise ja pakkimise abinõud ja materjalid.

Varustuse enda korrashoid nõuab nende kõrvalmõjude kõrvaldamist, millised võivad varustuse omadustele halvasti mõjuda või varustuse koguni rikkuda, tekitades selle happumist, roostetamist, mädanemist, pehkimist, hallitamist, kuivamist jne.

*) Vt. „Sõdur“ nr. 11 s. a.

Metallide kaitseks tarvitatakse peale mustendamise igasuguseid katteaineid, s. o. lakki, värvi, rasva, õli jne.

Raud-, teras- ja malmtööriistade katteks tarvitatakse meil musta asfiallakki (kesklaost väeosadele väljaantav) ja terade katteks läbipaistvat metall-lakki (väeosad muretsevad korrashoiu summadest; kesklaos tarvitusel „Zapon-lakk“).

Raskemaid malmtööriistu ja mehaanilisi abinõusid võib katta õlivärviga.

Vaskosad ja peenemad metall-mustendusega tööriistad on soovitatav katta läbipaistva metall-lakiga.

Peenemad esemed ja igasuguste mehaaniliste abinõude hõõruvad osad, millede poleeritud raud- ehk teraspinnad ei lakita, kaetakse kondiõli õrna korraga.

Asfiallakiga tööriistade katmiseks on otstarbekohane võtta segu — 3 kaaluosa lakki ja 2 osa terpentiini.

Tööriist enne lakiga katmist peab olema piinlikult puhastatud vanast lakist, määrdeainest ja roostest, mille juures vana lakk ja määrdeaine kõrvaldatakse terpentiini ja petrooleumiga, rooste aga mergelpaberiga ja 10% soolahappega.

Juhul, kui tööriist on kaetud õlivärviga, nihitakse see maha terasharjadega ja kõrvaldatakse samuti 10% soolahappe lahuga pesemisega.

Soolahappe lahu tarvitamise järele nõuavad tööriistad põhjalikku veega loputamist jooksvas ehk mitmekordselt vahetatavas vees. Läbipestud esemed tuleb peale selle kiiresti kuivatada.

Neist nõudmistest mittekiinnipidamisel ilmub soolahappe jälgede tagajärjel roostetamise protsessis tööriista laki ehk värvi all.

Asfiallakki on soovitatav peale kanda soendatult +40° kuni 55° C. Soendatud kujul pealekantud lakk katab tööriista kindlamalt, õhemalt ja nõuab kuivamiseks vähem aega (keskmiselt 24 tundi). Laki ja terpentiini soendamiseks võib kasutada väikest plekkahju, mille kütteks harilik petrooleumi lamp (joon. 3). Nimetatud sisseade puudumisel võib laki soendamiseks kasutada tiseri liimipotti ehk kuuma vette asetatud anumad.

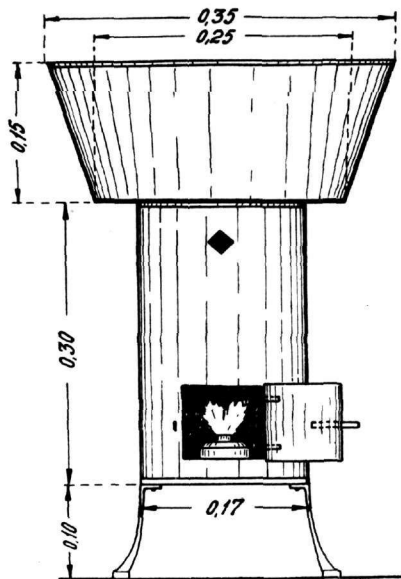
Soe lakk kantakse harjaspintslil abil õhukese korranat tööriistale. Lakitud esemed nende täieliku kuivamiseni kaitstakse hoolikalt tolmu ja prügi eest.

Korralikult lakiga kaetud tööriist hoitakse alal kuivalt ja rasva või õliga sisseäärimist ei vaja.

Tööedu ja materjali arvestamiseks võib luge-da, et organiseeritud töö juures üks vilunud tööline suudab tööpäeva (8 tunni) jooksul puhastada, teritada, katta asfiallakiga ja tera läbipaistva lakiga, sarnaseid tööriistu, nagu sapööri-labidas, kantav labidas, koblas, okastraadi käärid, kang jne. — 40 kuni 50 tükki, tarvitades selle juures iga eseme peale umbes:

Tööriistade nimetus	Äratarvitatud materjal					
	Must asfalt-lakk	Terpentiin	Läbipaistev lakk	Värnits	Ooker	Hele piiritus-lakk
	G r a m m i d e s					
1. Sapöörilabidas	5	3	0,75	3	0,4	—
2. Kantav labidas, kv. tüüpi ehk jämeda putkega	3,75	2,25	—	1,5	0,2	2
3. Kantav labidas, terava otsaga	3,75	2,25	1	1,5	0,2	2
4. Kantav kirves, kv. tüüpi	2	1,3	1	2	0,3	3
5. Koblas, kantav	3	2	0,5	2	0,3	3
6. Koblas keskmine ehk suur	4	2,5	0,5	—	—	—
7. Okastraadi käärid 370 mm — 640 mm	5—7	3—5	0,1	—	—	—
8. Kang, kv. tüüpi, 4 kg	5	3	0,75	—	—	—
9. Kang kv. tüüpi, 6 kg ehk 1,25 m	6,5	4,2	0,75	—	—	—

Märkus: Materjali kulu tööriistade puhastamise ja asfaltlaki soendamise peale on jäetud arvestamata, sest see on väga kõikum ja oleneb suuresti varustuse seisukorrast, tarvitusele võetud materjalide omadustest, töökorralikkusest ja tarvitusel olevatest sisseseadetest. Kesklaos sünnib varustuse puhastamine erinevates tingimustes ja on võimalik osa töid läbi viia mehhaniseeritult.

Joon. 3.

Pioneeritööriistad. Pioneeritööriistad, kantavad ja veetavad, hoitakse alal väeosades asetatult vartele, kiilutatult raudkiiludega ja teritatult, väljaarvatud keskmised ja suured koblad, millised hoitakse alal küll teritatult kuid varteta.

Väeosades enda jõul tööriistade teritamisel peab pidama silmas, eriti kirveste teritamisel, et see sünniks karastatud tera rikkumise ärahoidmiseks märjal kivil ja risti terale.

Et sõjaajal oleks tarviline arv tööriistade teritamist tundvaid töölisi, on soovitatav, et igas pionerialüksuses ja jalaväe pionerikomandodes oleks alaliselt vähemalt 2 sõdurit väljaõpetatud ja vilunud igasuguste tööriistade teritamise töös.

Juhul, kui puu kuivamise tõttu labida lehed logisevad, kirveste ja tööriistade varred lödvenevad ja põitlitepead välja kukuvad, asetatakse labida putke ja põitli varre kaeladele laastud ehk äärmisel juhul nihutatakse labida lehe hoiderõngas järgmise auguni; kirveste ja teiste tööriistade juures, kus varred kindlustatakse raudkiiludega, aetakse kiii sügavamale.

Pioneeritööriistade varred kaetakse värnitsaga, millele veidi ookrit juurde lisatud. Peab pidama silmas, et ookri rohkest juurdelisamisest kaotavad varred läike ja muutuvad karedaks. Kantavate tööriistade varred on peale selle soovitatav õrnalt katta heleda piirituslakiga.

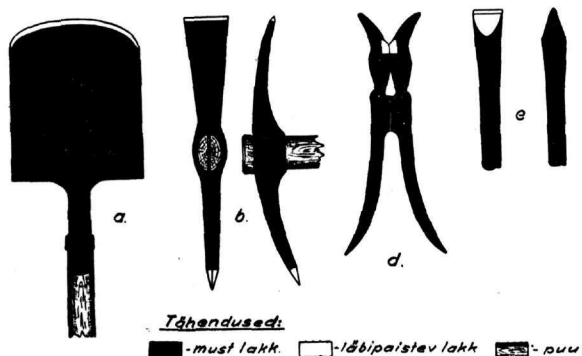
Pärast töödeks kasutamist pioneeritööriistad puhastatakse hoolikalt ja kuivatatakse, mille järelle tera ja lakiga mittekaetud metalloosad sisse määratakse.

Määrdeaineks võib selle juures kasutada mõnda mineraalõli või hädakorral loomarasva.

Külmal ajal, enne sisseäärimist oodatakse ära kuni tööriist ruumis higistub ja põhjalikku kuivatamist võimaldab.

Mõned näpunäited töös tarvitusel olevate tööriistade korrashoiust võib leida kolonel V. Riibergeri artiklis „Mullatööd ja tööriistad“ („Sõdur“ nr. 33/34 — 1930. a.).

Pioneeritööriistade metalloosade lakiga katmine sünnib järgmiselt (joon. 4):

Joon. 4.

Sapöörilabidad (a) kaetakse tervelt musta asfaltlakiga, väljaarvatud labidalehe esiküljel 10 mm laiune läbipaistva metalllakiga kaetud tera.

Kantavad labidad kv. tüüpi ja kantavad labidad jämeda putkega — tervelt musta asfaltlakiga.

Kantavad labidad terava otsaga — tervelt musta lakiga, väljaarvatud labidalehe esiküljel läbipaistva lakiga kaetud 10 mm tera.

Kirved ja kiinid — tervelt asfaltlakiga, väljaarvatud 30 mm laiune tera (läbipaistva lakiga).

Koblased (b) — tervelt musta asfaltlakiga, väljaarvatud läbipaistva lakiga kaetud tera, laimel otsal 5 mm ja teraval — 30 mm laiuselt.

Okastraadi käärid (d) — väljaarvatud tera, musta asfaltlakiga.

Kangid (e) — tervelt asfaltlakiga, väljaarvatud läbipaistva lakiga kaetavad terad ja sõrad (sõrgkangidel).

Puusepa, tislari, sepa, lukusepa ning teiste tööriistade korrashoiust ja nende lakkimisest leidub küllaldaselt andmeid Varvalüli ksk. nr. 1 — 27 a.

Selgituseks võib ainult tähendada, et säärastrate tööriistade pead nagu pöitlid, kruvikeerajad, viilid jne., on soovitatav katta tiheda laki korraga („Flating“ lakk).

Saage võib katta tervelt läbipaistva lakiga, selle puudumisel aga õli korraga (kondiõli).

Haamreid tuleb katta musta asfaltlakiga, nende löögipinnad aga läbipaistva lakiga.

Alasid — väljaarvatud karastatud plaat, võib katta musta õlivarviga.

Kruustangid — väljaarvatud poleeritud mokad ja vindid, võib katta musta õlivarviga.

Lõpuks tahan veidi peatuda kummvarustuse korrashoiu juures, sest Varvalüli ksk. nr. — 1 — 27. a. käsitab seda küsimust vähe.

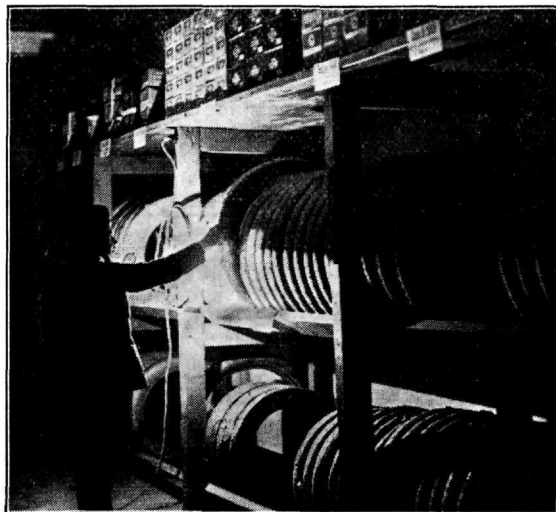
Kummvarustus üldiselt kannatab rohkemasti temas eneses tekkiiva keemilise reaktsiooni all, nn. „kuivamisest“ ehk sitkuse kaotamisest. Seejuures on mõõduandev varustust valmistava vabriku kummi vulkaniseerimise viis ehk teiste sõnadega kummi enda omadus. Sellele mõjub märksa kaasa külm, kuiv õhk ja valgus, millede eest ka neid varustusartikleid kaitsta tuleb, nagu eespool ruumide osas juba kirjeldatud.

Auto, mootorratta ja jalgratta välisõhukumme hoitakse eririivulitel asetatult serviti üksteise kõrvale (joon. 5). Eriiriivulite puudumisel võib kumme hoida asetatult lapiti üksteise peal madalates riitades, millede kõrgus ei ületa $\frac{1}{2}$ m; kummi selle juures ei tohi normaalseisakust väljapainutada ega kokkuliitsuda.

Auto täiskumme hoitakse riitadesse asetatult lapiti üksteise peal.

Sisekumme hoitakse karpides ehk kottides, mille juures kummid talkumiga üleraputatakse.

Sisekumme karpidesse asetamisel tuleb selle järele valvata, et kummide kokkupanekul ei tekiks järske murrukohti.

Joon. 5.

Kumme üldse hoitakse puust alustel ja võimalikult vabriku originaal pakendis. Kummide hoidmine asfalt-, tsement-, kivi- või muldporandal on keelatud.

Kummid peavad olema asetatud kaugemale köetavatest ahjudest ja ei tohi kokkupuutuda põletis- või määrdeainetega.

Kummide asetus peab võimaldama hõlbust kontrollimist ja ülevaadet kummide liikide ja mõõtude üle. Iga kumm, ehk nende suuremal arvul alalhoidmisel iga saadeti, varustatakse sedeliga, millel ära tähendatud: valmistaja vabrik, mõõduid ja kummi saamise aeg.

Tarvitusele võetakse esimeses järjekorras vanemad (varemalt saadud) kummid.

Allikaid

artikli „Tehnilise ja insenerilise varustuse korrashoid“ kokkuseadmisel.

1. „Väeosa majapidamise seadlus“ 8. XII 1933. a.
2. Var. Val. Ülema ksk. nr. 1 — 27. II 27. a., nr. 11 — 16. XI 26. a.
3. Var. Var. Tehnikaosakonna ja Inseneriväe Inspektuuri ametlikud ja poolametlikud korraldused, juhtnõuad ja andmed.
4. Andmed Kv. Tehnilise Varustuse Laost.
5. Gener.-leit. Belontšenko. Rukovodstvo po prijemu i hranenju inženernago imuštšestva. 1908.
6. G. M. Šenfeld. Instruktsija po hraneniju imuštšestva v skladah voennago vedomstva. 1925.
7. V. I. Popov. Dovolstvje RKKK. 1926.

Joonised algupärased.

Artikkel on läbivaadatud Vv. Tehnikaosakonna ülema ja Tehnikaosakonna eriteadlaste poolt.

Baltimere blokaad a. a. 1854–1855. *)

R. Stokeby.

VI. Teine sõjaaasta.

1854. a. ei olnud liitlastel suuremat edu Lõuna rindelgi. Sevastopol jäi vallutamata. Sõjategevus pidi jätkuma.

Juba esimesel sõjaaastal selgus, et liitlased suunavad sõjategevuse terava otsa Soome vastu. Seal üritati mitmeid rünnakuid, siin ei õnnestunud. Põhjuseks olidki diplomaatilised kombinatsioonid Rootsi ja Soome suhtes.

Liitlased suuri lootusi oma Baltimere ekspeditsioonile Rootsi abita ei võinud pannagi. Suuremad mandri operatsioonid võisid toime tulla ainult tugevama maaväe kaastegevusel. Inglise olid merel küll peremehed, aga Prantsuse dessant oli siin nõrk, ainult 13.000 meest. Suuremat väge prantslased kohale tuua ei tahtnud. Milleks oma jõududega nii palju suurendada Inglise mõju Baltikumis? Kui Napoleon III tahtis oma onu teed tarvitades tungida läbi Preisi ja Poola Vene peale, siis oli selle vastu kogu Euroopa. Kardeti Napoleon I impeeriumi loomist.

Sõja heaks eduks oli vaja liitlasi juurde saada. Sobivamaks liitlaseks Vene vastu Baltikumis suhtes oli tema naaber Rootsi. Ja Rootsi tulde meelitamiseks lubati temale Soome.

Soome, nagu teada, läks Venele Hamina rahuga 1809. a. Aleksander I andis siis Soomele kaunis laialdase autonoomia, kuid reaktiooni saades kitsendas ta Soome õigusi kõvasti.

Nikolai I ei kutsunud üldse enam kokku Soome Maapäeva. Vähe sellest, ta viis Soome päris reaktiooni teele. Valju tsensuuriga lüüdis ta soomekeelse trükisõna ja surus kogu noorsoo liikumise põranda alla. Liitlaste arvates pidid need põhjused olema küllaldased Soome uuesti Rootsi mängimiseks. Muidugi eeldades, et mõlemad pooled seda soovivad.

Rootsi ei olnud nõus nii kergel käel sõtta minema. Ühes Kaarel XII oli ta minetanud oma suuruse ajad. XVIII sajandil viisid „Imperium mare Balticum“ epigoonide, kübarate ja mütside erakondade tülid riigi surmaagoooniasse. Juba ta kaardid seisis jagamiseks mitme kuninga laual. Pääsedes sellest vaevu, kisti temalt Soome. Sai küll 1814. a. asemele Norra, kuid see oli saadud liiga veriselt. Pealegi soovisid norralased näha Oslos oma kuningat.

Viimase poolteisesajandi Rootsi oma ajalugu oli ta väljaarstinud XVI ja XVII sajandite valitushaigusest. Nimelt, et maid ja rahvaid võib jagada ja valitseda kui juustu, hoolimata nende enesemääramise tahtest. Ta ei julenud omale võtta Ahvenamaa saarigi, kui neid peale vallutuse talle pakuti.⁹⁶⁾

Liitlaste tugeval pealekäimisel Rootsi viimaks nõustubki astuma sõtta Venega, aga esitab suured nõudmised: liitlased andku talle kindel garantiid Soome saamisest, maksu 1 miljon riigitaalrit kuus toetust, toogu ise rohkem vägesid Baltikumisse — siis ta paneb välja 60.000 meest Soome vallutamiseks. Aga Austria astugu sõtta Venega enne teda.⁹⁷⁾

Liitlased ei võinud anda Soome suhtes mingit garantiid. Austria ammugi ei saanud astuda Vene vastu; kahel põhjusel: Franz Joosep võlgnes oma trooni Nikolai I 1849. a. Ungari vabadusvõitluse vastu antud abi eest ja riigi rahandus oli pankroti lävel. Ta ainult ähvardas Venet relvastatud neutraliteediga.

Soome ise ka ei soovinud minna Rootsi alla, kuigi teda kutsuti vaid Skandinaavia uniooni Rootsi protektoraadi all. Aga kas Rootsi oleks suutnud Soomet kaitsta Vene vastu liitlaste laevastiku Baltimerelt lahkudes? Selles kahtles Soome ja Rootsi isegi.

Siis oli Euroopas päevakorral rahvusriikide loomine ja noor-Soome kaugem siht oli iseseisev Soome, millest algmed ta omas juba Vene all olles.

Nii need diplomaatilised kauplemissid kehtsid Rootsi ja Krimmi sõja alul kuni 21. novembrini 1855. a., mil viimaks Rootsi sõlmis liitlastega Vene suhtes kaitselepingu. London ja Pariis tõlgitsesid seda kui sõjalist liitu.⁹⁸⁾ Varsti ei leppinud nad enam ise edaspidistes operatsioonides kokku, algasid läbirääkimised, mis viisid 1856. a. märtsis Pariisi rahuni. Nii ei tulnudki Rootsil sõtta astuda.

Need olid peamised põhjused, miks liitlased olid sõjalisest edust Soome rannikul rohkem huvitatud kui siin pool lahte. Ja sellepärast jäid purustamata ja põletamata Eesti linnad ja rannad.

Baltimaid ei võinud liitlased kellelegi söödaks pakkuda, nagu seda tehti Soomega. Siinsed rüütelkonnad kujutasid endast keskaegseid feodaalriike. Nad olid Vene võimu vastu küllalt hästi soomustatud igasuguste eesõigustega. Vaevalt oleks ükski Euroopa monark võinud siia veel midagi juurde lisada. Et ainult eesti talupoeg-teoori Skandinaavia orientatsiooni pidas, siis oli küllalt vahendeid tema korrale kutsumiseks.

18. veebruaril 1855 sureb Nikolai I „grippi“. Visad kuuldused mainivad ta vabaturma. Kindel on, et ta surma eel juba tundis oma vildaka, eluvõõra politika olevat jooksnud karile. Krimmi sõjast läks ta otsima lunastust, kuid see sai Euroopa kangeimale monarkile luigelauluks.

Troonile tuleb Aleksander II, tuues Venemaale uue epohhi.

17. aprillil 1855. a. ilmub liitlaste laevastik jälle Baltimerre ja blokaad algab. Üldbaasiks võeti seekord Ahvenamaa saared ja idabaasiks Naissaar. Ascadmiral Nopiori saavutistega ei oldud Londonis rahul. Teda asendas Richard Dundas. Percival Duchesne asemele tuli Penot. Inglasil oli 62 sõjalaeva 1640 kahuriga. Prantslasil ainult 8 sõjalaeva. Uudisena oli inglasil nüüd kaasas kahurpaatide flotill ranna operatsioonideks.⁹⁹⁾

⁹⁶⁾ M. Borodkin, Voina, lk. 154.

⁹⁷⁾ Ibidem, lk. 189 jj.

⁹⁸⁾ M. Borodkin, Voina, lk. 209.

⁹⁹⁾ M. Borodkin, Voina, lk. 251 jj.

*) Vt. „Sõdur“ nr. nr. 43, 44 — 1933. a. ja nr. 10, 11 — 1934. a.

Tallinna energiline komandant kindral Berg määrati 6. XII 54. a. enamtähtsale kohale Soome vägede ülemjuhatajaks. Tallinna tuleb eelmainitud kindral-invaliid V. Grabbe. Linn valmistub jälle piiramisele. Aprillis kolivad ametiasutused Paide tagasi. Jälle on Tallinna vastu liitlaste kahurisuud, kuid sellega ollakse juba harjunud.

Vene pool oli tehtud mõni edusamm. Nad hakkasid hädasunnil ehitama aurulaevu-kahurpaate. Side alal ehitati Peterburi—Tallinna, Peterburi—Riia ja Peterburi—Turu joonele elektromagneetiline telegraaf.¹⁰⁰⁾

Tallinna kindlustamiseks kindral Grabbe palju teha ei osanud. Hävitas rannas ujuvad patareid, — need langevat ilmaaegu vaenlase kätte, ja lasi vedada kõik õle- ja heinatagavarad Toompeale. Kui tema tähelepanu tuleohule juhiti, siis arvas, et ega inglaste kuulid sinna küüni.

Linna evakueerib ta põhjalikult. Kes 4 nädala toidumoon ei omanud, pidid lahkuma. Seega juhiti kõik vaesem kiht linnast välja. Linna pommitamise korral olid aga need pea ainukesed töökäed tuletõrje komandodes.¹⁰¹⁾ Viimasesse astuti küll massiliselt gildedestki, aga enamasti „bürgeri“ au kaitseks, et pärast oleks paras juhus saada mingit autasu.¹⁰²⁾

Sel suvel liitlased Eesti randu päris puutumata ei jätnud. 6. juunil pommitas üks inglise liinilaev ja kahurpaat Narva-Jõesuud. Tapisid paar sõdurit ja põletasid maha mitu eramaja.

8. juunil kl. 2—3 p. l. tervitasid inglased vähekeese ka Tallinnat. Liidu laevastik Naissaare all pühitses oma kuningate sünni- ja kroonimispäevi. Neil puhkudel tõmbus laevastik lipu ehtesse ja lasi tervituspauke. Vahest arenesid tervitusist päris korralikud lahingharjutused. Pärast maandus meeskond saarel ja pidu peeti edasi spordi ja whiskiga. Üks niisuguseid pühi oli 8. juuni, nimelt Inglise kuninganna Victoria 18-nes kroonimispäev. Pärast tervitusi sõitis üks pidutujuu sattunud inglise kahurpaat Koplilahte ja lasi 5 mürsku Koplil metsa. Sõitis siis reidile, tulistas Suhkrumäe all asetsemaid patareid. Ka need vastasid tulega. Edasi andis Viimsi rannale paar pommi ja siirdus Naissaare alla tagasi. Koplis olid mürsud löönud 4 auku katusesse, milline kahju hinnati 6 rubla hõbedat. Mujal mürsud kahju ei teinud.¹⁰³⁾

Sel suvel pommitasid liitlased paljudes kohtades Soome randu ja kindlustusi. Neist täht-

sam oli 45-tunnine Suomenlinna pommitamine juuli lõpul. Liitlaste kahurid läksid suurest tulistamisest rikki ja kindlust kätte ei saadudki.¹⁰⁴⁾

Suomenlinna alt siirdus liidu laevastik Tallinna alla. 2. augustil oli Naissaare ümbruses 107 mitmesugust laeva: 11 liinilaeva, 9 fregatti, 1 korvett, 15 aurikut, 24 kahurpaati, 17 pommi-laeva, 27 transportlaeva ja 3 jahti. Kokku 107 laeva.¹⁰⁵⁾

Näis, et Suomenlinna, mis tugevasti kindlustatud, kätte ei saadud. Nüüd oli kord Tallinna käes. Pealegi oli 3. august Napoleon I sünnipäev, mis lasi oletada suure vallutaja mälestamist Tallinna ründamisega.¹⁰⁶⁾ Tallinn valmistus neil päevil tõsisele pealetungile. Seni ei olnud liitlased veel kunagi koondunud nii suurel arvul Tallinna alla. Aga pealetungi ei tulnud. 31. augustil saabus Sevastopoli langemisteade. Et laevastik Naissaare alt ei lahkunud, masendas see Tallinna kõrgemal määral.¹⁰⁷⁾

Sellal olid Rootsiga käimas elavad läbirääkimised. Oodati tema väljaastumist. Rootsi kahtles ja viivitas ja blokaadki viibis sel aastal. Viimaks 15. novembril sõitis liidulaevastik Baltimerelt välja ja sel puhul — jäädavalt.

18/30. märtsil 1856. a. kirjutati Pariisis alla rahulepingule. Merekindluseks muudetud Tallinn kuuleb seda kolm päeva hiljem. Ta võib nüüd muutuda rahulikuks kubermangu linnaks.

*

Pariisi rahulepingus huvitab meid Baltimere seisukohalt ainult 2 punkti.

¹⁰⁰⁾ M. Borodkin, Voina, lk. 238 jj. 320.

¹⁰¹⁾ Grünewaldt I, lk. 141 ja 18. IV 55. a.

¹⁰²⁾ TeLA. Acta d. Ratho d. Stadt Reval. „Erinnerungs-Medaille 1857“. Ganuti Gilde liikmeid on tuletõrje komandos olnud 76 meest ja kõik esinesid Krimmi sõja mälestus-raha saamise palvega. Ei antud ühelegi.

¹⁰³⁾ Bkka. Nr. 18 — IV E. tsiviil-kub. kiri 11. VI 55. a. nr. 4218 kindral-kubernerile ja Grünewaldt, 3. VIII 54. a.

¹⁰⁴⁾ M. Borodkin, Voina, lk. 296 jj. lahing kestis 28. VII — 1. VIII. Tallinna telegrafeeriti, et Suomenlinna on hirmsad tulekahjud.

¹⁰⁵⁾ Grünewaldt, 2. VIII 55. a.

¹⁰⁶⁾ Ibidem, 3. VIII 55. a.

¹⁰⁷⁾ Liidu laevastik kannatas Suomenlinna pommitamisest ise sedavõrd, et suurema remondita osutus lahingtegevus võimatuks. M. Borodkin, Voina, lk. 312.

J. TALLIKAS'e
sadulsepa tööstus ja kauplus

Vana Viru 5 (Que tänava alul) — Telefon 447-94.

Soovitab suures valikus: daamide käekotte, portfelle, sumadane, rahataskuid jne. jne.

P. 1. „Ahvenamaa saartele Vene ei tohi ehitada mingisuguseid kindlustusi.“

See oli Vene Baltimerelt väljatõrjumiseks esimene samm.

P. 2. „Kõik valitsejad annavad vastamisi andeks oma alamaile, kes kuidagi olnud kasulikud, tunnud kaasa, või aidanud vaenlast sõjategevuse ajal.

Andestatakse ka neile, kes olid jäänud sõja ajaks teenima teise sõdiva valitseja juurde.“¹⁰⁸)

On ilmselt näha, et sellega on liitlased meespidanud eestlasi ja soomlasi, kes lootsidena, varustajatena või teisiti kaasa aidanud nende Baltimere operatsioonidele. Vene-Jaapani rahulepingus, näiteks, puudub selline punkt.¹⁰⁹) Eesti-Vene rahulepingus on selline punkt sissevõetud, aga muudetud kujul.¹¹⁰)

Meie mereseiklejad pöörasid rahulikult koju, aga võimud hakkasid neid, hoolimata rahulepingu V punktist, jälgima protsessi korras. Viimaks Prantsuse-Inglise Peterburi saadikute vahelise segamisel lõpetati süüdistus.¹¹¹)

*

Millised olid Krimmi sõja tulemused? Jätame rahulepingu sisuliselt vaatlemata, mainime vaid üldiselt, et Venemaa selle sõjaga kaotas Euroopas oma hegemonia. Ta tähelepanu juhiti riigi sisemisele viletsusele, mille tagajärjeks olid laiaulatuslikud reformid. Nende sarja

kuulub ka Eestimaa 1856. a. agraarseadus, mis pani aluse meie talude arengule.

XIX sajandi Venemaa ei kannatanud ühtegi vapustust, ei ühtegi tuuletõmmet. Iga selline viis kaasa tüki vana feodaalkorda.

- 1) Napoleoni sõja tagajärjeks oli 1825. a. dekabristide mäss,
- 2) Krimmi sõja tagajärjeks — hoogsad ja laiaulatuslikud reformid,
- 3) Türgi sõja tagajärjeks — „narodnikute“ revolutsioon,
- 4) Vene-Jaapani sõja tagajärjeks — revolutsioon,
- 5) Maailmase sõja tagajärjeks — revolutsioon ja tsaaririigi lõpp.

Märkus: Kirjutus tugib peamiselt vene ja saksa andmestikul. Inglise ja prantsuse vastav kirjandus puudub meil raamatukogudes ja sellepärast ei olnud see kättesaadav ka autoril.

¹⁰⁸) Polnoje sobr. zak. rossiisk. imperii 1856. a. nr. 30411. — Pariisi rahuleping, mis ratifitseeriti Vene poolt 19. IV 1856. a.

¹⁰⁹) Poln. sobr. zak. rossiisk. imperii 1905. a. XXV Nr. 26762.

¹¹⁰) „Riigi Teataja“ 1920. a. nr. 24/25 Eesti-Vene rahuleping art. X.

¹¹¹) E. tsiviil-kub. arhiiv, a. nr. 42 Carl Friedrich Friestedt kohta.

Kaitseväe elu.

Valimiste tagajärjed piirivalves.

Piirivalve Ohvitseridekogus: Juhatus: esimene — kolonel A. Engman, abiesimees kolonel-leitnant A. Servel. Liikmed: kolonel-leitnant J. Paul ja major A. Sakkeus. Revisjonikomisjon: major A. Lüüsi, major K. Gieneman, major A. Tilger, kapten J. Koel, kapten A. Korkmann. Majavanem — kapten K. Matson.

Piirivalve Tallinna jaosk. üleajateenijatekogus: Juhatus: esimees — veltv. O. Juurikas, abiesimees kv.-am. A. Ahve, liikmed — van. kirj. A. Vilberg, kapral A. Sark.

Revisjonikomisjon: van. kirj. kpr. G. Sark, van. kirj. kpr. A. Lõuend, van. allohv. A. Vittov, van. allohv. L. Uudemann, instruktor E. Aunmann. Majavanem — van. allohv. A. Poo-gen, majavanema abi — kapral A. Lepik.

Piirivalve Narva jaoskonna üleajateenijatekogus: Juhatus: esimees — veltv. V. Aus, abiesimees — veltv. A. Milder, liikmed — van. kirj. V. Laurisson, van. allohv. A. Kukki. Revisjonikomisjon: veltv. J. Tõnison, veltv. A. Oeppa, noor. allohv. A. Mooses. Majavanem — kapral H. Loss, majavanema abi — kapral E. Laas.

Piirivalve Petseri jaoskonna üleajateenijatekogus: Juhatus: esimees — van. allohv. M. Oidermann, abiesimees — van. allohv. A. Saks, liikmed — noor. allohv. J. Iisak, van. allohv. A. Palm.

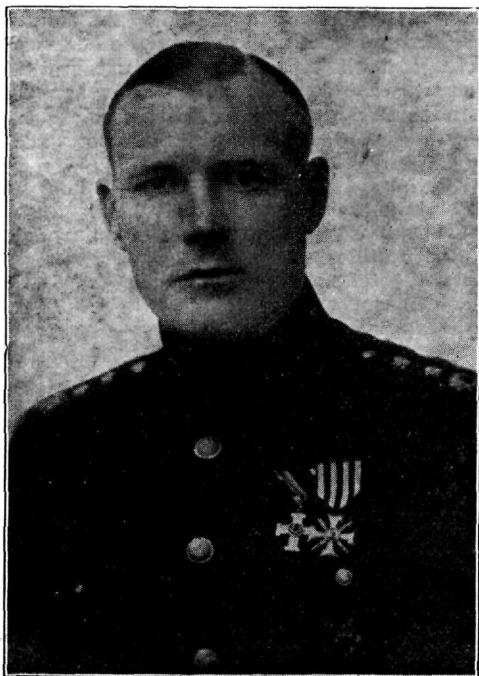
Revisjonikomisjon: kv.-am. as. O. Sillart, van. allohv. A. Saar, kapral A. Laasi. Majavanem — van. allohv. M. Möttus, majavanema abi — noor. allohv. J. Tanilov.

Piirivalve Peipsi jaoskonna üleajateenijatekogus: Juhatus: esimees — ohv. aset. P. Kass. Liikmed — veltv. R. Vaasa, veltv. A. Martinson, van. kirjut. V. Paas. Revisjonikomisjon — veltv. R. Blumann, veltv. A. Nõmme, veltv. P. Käis, veltv. R. Eber, n.a.o. K. Sunts, majavanem — kapral J. Hänmann.

Kolonelleitnant A. Šervel 50-aastane.

27. märtsil s. a. saab piirivalve Narva jaoskonna ülem kolonelleitnant A. Šervel 50 aastat vanaks.

Juubilar sündis 27. märtsil 1884. a. Albu vallas Järvamaal. Hariduse sai Pihkva maamõõdu koolis ja Harkovi tehnoloogia instituudis. 1905. a. astus vabatahtlikuna Vene sõjaväkke. 1906. a. ülendati reservlipnikuks ja arvati tagavaraväkke. 1907. a. kuni 1910. a. ja 1911.—1914. a. teenis Venemaal Harkovi maakorralduse komisjonis maakorraldajana. Maailmasõja lahtipuhkemisel 1914. a. juulil mobiliseeriti A. Šervel

Kolonelleitnant A. Šervel

uuesti sõjaväkke ja määrati 240. Vaori rügementi. Võttis osa Maailmasõjast nooremohvitserina ja kompaniülemana 1914. a. juulist kuni 1916. a. oktoobrini. Sai lahingutes 3 korda haavata ja 1 kord põrutada. Nooremleitnandiks ülendati 1914. a., leitnandiks — 1915. a. ja alamkapteniks 1916. a. Märtsikuul 1918. a. siirdus A. Šervel Eesti rahvuslikku sõjaväkke, kus teenis kompaniülemana kuni 1918. a. aprillikuuni.

21. novembril 1918. a. astus A. Šervel kaptenina Eesti kaitseväkke ja määrati 1. jalaväerügementi kompaniülemaks. Võttis osa lahingutest Vene enamlaste ja sakslaste vastu 21. novembrist 1918. a. kuni 11. septembrini 1919. a. Rahuaja kättejõudmisel jäi edasi kaitseväeteenistusse. Teenis 1. diviisi tagavarapataljoni, 1. piirikütipataljoni ja Jalaväe allohvitseride-kooli ülemana. Kolonelleitnandiks ülendati 1920. a., ja lahkus kaitseväeteenistusest 1921. a.

16. jaanuaril 1923. a. kolonelleitnant A. Šervel astus piirivalve teenistusse ja määrati Narva jaoskonna ülemaks, missugusel kohal teenib käesoleva ajani.

Kolonelleitnant A. Šerveli teeneid Vabadussõjas on hinnatud autasudega: temale on annetatud I liigi III järgu Vabaduse Rist, rahaline autasu, tasuta maa ja Eesti Vabadussõja mälestusmärk.

Peale selle on temal Läti Karutapjate ordu III järgu aumärk, Läti Vabadussõja mälestusmärk, Läti Vabariigi iseseisuse 10 a. mälestusmedal, Anna ordu III ja IV järgu, Stanislause II j. ja Vladimiri ordu IV järgu autähed.

Soovime lugupeetud juubilarile tema tähtpäeva puhul palju õnne ja palju töö- rõõmsaid päevi riigi piiri kaitse alal.

3. diviisi juhatus ja staap saab 27. märtsil s. a. 15 aastat vanaks.

Diviisi juhatus ja diviisi staabi ohvitseridekogu otsustasid 15. aastapäeva pidulikult mitte pühitseda ja selleks kogutud raha annetada allveelaevastiku sihtkapitalile.

Ammune unistus täitub.

Sõjaväe Majandusühisus on olnud algselt peale, kui ta asutati 1921. aastal, kõigi asjahuviliste kaitsevälaste murelapseks, eriti seda müidugi liikmeile ja veel võrratult rohkem juhatusel. Tarvitajaskond on olnud etteheitlik. Juhatus ja äri teenijaskond on rabelenud ja püüdnud anda oma parimat. Igal peakoosolekul on liikmeilt sadanud juhatusel aadressil tänu asemel kurje arvustusi. Liikmete arv viimastel aastatel oli langenud umbes sajale. Kuid pidi arvestama olukorraga, milles ühing algas teotsemist. Tema algas tööd kolmeteistkümne aasta eest aluskapitaliga, milleks oli sõjaaegsete sõdurite poodide ülejäänud kaup, millest aastate kes-

tel tuli suurem osa inventuuride tegemisel kustutada, kui aja nõuetele enam mitte vastav. Kuid ta oli arvestatud kõva hinna eest ning seda võlga on veel praegugi tasuda hea summa. Osamaks on olnud minimaalne, mis vähese arvu liikmete juures kujundas tähtsusetu murdosa ühisuse-edukat tegevust tagavast kapitalist. Kuid sellest hoolimata on ühisuse aastate kestel võrsunud soliidiks ettevõtteks, kellel juba kenakene omakapital olemas.

Ühisuse tegevus pole ka kunagi püsinud tardanud seisundis. Kui ühisus algul alustas tegevust ainult kahe kauplusega, siis 1933. aasta alguks oli temal juba kuus kaup-

lust ja rätsepatöökoda mingisugusel primitiivsel kujul. 1933. aasta jooksul on selt sinud kaks uut kauplust ja sisse seatud eeskujulikud ja kõige nõudlikumaid kliente rahuldavad rätsepa- ja kingsepatöökojad.

Ühisuse senine püüe on olnud astuda tarvitajale lähemale. Selle tulemusena on püütud avada kõigis suuremates garnisonides harukauplusi. Äriteoreetikute arvamistel pole see täiesti õige. Õigem olewat arendada täielikult välja üks suur ja elujõuline ettevõtte keskkohas. Võib olla, et sellise kapitali kilitustamisega on ka ühisus majanduslikult kaotanud. Kuid see on olnud liikmete soov ja seda on tulnud arvestada. See motiiv aga on õigustavaks, et siiski kõigisse väikestes garnisonidesse pole seni ettevõtteid asutatud. Ehkki liikmed seda on nõudnud, seadides seda liikmeks astumise tingimuseks. Ühisusel aga on sel alal ka juba kurbi kogemusi — üks sarnane kauplus on tulnud sulgeda ja teise olemasolu on praegu kaalumisel. Siin kohal olgu märgitud, et tegevuse laiendamiseks on vaja kapitali ja mõnekümne uue liikme päevapealne juurdetulemine ei anna seda otsekohe kuigi tunduval määral. See pärast peaks ühisuse huvimid hindav kõige pealt liikmeks astuma, kuna tegevuse laiendamine tema lokaalsetes huvides võib

teostuda alles ajajooksul, kus tema osamaks on aidanud mujal ühisuse elujõulisemates ettevõtetes koguda kapitali selleks, et võidaks ka riisiko peale tegevust laiendada tema otsestes huvides.

Teotsemisel seniste põhimõtete juures on keskkohat, ühisuse peakauplus, Tallinnas jäänud ja püsinud samas armetus seisukorras, nagu ta asutati kolmeteistkümne aasta eest. Alles tänava on juhatus julgenud astuda otsustava sammu — rajada peakauplus nõuetekohasele alusele ja ulatusele. Selle sammu tulemusena avatakse Pikal tänaval nr. 11 Tallinnas 24. märtsil uus kauplus. Ruumid on väga head ja kaunid. Seal avatakse napside, vormitarvete, manufaktuuri ja koloniaaljaoskonnad. Samasse majja asuvad ka rätsepa- ja kingsepatöökojad. Uudsusena, Riia sõjaväe majandusühisuse eeskujul, seatakse sisse köök külmade toitumise valmistamiseks ja teenijaskonna toitlustamiseks. On olemas jääkelder, mis kõrvaldab senise suurima puuduse, tagades müüdavate toiduainete, eriti vorstide ja või, värskuse. Ühisuse ruumides on raudkapi seifidega, mida võivad liikmed kasutada oma väärtasjade hoidmiseks, mis eriti vajalik on puhkuse perioodidel kodust äraolekul.

Samal ajal püsib ka endine kauplus Vene

Miks

on elukindlustus Lääne-Euroopas endastmõistetav?

Sest

et haritud Lääne-eurooplane ei usalda oma saatust juhuse hooleks, vaid on jõudnud selgusele, et elukindlustus on ainuke vahend perekonna ja enese tuleviku kindlustamiseks.

Suur, järjest kasvav kindlustatute arv

Eestimaa Kinnitus-A. S. „EKA’s“

näitab, et elukindlustuse mõte ka meil on levinenud

Kindlustage oma elu suurimas kodumaa kindlustuseltsis Eestimaa Kinnitus-Aksia-Selts „Eka’s“

tän. nr. 5. Sinna jäävad riigiviina müük, koloniaal- ja jalanõudejaoskonnad. Viimane avatakse esmakordselt.

Nagu eelkirjeldatust nähtub, on juhatuse astunud suure ja otsustava sammu, mis peaks rahuldama kõige nõudlikumaid liikmeid ja tarvitajaid. Uus kauplus peaks kujunema kõigile kaitseväelasele ja nende tütavaile lemmikärks. Eeskujulikult seadeldud töökojad on võimelised oma vilunud ja tunnustatud juhtidega härrade Polikarpus (end. vigastatud sõjameeste ühingu rätsepatoõkoja juhataja) ja R ä h n (end. üksiku eskadroni kingsepp) kogu kaitseväge juhtkonda ja kaitseleitlasi maitsekalt ja nõuetekohaselt valmistatud vormi ja eravarustuse artiklitega varustama.

Ühisusele tema uue ettevõtte puhul parimaks tunnustuseks ja õnnitluseks on kogu kaitsevaelaskonna ja nende tuttavate koondumine uue kaupluse ja töökodade ümber.

M. T.

Sõjakirjandust.

N.-VENE.

„VOINA I REVOLJUTSIJA“

Nr. 9/10 ja 11/12 — 1933.

„Sõja algperiood“ (E. Šilovski). Sõja algperioodi, s. o. ajajärku sõjategevuse algusest (sõja kuulutamisest) kuni vägede koondamiseni ja hargnemiseni võib käsitleda mitmest vaatevinklist. Nii võib uurida: 1) katteosade taktikalist tegevust, millel on oma erinevused, 2) armee või rinde operatiivset tegevust ja 3) sõja probleemi tervikus (poliitilis-strateegilised küsimused sõja algperioodil). Autor vaatleb kõnesolevas artiklis sõja algperioodi peamiselt operatiivsest vaatevinklist.

1914. a. kestis sõja algperiood (sõja kuulutamine, mobilisatsioon, mobilisatsiooni ja koondamise katmine, mobil. vägede koondamine riigipiirile ja nende operatiivne hargnemine) läänrindel 12—16 päeva, vene rinnetel 17—21

päeva, kusjuures kogu tegevus sel ajajärgul toimus plaanikindlalt, ilma segamata vastase poolt. Kaasaja- või tulevikusõjas omab sõja algperiood üldiselt sootuks uue kuju. Peajõudude rahuliku hargnemise ja nõrkade katteosade kokkupõrgete asemel tuleb sageli ette kujutada juba sõja esimestel tundidel ägedat võitlust rindel, sügavuses ja kõrguses (õhus). Peaülesandeks sõja algperioodil on: 1) tagada oma relvastatud jõudude mobilisatsiooni, koondamist ja hargnemist ja 2) segi paisata vastase mobiliatsioon ja vägede koondamine, vapustada tema poliitilisi, majanduslikke ja sõjalisi keskusi. Autor arvab, et N. Venemaa mõnes rinde osas sõja algperiood senises mõttes võib hoopis puududa, kuna teistel rinde osadel võib korduda ka sõja algperiood sel kujul, nagu nägime 1914. aastal. Artiklis puudutatakse ka punaväe tegevuse printsiipe sõja algperioodil ja käsitletakse praegusaja operatiivtegevuse doktriine välismaade sõjakirjanduse andmetel.

„Tankide pealetung“ (G. Kellerman) — mõttevahetuse korras toodud artikkel, milles analüüsitakse lahinguvälja tankide kasutamise seisukohalt ja tankide omadusi ning antakse tankide ja jalaväe koostöö teoreetiline skeem. Tankide tegevuse käsitlemisel DD, DPP ja NPP gruppidega ei too autor esile midagi uut võrreldes sellega, mis „Sõduris“ juba varemalt nende

*Pehme-maitsega paberossid
eriti nõudlikele*

Regatta

l-se järgu segu — madal hind!

tanki-gruppide kasutamise kohta öeldud. Vastandina mõnele N. Vene autoriteedile taktika alal (P. Tsiffer j. t.), kes vaatlevad tanki peamise abinõuna vastase jalaväe tulesüsteemi mahasurumisel, Kellerman leiab, et suurtükiväe tähtsus tankide rünnaku puhul pole vähenenud; veel suurem eksitus olevat väita, et tankid suudavad asendada suurtükiväge. Tema arvates tank on „siduvaks lüliks“ jala- ja suurtükiväe lahingulises koostöös; tank täiendab suurtükiväge seal, kus viimane praeguse arenemisastme juures ei suuda rahuldada jalaväe nõudeid.

„Klausevitz'ist“ (K. Potšarov). Venelased on Klausevitz'ist kui „kodanliku maailma suurimast sõjateoreetikust“ väga heas arvamis. Tema teosed on tõlgitud vene keelde mitmel korral — küll lühendatult, küll täielikult ja kommentaariatega. Käesoleval (1934.) aastal kavatakse riiklikul kirjastusel välja anda Klausevitz'i tööde IV köide ja K. Potšarovi ülalnimetatud artikkel on võetud selle köite eesõnast. Autor leiab, et samal ajal, kui kodanlik sõjanduse teooria on sattunud vastollu Klausevitz'i õpetuse põhimomentidega, jäävad ta teosed vene sõjateaduslikule mõttele hindamatuks varasalveks.

„Tankid ja tankitõrje“ (A. Sedjakin). Peaaegu kõik vene ja välismaade sõjateadlased käsitlevad — autori arvates — kõnesolevat probleemi ühekülgset. Näiteks Fuller oma raamatus „Tankid“ pöörab kogu tähelepanu vaid tankide rünnakule, täiesti kõrvale jättes tankivastase kaitse küsimuse. Autor (RKKa jal. inspektor) on veendunud, et tankide löögi- ja tulejõud, läbipääsuvõime, manöövri võime ja juhitavus nende massilisel kasutamisel on tihedas sõltuvuses tankivastase kaitse vahendite ja meetodite arenemise perspektiividega; tankide probleemi eluliseks otsustamiseks on vaja lõpuni läbi mõelda ka tankitõrje probleem. Oma väite illustreerimiseks autor analüüsib näiteid Maa-ilmastõrje ja teeb neist huvitavaid järeldusi.

„Christie tank“ (M. Galaktionov) — huvitav ülevaade „kapitalistlike riikide“ uusimast saavutusest motoriseerimise ja mehhaniseerimise alal (saksa, prantsuse, inglise jne. peerioodilise sõjaliteratuuri andmetel); ei puudu ka „hüppava“ ja „lendava tanki“ („tankilennuk“) käsitlus.

„Praegusaaja sidevahendid ja nende operatiiv-taktikaline kasutamine“ (J. Faiuš). Keerukaks muutunud operatsiooni- ja lahinguvormid, moto-mehhaniseeritud vägede laialdane kasutamine jne. teevad vägede juhtimise raskeks ning esitavad sideteenistusele uusi tõsiseid nõudmisi nii sidevahendite kui side organiseerimise meetodite alal. Kuna kiiresti muutuvast lahinguolukorras, kus tegemist moto-mehhaniseeritud vägedega ja lennuväega, juhtimine toimub peamiselt suliste (telefoni, telegraafi, raadiotelefoni, raadiotelegraafi kaudu antud) korralduste alusel, siis on otsingud uute sidevahendite leidmiseks ja endiste täiendamiseks kõigiti õigustatud. Räägitakse juba raadiojaamast iga juhi käes samal ajal, nagu tal on püss, gaasitorbik, binokkel jne., kuni „taskuraadiojaam“ on osalt veel unistuseks. Suurimat tähtsust omavad praegusaajal kõikjal elektrilised sidevahendid (telefon, telegraaf, raadiotelegraaf, raadiotelefon), millised täienevad iga päevaga. Telegraafi-aparaa-

tidest, vanemate tüüpide kõrval (Morse, Hughes jne.), erilise tähelepanu objektiks on Teletype. Samal ajal otsitakse välitelegraafi aparaadile täiuslikumat konstruktsiooni, mis hoiaks ära pealtkuulamise ja abinõusid juhtimise läbilaskevõime suurendamiseks. Lahinguväljal jääb peamiseks sidevahendiks nähtavasti veel kauaks telefon, hoolimata raadioside kõrgeastmest. Uute telefoniaparatuuride väljatöötamisel taotleatakse tüüpide maksimaalset standartiseerimist, konstruktsiooni lihtsustamist ja kohaldamist tarvitamiseks gaasitorbikute kandmisel ja tugeva müra juures (spetsiaalsed mikrofonid). Standartiseerimine on käimas ka välikaabli konstruktsiooni alal. Mis puutub väliraadiojaamadesse, siis ka siin on esile kerkinud alaliselt uusi ja täiuslikumaid tüüpe, mis võimaldavad lahendada ka koguni uusi probleeme, nagu kaugjuhtimine (raadio-telemehaanika) ja kaugenägemine (television). Väikeste üksuste (patarei, pataljoni) kantavad raadiojaamad mahuvad vabalt sõduri ranitsasse (kaaluvad umbes 15 kg) ja võimaldavad side pidamist: raadiotelefoniga — 3–6 km, raadiotelegraafiga — 10–15 km kaugusele. Lühilainelised raadiojaamad on saanud kõikjal eluõiguse; järjekorras on ultralühilaineliste raadiojaamade probleem (mõnel pool neid kasutatakse juba tankidel, samuti jala- ja suurtükiväes). Uuemad lennuväe raadiojaamad võimaldavad kahepoolset (vastastikust) kõnelemist ühel ja samal lainel.

Edasi autor peatub pikemalt kaugenägemise ja lõpuks side organiseerimise põhimõtete ja uuemate võtete juures (sidetelg, sidesõlmed, väli- liinide vedamine autode, mootorrataste ja eriveokite abil, liinitööde mehhaniseerimine masinate abil, raadioside loomine suundade kaupa, helkside organiseerimine).

Rohkesti artikleid ajakirja kõnesolevates numbrites käsitleb välisriikide sõjavägesid: „Jaapani diviisi organisatsioon ja koosseis“ (TK), „Jaapani diviisi kaitse manööversõja oludes“ (A.

Južnõi), „Poola lennuvägi“ (Stresnevski), „Poola armee lahinguline õppetegevus talveperioodil“ (R. Kalinin), „Luureteenistus prantsuse armee“ (Gvelf), „Lahinguline ettevalmistus Prantsuse armee 1913. a.“, „Inglise armee sügismanöövrid 1933. a.“, „Inglaste vaadete arenemine tulevikusõja kohta“ (F. Ogorodnikov) ja „Väekoondiste organisatsiooni tendentse välisriikide armee“ (P. Jegorov). — ms —

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Abiellunud:

7. jalaväerügemendi n-leitnant Harald Teder, 23 aastat vana, abiellus Iraida Vernikuga, 23 a. vana.

Üksiku lennuväedivisjoni nr. 3 aviomehaanik Aleksander Simakov, 34 a. vana, abiellus Martha-Hermine Embachiga, 23 a. vana.

Piirivalves. Narva-Jõesuu rajooni valvur kapral Artemon Leiner, 27 a. vana, abiellus Martha-Marie Mägar'iga, 25 a. vana, pärit Virumaalt Voka vallast.

Sünde:

Üksik lennuväedivisjon nr. 1 aviomotorist veltveebel Karl Astokil ja tema abikaasal Mariel — tütar — Tiit.

Piirivalves. Narva rajooni valvur kapral Alfred Veltmann'il ja tema abikaasal Hilda, tütar Aino.

Vanakula rajooni valvur kapral Mihkel Heinol ja tema abikaasal Eleonorel, tütar Helme-Rutt.

Laura rajooni valvur kapral Peeter Raud'il ja tema abikaasal Salmel, tütar Milvi.

Veaparandus.

„Sõdur“ nr. 11 lhk. 301 kirjutises „Kaitseväelaste poliitilise tegevusest osavõtmise keeldu sisu“ 17. reas on trükitud „ja võtta osa igasugustest poliitilistest...“, peab olema „ja võtta osa nende tegevusest, samuti on neil keelatud võtta osa igasugustest poliitilistest...“, mida palume õiendada.

Male.

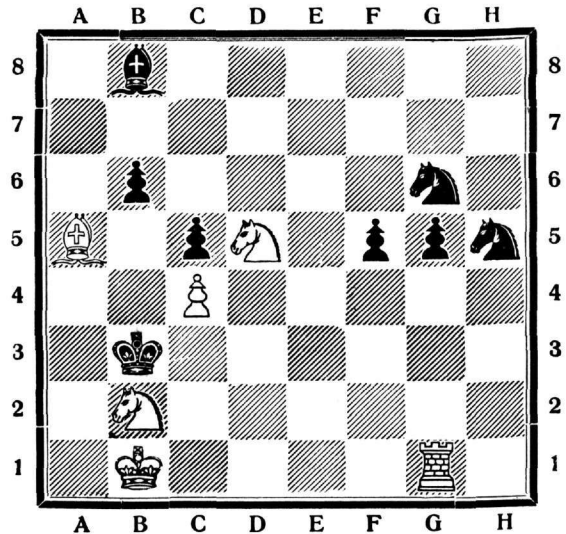
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme tän. 29.

Ülesanne.

Kokku seadnud Pentti Sola.

Mustad.

Valged.

Valged: Kb1, Vg1, Oa5, Rb2 ja d5, Ec4.

Mustad: Kb3, Ob8, Rg6 ja h5, Eb6, c5, f5 ja g5.

Valged algavad ja annavad matt viie käiguga.

A. Dusoldi ülesande lahendus.

(Vt. „Sõdur“ nr. 47 — 1933.)

f5 peale on tarvis juurde lisada valge ettur.
1. Lg6 — h7, La1 — a8, 2. Lh7 — h2† jne.
1. (Lg6 — h7), Rd2 — f3, 2. Rf6 — g4† jne.
1. (Lg6 — h7), ükskõik, 2. Kg7 — g6 jne.

S. Schneideri ülesande lahendus.

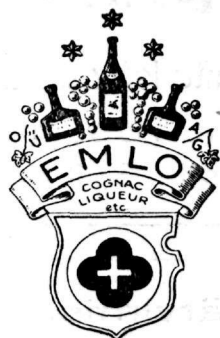
(Vt. „Sõdur“ nr. 48 — 1933.)

1. Ob3 — g8, Oc1 — e3, 2. Od4 — g7, Oe3 — h6, 3. Og7 — h8, ükskõik, 4. b2 — b3† jne.

NAPSI- JA LIKÖÖRIVABRIK
U./Ü. „EMLO“

Tallinn, Pikk 17, tel. 431-08.

Soovitab korges häduses

**konjakeid,
likööre,
napse.**

Saadaval kõigis paremates veinikauplus-
tes, restoranides ja kasiinodes.

VEINIKAUPLUS
C. PETENBERG,

asut. 1849,

Börsikeldris, Pikk t. 17, tel. 434-85.
TALLINN.

Kodu- ja välismaa
**veine,
šampagnerit,
konjakit,
likööre,
napse j. n. e.**
möödukate hindadega.

+++

Puusärgi-äri ja matusetalitus

A. MELDORF

Tallinn, V. Tartu mnt. 1. Tel. 463-33, 460-02.

Müügil alaliselt suurimas valikus:

puusärke (puust ja metallist),
**riste, pärgi, hauaaedu,
hauakaste j. n. e j. n. e.**

HINNAD ODAVAD

Kaitsevälastele ning kaitsevääsu-
tistele erilised soodustused.

Keemia- ja seebivabrik
„RIVIERA“

Asut. 1900. Omanik B. Glückmann.

Tallinn, S. Pärnu m. 120. Kõn. 462-52.

Pesuseep

Kirju seep
English soap
Kollane seep

Pesusooda

kottid. ja tünnid.

Saunaseep Nr. 52

Anerait Palmõli-
seep
Nr. 555
Sauna Nr. 58
Vanniseep Nr. 575
Palmira seep

Tarbeseep

„Geischa“

Marseille seep

Roheline seep

medic. ja tehnil.

Lõhnaseebid

Kõik sordid suu-
res valikus

Vankrimääre

Tavotte

I. II ja III sort

Tarvitage ainult

„PERHYDROL“ hambapastat ja pulbrit

see värskendab ja desinfitseerib suud
ja hoiab hambad terved ja valged.

Lab. „FLORA“

Seda teab iga naine, et kõigis
muredes ta'd aitab AJAKIRI

„TALUPERENAIN“

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused
TOIMETUS JA TÄLITUS: TARTUS,
Rüütli 15 ehk P. Põllu 5. Telefon 9-37

VASE-, MASINATE- JA
APARAATIDETEHAS

F_a A. Hofrichter

Tartus, Kaluri tänav 43.
Asut. 1887. Telef. 7-36.

*Valmistab ja parandab täielikult
viina-,
õlle-,*

pärmi-,

keemia-,

apteegi-,

limonaadi-

ja muude vabrikute sisseseadeid

LA OS: ARMATUURID, PUMBAD,
VEEKLAASID, j. n. e. alati saadaval.

Auruvärvimise vabrik

R. Natus

Viljandis, Tartu t. 24, telef. 59
Asutatud 1838. a.

*Eriala: kõiksuguste kangaste
vanutamine, värvimine, käärimine
pressimine, ja dekateerimine.*

*Kõiksuguste lõngade ja valmisriiete
(tervelt või lahtiarutatult värvimine)*

Puu villaste ja linaste asjade värvimine

Värvimisel tarvitatakse

Indathren-värve,

millised täiesti pesukindlad.

KEEMILINE PESUKODA.

Vastuvõtmine pea kõigis linnades ja alevites.

Töö tehakse kõige uuemate nõuete järele, riie
ei pleegi ega määri.

Tellimiste täitmine kiire.

EESTI NAHAVABRIK

J. A. Rekand & J. Maasik

Tartus, Aleksandri t. 107, tel. 88

VALMISTAB: kroom talda, igasuguseid värvilisi kroom pealis-,
raag-, pinsol ja koorepargi pastlanahka, kroom masinarihmu.

Võtab nahku parkimiseks vastu.

Hinnad mõõdukad.

Kohale jõudnud

suures valikus erimoodsat

DAAMIDE: kleidi }
kostüümi } riiet
mantli }

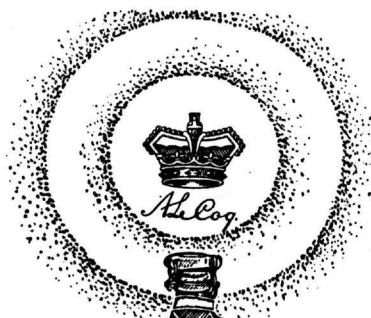
HÄRRADE: ülikonna }
palitu } riiet

ja kõikide väeosade vormiriideid.

Hinnad võistlusetä.

M. JÄNES'e suuräri

Tartus, Kaubahoov 9-10-11-12, kõnetr. 5-91.

A. Le Coq

KROONI KANDJA
ÕLLEDE PERES

see nimi
t a g a b
häduse!

**LE COQ'i
GLADIATOR**

Müüme

omis kauplusis

Tartus, Ülikooli tänav nr. 7, telefon 12-59

Tartus, Tähe tänav nr. 72, telefon 12-18

Tartus, Narva tänav nr. 9, telefon 12-22

Valgas, Vabaduse tän. nr. 33, telefon 32

omatööstuse saadusi:

vorste,

suitsusinki,

seapäid,

ja jalgu,

sea-,

looma-,

vasika ning

lambaliha jne.

KAUP KÕRGEVÄÄRTUSLIK.

HINNAD VÕISTLEMATA ODAVAD.

Ühisus „Lõuna-Eesti Eksporttapamajad“

TARTUS.

Telefonid: Juhataja 11-64, kontor ja kodune keskjaam 11-24 ja 11-28.

Põllumajanduse

Pank

Tartus, Suurturg 9

Telef. juhatus 10-65

Telefon üld 50

Pank annab laene

heade kindlustuste vastu

Pank võtab raha hoiule

makstes kuni 5%

Pank toimetab

kõiki operatsioone

TARTU

EESTI MAJANDUSE

ÜHISUS

TARTUS,

HOLMI 12-18

Osakonnad: Tartus, Võru tänav 4
Räpinas ja Pukas

Suurem ja vanem ühistegelik
ostu-müügi ühisus Eestis

Asutatud 1908 a.

Laos alati saadaval soodsatel tingimustel
põllumajanduslikud-,

raua-,

naha- ja

koloniaalkaubad

Müük suurel ja väikesel arvul.

Veetke oma suvepuhkus Pärnus,

Eesti kaunimas suvituskohas!

Päikesepaisteline, elurõõmus supelrand.

Moodne ravila.

Muda-, raba-, söehappe- ja teised tervisvannid.

Mitmesugused lõbustused. — Sümfoonia-kontserdid.

Odavad „paušaal“ ja üksikhinnad.

Lähemaid teateid aadressil: Pärnu supelinspektorile.

A. LAANE

MOE- & PUDUKAUPLUS

soovitab kõik-
sugu moe- ja
pudukaup ja
kunstiidiriidet
kleitide ja pesu
tarbeks.

Austusega

A. LAANE

Pärnus, Rüütli tän. 20.

Café Grand

Pärnus, Kuninga 25, telef. 360.

Mugavaim ja elegantseim kohvik
Pärnus.

Muusika.

Seltskondlikud mängud.

Kodu- ja välismaa ajakirjad ning
ajalehed.

Kõige vanem ja täielikum
pagari- ja kondiitriäri
ning kohvik

Julius Herrnberger

Vilmsi 18, asut. 1869. a.

Alaliselt suures valikus: saiad,
tordid, pirukad, maiusküpsised,
kompvekid jne.

Piim, kohvi, tee, kakao, shokolaad,
jäätis, mors, limonaad jne.

Aust. Jul. Herrnberger.

„ERIKA“

Vennad Tõnisson & KO

seemne- ja aiatööriistade-kauplused

Tartus: Rakveres: Viljandis:

Suurturgnr.2, Lai tänav 21. Tallinna tn. 5,
telef. 7-79. „Seasaare“.

Soovitame hästiidanevaid, sordiehtsaid

aiavilja-, lillede-, söödajuuri-
kate-, ristikkeina-, timuti- jne, **seemneid.**

„ERIKA“ PUUKOOLIST igasugu vil-
japuid ja -põõsaid, roose, ilupuid ja
-põõsaid, hekipõõsaid, lillejuurikaid.

Nõudke 1934 aasta hinnakirju!

Jällemüjatele ja aednikkudele kõrged protsendid!

Kondiitri äri ja kohvik

Verner & Poeg

Tartu, Ülikooli 15. Telef 6-10.

Esimese järgu kohvik ja kondiitri äri

Rikkalik valik kookides, shokolaadi
maustes ja jookides.

Shokolaadi- ja martsipani- tehas.

ERIALA: martsipan-maiusasu.

TARTU LINNAPANK

TARTUS

RAEKOJAS

TELEFON 11-32

TOIMETAB
koiki panga-
operatsioone

⋮

Korrespondendid
kõigis linnades ja rah-
varikkamates kohtades
maal

⋮

SAADAVAL
HOIUKARBID

JOH. GLÜCK'i

nahavabrik
Kvistenthalis,

telefon 110.

Ladu ja hobuse-
riistade tööstus,

Kaubahoov 14, telefon 15.

★

Müük suurel ja
väiksel arvul.

Ostan ja võtan parkimiseks
vastu tooreid nahku.

Sprenk-läte

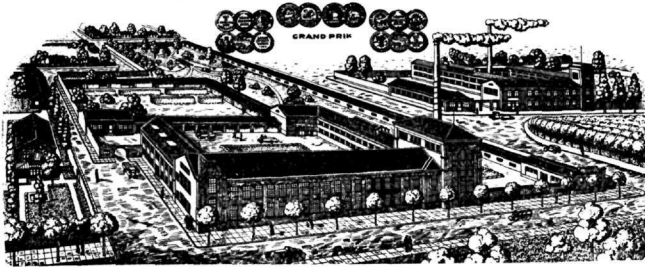
kõikidele nõuetele vastavad kontsert-
ja hariliku suurusega PIANIINOD.

Täiendavad uuendused:

pianiino-iste — Reform,
pianiino-jalus — Mõnus,
modereerija — Patent.

Tartus, Rüütli 25. Telef. 1-39.

ESITUSED: Tallinnas, Pärnus ja Viljandis
O/ü. „ESTO-MUUSIKA“.

Suuremad ja täielikumad

linaketramise, kudumise,
värvimise, pleekimise, villa-
kraasimise, ketramise, kala-
võrgu kudumise, võrgulõnga-
ja nõõbivabrikud,

Näitustel kõrgemada uhinnad
(Grand Prix).

Pärnu

Saatke oma linad, takud ja villad lõngaks ja
riideks valmistamiseks ja kangad värvimiseks

Linatööstuse A.-s. vabrikutele

Pärnus, Rääma tänav nr. 38, telefon 125.

Töö kiire ja hea. Palume meie aadressi tähelepanna ja pöörake
meie tööde vastuvõtjate poole igas linnas ja rahvarikkamates maa-
kohtades. Kaupmeestele parim sisseostu koht

Pärnu Linatööstuse A.-s.

Hans Diedr. Schmidt

Pärnus
Asutatud 1741.

M Ü Ü B:

Kunstväetisained, soola, sütt jne.

OSTAB:

Linu, linaseemneid ja vilja.

Veo-, Tule-, ja muud
kinnitused.

Speditsoon

Agentuur

Laevatalitus

Õlivabrik. Saeveski.

Värnitsat, linaõli, lakivärvi ja õlikooke

ÜHISPANK

Pärnu Eesti Laenu Koju Ühisus

RÜÜTLI TÄN. 40
TELEFON 3-40

VANIM RAHAASUTIS
PÄRNUS.

Toimetab kõiki
pangaoperatsioone.

ÄRITUNNID 9—2.

Peene maitse
meeldiva aroomiga

veinidest:

Punasesõstravein
Valgesõstravein
Karusmarjavein
Õunavein
Kirikuvein
Lauavein
Lauavein hapu-kuiiv
Dessertvein valge
Dessertvein punane
Eesti magus tüme
Portvein nr. 24
Portvein nr. 28
Madeira
Parfait
Selekta
Black Currant
Black Currant dry-kuiiv

*Leiab igaüks
oma maitsele vastava*

A.-S.

Vennad Kimberg

Tallinn, Nunne 16, telef. 448-17

OMA TÖÖSTUS: NAELAD, TRAAAT haljas, põletatud, vasetatud ja tsingitatud, vedrutraat, OKASTRAAT, HOBUSERAUAD ja KABJANAELAD.

KAUBALADU: PLEKK tsingitatud ja must, vaskplekk ja valge plekk, ADRA-TERAD ja -hõlmad, PIIMAKANNUD, LABIDAD, HARGID, LOOMAKETID, VÄRNITS, TSINKVALGE, TINAVALGE, AKNAKLAAS, INGLIS- ja SEATINA, TSINK, MALMKAUP ja kõiks. ehituse tarbed ning tööriistad suures valikus.

SOODSAIM OSTUKOHT JÄLLEMÜÜJATELE.

AKTSIASELTS

OSKAR KILGAS

VALMISTAME

PARIMAIID

VILLASEID JA SIIDI KLEIDI-, MANTLI-, VOODRI- JA PESURIIDEID, SUKKI, SOKKE, PITSE, PAELU, TRIKOOD JA MUUD.

MÜÜK ÜLE MAA!

Maitsekas kodusisustus
on kodukultuuri alus!

Seda võimaldab Teile
soodsail maksutingimusil.

A.-s. „Massoprodukt“

S. Tartu mnt 73, telefon 308-96

Külastage meie suurendatud
näituseruume!

Külastage

Hotel

„Du Nord“i“

Tallinnas

KAUBANDUS-TÖÖSTUS A.-S.

KREENBALT

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute
müügi keskkohit ja pealadu:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A.-S.
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O.-Ü.
Sindi Tekstiilvabrikute Ühisus, end. Vöhrmann ja Poeg
Eesti Niidivabriku Ühisus

Kõudke
kodumaa
kaupa

TALLINN
SUUR KARJA 13

TELEFON 425-14
POSTKAST NR. 346

TELEGR. ADDRESS:
KREENBALT, TALLINN